

Eduardo De Gusman

Madrid

Svart och rött

Den confederala milisen

Till svenskan av Rudolf Berner

Federativs Förlag – Stockholm 1938

Originalalets titel: *Madrid rojo y negro. Milicias Confederales*

Auktoriserad översättning efter originalet som utkom i Madrid i november 1938

Innehåll

Företal.....	1
Fraser och data	3
Fascismen mötes med revolutionen	10
De första striderna om Madrid	14
Den genombrutna inringningen.....	20
De ”okontrollerades” verk.....	26
Kampen om vattnet	34
Heroism och bittra dagar i Gredos	38
Toledo.....	45
Sigüenza	50
Natten då Madrid räddades	53
Internationella brigaden kommer	57
”Durruti har kommit”	62
Durruti är död	71
Sextiofem tusen.....	76

Till minnet av alla dem som stupat; en hyllning till dem, vilka en julidag lämnade sina hem och återvände dit som segrare — eller dö . . .

Företal

Madrid, svart och rött! Vilken belysande titel! Det är vardagens Madrid, även om det kanske för en utomstående eller tillfällig besökare kan tyckas som om det inte funnes så mycket svart-rött. Pressen har många officiella notiser, ofta stora blanka fläckar, åstadkomna av censuren. Utefter gatornas balkonger ser man kanske mera nationalflaggor, än svartröda vimplor. Kanske ser en besökare också bara de vräkiga kommunistreklamerna, deras ”blixmöten” som nästan alltid dra med sig regn. Kanske ser besökaren också en massa ”parvenyer” med sina kärestor, vars hundar äter bättre än kvinnorna, vilka stå i kö med sina kort utanför butiker och distributionsställen. Han ser också automobiler som forsla ”pappersmagnater”, d. v. s. politiska skojare och vänner till vänner till någon statens funktionär. Detta är vid första ögonkastet Madrid av i dag, till det yttre. Men detta är en skenbild.

Så fort Madrid kommer i fara, blir det svart-rött. Så skedde i juli, så skedde i november. Madrid är då berett till alla offer. Kommer det att bli så alltid? Det vet jag inte, men odiskutabelt är, att så har skett i två för folket kritiska situationer.

I juli 1936!

Men hur var det då? Innan striderna bröto ut, hade de politiska sekterna på alla sätt sökt bekämpa CNT och dess folk. Man spred i viss politisk press ut, att Falangister insmugit sig i CNT:s ledning. T. o. m. den officiella tidningen: *Hoja Oficial del Lunes*, publicerade notisen och lät Allmänna säkerheten (*Seguridad General*) stå som ansvarig för historien. Vi hade då bara en enda liten veckotidning: ”Byggnadsarbetaren”. Den räckte inte långt till att försvara sig mot den flod av lögnar som kastades över oss. Våra bästa män sutto i fängelse. Våra syndikat voro stängda. Vår styrka befann sig på gatan. Den 19 juli visade hur mycket den var värd och vad det förkättrade CNT kunde uträtta. CNT blev primus motor i denna vår heroiska och bittra kamp.

Så kom då november. Återigen var det CNT som måste bli initiativtagare till räddningen. Då hade vi att göra front inte bara mot fienden, utan mot dem som med sin demoraliserande flykt till Valencia, sökte försvåra det som CNT gjorde för att rädda staden åt folket och revolutionen.

Då kom också Durruti . . .

Sannerligen, Madrid är, då det gäller och då verkligheten är hotande och bister, en svart-röd stad! Detta faktum har många gånger bevisats och faktum kan ju bara en viss politisk riktning med framgång förneka.

I sin bok *Contraataque* (*The war in Spain*) har Ramón J. Sender, denne litteraturens och idéernas överlöpare, skriftställare i sovjetbyråkratins sold m. m. varit nog skamlös att helt förtiga vår avgörande insats i Madrids försvar. I stället har han tagit sig före att presentera några s. k. ”anarkister”, som äro, inte såsom vi i allmänhet inom den frihetliga rörelsen känna anarkister, utan så hopfantiserade som det passar en herr Sender, för att dels vara sina herrar till lags och dels urskulda honom själv för att han inte kunde stanna och kämpa med oss i vårt läger.

Det bästa svaret på Contraataque är denna dynamiska och rakt på sak skrivna bok av Eduardo de Guzmán. Kanske har han varit allt för tystlåten om det politiska rävspelet mot oss inom CNT och FAI, men han har i stället, genom att rada upp konkreta fakta, visat att ”de okontrollerade”, ”de oansvariga”, det är i varje fall inte männen från den frihetliga rörelsen.

Det som Sender förtegat bakom sekterismens smutsiga gardiner, det bringar Guzmán fram i verklighetens levande, röda ljus Han låter hela den intensiva handlingens epok passera revy som i det svart-röda Madrids historia går under namnet Milicias Confederales.

Författaren har inte kunnat låsa sig fast vid den eller den detaljen. Ser man ut över en flod, då kan man som bekant inte upptäcka dropparna. Eduardo de Guzmán hade alla förutsättningar att skriva denna bok. Han är först och främst en av de bästa journalisterna i Spanien och specialist på den svåra konstgren inom vårt yrke som kallas reportage. Han är därtill militant inom CNT, vars dagliga tidning, Castilla Libre, ledes av honom. Han känner alla kamraterna, har varit med som pressman på alla viktiga avsnitt och har dessutom samlat en mängd material. Han har själv inte gått orörd av kriget, hans avhållne broder, journalisten Angel de Guzmán, stupade i en av de bittra striderna...

Jag är säker på att denna bok skall bli väl mottagen inom vårt läger. Likaså är jag säker på att vissa politiska sekter ska känna den som ett skott, som en pil mitt i deras onda samvete. Men kom igen! *Här sägs ingenting annat än sanningen, och dessa som ha så lätt för att maskera sig, fantisera ihop pappersbragder och arbeta jesuitiskt för sin egen sekts och makts skull, de kunna komma med sina protester, protester mot att boken får förekomma offentligt. Men de kunna aldrig komma och säga: ”Det är lögn, det som står i den boken.”*

Eduardo de Guzmán och det organ inom Confederationen som utger boken, ge åt världen och historien några exakta bidrag, avhandlande den epok som kallas folkmilisens och särskilt då redogörelse för det som var och det som utfördes av Milicias Confederales. Den frihetliga rörelsen i Madrid låter världen få del av sina handlingar, rakt på sak, utan politiska krumbukter.

José García Pradas,
Chefredaktör för CNT.

Madrid i september 1938.

Fraser och data

Republikanerna ha alltid haft en speciell förkärlek för vissa data. De äro såsom milstolpar i deras liv, såsom vägmärken, vilka skilja den ena epoken från den andra. Såsom symboler för deras stora triumfer och otroliga segrar. Före republiken, medan arbetarna kämpade och dogo, då Martinez Anido och Arlegui besådde Barcelonas gator med arbetarlik, då Spaniens alla landsvägar vimlade av Civilgardet, då dessa de trehörniga hattarnas män släpade revolutionära arbetare mellan sig; under den tiden firade republikanerna gång efter annan den 11 februari. Det var åminnelsen av den första republiken, död för republikanernas egen hand. Som sagt, den 11 februari samlades antimonarkisterna för att äta. Högtidskläder, vårdade skägg och höga hattar. De höllo alltid så lysande och glänsande tal. Talade om Pi y Margalls talang, Salmerons hederlighet och Castellars strålande talarbegåvning, "Spaniens Cicero ..." Sedan utbringades, med låg röst, några leven för republiken och sedan gjordes inget mer förrän året därpå samma dag. Nå ja, en och annan Lerrouxist gick förstas från matbordet och de republikanska viskade hurraropen direkt till ett ministerium, där han då låtsades göra skäl för sin lön som något slags ämbetsman ... Så förgingo en hel del år. En vacker dag, oväntad för republikanerna, gick folket ut på gatan, förskaffade republiken seger, skrämde den siste Bourbonen på flykten och på inrikesministeriet vajade den republikanska trikoloren. Det var den 14 april 1931. Republikanerna förskräcktes en smula, men hämtade sig snart och beslöto att glädja sig. Nu skulle man inte bara fira den 11 februari, nu hade man republiken i sin hand. Nu skulle här regeras! Saken var den, att under de många och hårda åren, då folket tog republikanerna på allvar, tå talade man om republiken i en mycket speciell ton, fattade den som en revolutionär regim om ock kanske en smula kaotisk. Republikanerna voro nu beredda att visa hur dessa, som trodde så, grundligt misstagit sig. Nu hade de i sina välvårdade händer hela Spaniens öde. Förr i tiden, under oppositionens tid, då hade republikanerna talat mycket om arbetarna. Nu, i dag, då republikanerna triumferade, kunde man inte glömma bort dem. Och republiken kallade sig arbetarrepublik. Men då det arbetande folket krävde bröd, skrevo de vecka och ömma republikanska regeringsherrarna sådana sidor som Arnedo, Sevilla, Bemalup, Pasajes och Barcelona, inte att förglömma en annan stor arbetarslakt: "Buenos Aires". Arbetarna kunde mycket lätt göra ett hastigt överslag och konstatera, att de hade det värre än förr. Vilket allt inte hindrade att de republikanska talarna överallt och vid alla tillfällen briljerade med: "Den triumferande och frigörande dagen den 14 april..."

Sedan följde andra data. I all fredlighet utbyttes en del republikaner mot andra. I stället för vänsterherrarna Marcellino och Casares Quiroga, kommo som efterträdare Lerrouxisterna och Salazar Alonsos anhängare, med hela byket av "falskspelare" och cedister. * Proletariatet började tröttna på att stå och åse skojet och så kom det till oundvikliga sammanstötningar, protester, revolutionära handlingar. Då på fascistcentralen i El Escorial en handfull kamrater mördades, då de katalanska storgodsägarna provokatoriskt anlände till Madrid, på allt detta svarade Madrids arbetare med generalstrejk. Det var övningar, enkla försök, vilka sedan kulminerade i Oktoberrevolten. Denna senare fick en episk karaktär. Femton dagars hård strid, dramatisk, heroisk. Arbetarna blevo besegrade. Dels på grund av det katalanska förräderiet, organiserat av Dencás, och dels på grund av brist på medel att föra kampen. Och så började en infernalisk förföljelse. Man hämnades på arbetarna på det mest bestialiska sätt. Med kallt blod mördades arbetare i massor. Lerroux skickade överste Doval till Oviedo. (Honom hade förut Casares Quiroga använt mot lantarbetarna i Andalusien.) Doval fullgjorde

---

* Spansk högerorganisation. (Övers. *ann.*)

sin plikt. Härjade, mördade, stal och plundrade. En stormvåg av blod och terror väller över Spanien. Precis som på Alfonso "Afrikanens" tid, under Primo de Riveras värsta epok, eller under Dámaso Berenguer. Det är en lidandets intervall, ett svart moln, en natt av mardrömmar, som lägger hela landet i sorg.

Slutligen falla de falska demokraterna, i verkligheten fascistanstuckna högerrepublikanerna samman under trycket av sin korrruption. Man utlyser nya val. Frente Popular, folkfronten, kommer. Sánchez Román, kapitalist och borgare, författar ett moderat program. Socialister och kommunister accepterar detta program. CNT ställer sig utanför scenen av denna nya komedi. Då medlemmarna fråga: "Hur ska vi göra?", svara militanterna: "Ni kan rösta eller låta bli, precis som ni vill. Under alla förhållanden kommer vi att få kämpa på gatan med vapen i hand, om vi vill vinna revolutionen."

I fängelserna sitta 30,000 arbetare. Om folkfronten triumferar betyder det amnesti. Arbetarna rösta. Högern är krossad. Republikanerna får en dag till att fira. Den som de i dag kalla den 16 februari ...

Så sitta återigen herrar Giral, Marcellino och Casares Quiroga vid makten. På gatorna kräva folket sina rättigheter. I parlamentet är det icke fritt att herrar republikaner är en smula uppskrämda. De ha ju kommit upp på taburetterna för att rätt och slätt fortsätta den första tvåårsperioden. Alla vännerna ha nu fått lysande poster och framför allt bekväma sådana. De deputerade hålla glänsande tal. I tidningarna publiceras porträtten av de ledande figurerna, elegant demokratiska. Alla leva ju i den bästa av världar ... Men se arbetarna, de bråka och väsnas. De vill inte vänta fem—sex månader för den utlovade amnestin. De gå helt enkelt till fängelserna och öppna portarna för sina fängslade bröder. I Extremadura tar lantarbetarna hand om jorden och fördelar den, river ner murarna som betecknar de stora godsens gränser. Sådant är ju förfärligt. (För republikanerna var det ju fatalt att en del av lantarbetarna kunde läsa och på så vis fått kunskap om den lag om jordreform, vilken antagits 1932. När så folkfronten hjälpts till makten 1936, må det vara förlåtligt om lantbefolkningen i Extremadura tog sig för att genomföra denna lag. Ty de trodde att den kommit till för att genomföras.) Som sagt, detta är ju förfärligt. Det är inte alls bra, sånt där. Arbetarna bör vänta. Amnestin kommer då tiden blir lämplig och den kommer naturligtvis bara att träffa den som bör träffas. Men aldrig ska den träffa anarkosyndikalisterna, det är då klart. Visserligen ha dessa hjälpt till att säkra valsegern, ja, ja. Men de upphöra aldrig att vara "bandidos con carnet" — banditer med medlemsbok. Det var ju så han kallade dem, en mycket framstående person? Nu är det också sant att högern rör på sig i skumrasket. Det är sant att de planlägga igångsättandet av en terrorperiod, ja, redan påbörjat denna. Det är ju också sant att då en demonstration tågade upp helt fredligt framför Modellfängelset, så besköts den av en grupp "señoritos", "gentlemän", vilka från en automobil brassade på med maskingevär. Men det är inte snyggt att angripa högern. De kunde ju fatta det som förföljelse. Och de ha många deputerade i parlamentet och dessa skulle bara protestera. Det skulle bara orsaka konflikter för regeringen. Precis som om denna inte hade nog med de konflikter som arbetarna skapa fram. Arbetarna däremot, dem förföljer man. Framför allt om det rör sig om anarkosyndikalister, för de ha ju inga deputerade som kan framprovocera dechargedebatter och omröstningar i parlamentet. Med högern måste man framför allt söka samförstånd och samarbete. Det är mycket troligt att högern kan förmås till att inte sätta igång med någon aktion. Det är så viktigt att man nu kan få leva den här tvåårsperioden så glatt och lätt som möjligt ...

På gatorna däremot, där provoceras mycket bråk och uppträden. Inrikesministern lider fruktansvärt. Han är en fin herre, mycket god vän med Azaña och lider av en hjärtsjukdom.

Bara detta faktum borde ju vara nog skäl för att arbetarna höllo sig lugna. Med sitt handlingssätt kan de ju rent utav ta livet av stackars inrikesministern, Amós Salvador! Men — det finns inga möjligheter att övertyga arbetarna. De tro att de triumferat. Arrangera möten, organisera demonstrationer och knyta näven. Knyta näven? Tänka sig! Den republikanska finkänsligheten blir irriterad. Knyta näven, en sådan där revolutionär gest! Vi leva ju inte i revolutionen, vi äro mitt uppe i en god, demokratisk och borgerlig republik, där man inte kan tåla sådana där grova näsvisheter. Att inte arbetarna kan begripa att det enda de uppnå med sådant där, är att provocera högern, samla fascismen. Och här som man kunde leva så lugnt...

Reaktionen har börjat att andas ut. Monarkisterna, militären och storgodsägarna preparera resningen. Asch, — en ny ”Sanjurjada”.^{*} Azaña ler bara så där lite mefisto-lik. Han ser sig än en gång stå på krigsministeriets balkong, rökande en cigarrett medan de slagna militärerna fegt fly. Men inte skulle det skada om man kunde undvika en ny ”sanjurjada”. Folket är upprört. Och går militären ut på gatan kunde det hända att arbetarna svara med ett revolutionsförsök. Bäst att undvika våldet. Så en dag diskuterar man en del av högers röstningsprotokoll. Framför allt de från Orense. Calvo Sotelo erkänner helt fräckt att man fuskat till sig 10,000 röster. Valet måste annulleras. Men om man gör så, går militären ut ur kasernerna. Så kommer det sig att man en hel natt pratar och diskuterar i parlamentets och Kongressens korridorer. Någon ger den bestämda ordern: Protokollen måste godkännas. De mera hederliga deputeraderna känna sig indignerade och protestera. Strunt, den parlamentariska disciplinen räddar situationen. Högern och republikanerna av alla schatteringar rösta för att protokollen skola antagas. Allt är frid och fröjd hos de republikanska ledarna:

— Nu tog vi allt ifrån militären ett bra tillfälle. Men att ”ta ifrån” själva militären dess makt, det var det ingen som tänkte på.

Någon dag senare samlas parlamentet till allvarlig session. Man skall avsätta president Zamora. Man vet att han preparerar en statskupp, i samarbete med generalerna Mola, Franco, Godel och Quiapo de Llano. På Kongressen håller man energiska och underbara tal. Främst är det Azaña, Maura, Prieto och Portela Valladeres som lysa. Slutet på. visan: Martinez Barrio förkunnar högtidligt inför kammaren: ”Enligt beslut av parlamentet, folkviljans direkta uttryck och representation, har don Niceto Alcalá Zamora avsatts ...”

Presidentutbytet skedde klockan två. Militärerna, — fullständigt överraskade, — måste vara med om att hylla den nye interimpresidenten. Men de militärer, om vilka var man vet att de äro förrädare, de fortsätta alla på sina poster. Det spanska livet går vidare. Likaså de fascistiska provokationerna. Den 14 april, under en förbimarsch, placera några monarkistiska officerare en bomb under en hederstribun. Därpå börja de skjuta på kvinnor och barn. Tre dagar senare, under begravningen av en monarkistisk fanjunkare från Civilgardet, tillgrepp man kulor och knölpåkar mot alla republikaner och arbetare som man fick tag på. Ett stort antal arbetare och republikaner mördas. Monarkisterna äro gatans herrar för ett par timmar. Folk gissar att de tänka storma parlamentet. De republikanska tidningarna fördöma på det skarpaste dessa saker. I regeringsbyggnaden talar Quiroga, nybliven inrikesminister, talar i energisk och bestämd ton. Men förrädarmilitärerna förbli fastkittade på sina poster.

Sedan ... ja, sedan följa händelserna slag i slag. Don Manuel Azaña lämnar ministerpresidentposten och blir republikens president. Quiroga blir både regeringschef och krigsminister. Don Juan Moles, en fin herre med vitt skägg och svart själ, blir inrikesminister. Man har några

---

^{*} Anspelar på general Sanjurjos militärrevolt. *Ö. anm.*

dagars relativt lugn. Det är egentligen bara arbetarna som bråka. Två strejker i Madrid. I den ena är det kyparna, i den andra hiss-skötarna och eldarna. Arbetsgivarna äro skulden. Men inte kan regeringen ge sig på arbetsgivarna. Det är mycket enklare att förfölja arbetarna och plocka in de värsta bråkstakarna i fängelse. Men strejkerna fortsätta. Kanske har man inte så mycken tid med strejkproblemet, ty på inrikesministeriet har det dykt upp både viktigare och svårare problem: Tjurfäktaraffären. Saken är den, att alla de stora toreadorerna äro fascister, exempelvis Ortega, Bienvenida och La Serna. De fylla sin uppgift som provokatörer genom att vägra "arbeta" tillsammans med de mexikanska toreadorerna. Mexiko är ett revolutionärt land och inte kunde dessa fascistiska tjurfäktare beblanda sig med tjurfäktare från ett revolutionärt land.

En massa tjurfäktningar måste inställas och det blir små nätta skandaler. Inrikesministern har inte tid att sysselsätta sig med strejkerna, inte heller med att söka få ett slut på fascisternas mördarhand och "pistoleros" (krypskyttarnas) härjningar. Ingen tid att preparera något för att möta den resning som fascisterna organisera för fullt. Don Juan Moles har bara tid och lust att syssla med tjurfäktaraffären.

En dag begå fascisterna ett attentat mot Jiménez Asua, ett annat mot Ortega y Gasset. Ytterligare ett mot en domare, som vågat döma en "pistolero" vilken skjutit på en socialistisk deputerad.

Efter varje attentat reste sig Casares Quiroga och slog näven i bordet:

— Dessa brott måste få ett slut. Mot den mördande fascismen känner sig regeringen som en krigförande ...

Men det där krigiska kunde man inte märka någonstans. Medan arbetarna fortsatte att fylla fängelserna, fortsatte fascisterna i frihet. Och för varje dag sker ett nytt brott, en ny provokation...

Arbetsköpardömet inom byggnadsindustrin är fascistiskt och monarkistiskt. Arbetsgivarna manövreras av Falange Españolas (den spanska falangens) stab. Enligt order och i syfte att provocera, utnyttja arbetsköparna några avtalsförslag från arbetarnas sida till att provocera fram strejk. Man är mycket intresserad av denna konflikt, ty den betyder 70,000 arbetare utanför arbetsplatserna. Men den betyder också hunger och nöd i arbetarkvarteren. Framför allt skapar det en fin förutsättning för att få fram den atmosfär som är nödvändig, just för de stora saker man från fascistiskt håll har i görningen.

Om nu regeringen och dess kretsar haft för fem öre gemensamhetskänsla, så hade strejken aldrig blivit av. Och om, så hade den varit över på 24 timmar. Men inte kan man begära att regeringen skall ge sig på arbetsköparna och ge rätten åt den som har den. Nej, då skulle högerdeputeraderna bara protestera i parlamentet, de från Ceda, de från Agrarerna och de från Renovación. Alltså ger man arbetsköparna rätt. Och skickar arbetarna i fängelse.

Protester tjäna till intet, omöjligt att få vederbörande att förstå vad som ligger bakom konflikten. I ett av arbetarkvarteren överfalles livsmedelsaffärer av hungrande kvinnor. Herr Moles är upprörd och då han tar emot journalisterna säger han:

— Jag har givit bestämda order att den offentliga ordningens styrkor till varje pris gör ett slut på dessa skamlösa överfall.

Den offentliga ordningens styrkor lossar också några skott och det blir ytterligare några offer. En annan gång stupar några medlemmar ur den offentliga ordningens styrkor. Det är

fascistiska ”pistoleros” som skjuta för att provocera. Arbetarna måste tänka på att försvara sig, situationen blir allt mer kritisk. Man har fullt klart för sig vad som ska bli slutet på det hela. Den enda som inte har detta klart för sig, det är regeringen. Det var inte bara en gång som regeringens garden medelst sina vapen och skott skyddade en grupp fascister som flydde efter att ha begått några mord bland arbetarna. Men för herrar Quiroga och Moles, är det alltid de stackars fascisterna som äro offren.

Den Confederala (CNT) organisationen har farans vidd fullt klart för sig. Den ser nödvändigheten av att förbereda sig och vara beredd. Militärrevolten kan utbryta vilket ögonblick som helst. Förlorar man nu byggnadsstrejken, så betyder det att arbetarna bli missmodiga och tappar entusiasmen för att ta ett nappatag med fascisterna. Nu har CNT sedan gammalt sina försvarskommittéer. Det är dessa kommittéer som burit tunga och hetta i alla strider. Vidare kontrollerar dessa kommittéer alla organisationens vapen och äro sammansatta av de mest beslutsamma och oförvägna elementen. För Centrums försvarskommitté började nu en ansvarsfull och arbetstyngd period. Komplicerad och svår, måste det också tilläggas. Man måste försvara de strejkande och deras anhöriga, man måste förhindra att arbetsköparna vinna striden, man måste besvara de fascistiska ”pistoleros” provokationer och man måste också träna medlemmarna för den sig alltmer närmande dagen, då fascisterna komma att gå ut på gatan för att söka dominera över folket. Och det är nu, under byggnadsstrejken, som CNT:s försvarskommitté, för Centrum-regionen fördubblar sin verksamhet.

Socialisterna, hemfallna åt politiska föreställningar, anse strejken avgjord och ändad. De antaga en av regeringen dikterad överenskommelse, vilken innebär en klar triumf för arbetsköparna. CNT kan inte gå med på den linjen. Det skulle bli som en kalldusch över arbetarna och just i ett ögonblick då arbetarnas entusiasm och kampvilja är som allra nödvändigast. Klart är att arbetsköparna med största förtjusning antager regeringens och socialisternas förslag. Nu hade alltså regeringen öppet ställt sig på fascisterna-arbetsköparnas sida. Man visade sitt arbetarfientliga ansikte. Striden blev hårdare för varje dag. Det blev nödvändigt att tillgripa våld. Ty — regeringen använde sig av våld emot CNT, precis som också fascisterna gjorde det. Gott, då har CNT inget annat att göra än att svara med samma mynt. Det börjas så smått med att några bomber placeras i en del nybyggen. Det kommer till formlig strid mellan hederliga arbetare och Falangens ”pistoleros”.

Arbetsköparna anar faran av att CNT envist fortsätter strejken. Och så börjar man att spela ut CNT-arbetarna mot UGT-arbetarna, Den saken sköter arbetsköparna om så här: En dag skjutes några UGT-are av Falangens ”pistoleros”. Så söker man sprida ryktet att det var CNT-folk som mördat dem. Nästa dag stupar en handfull CNT-are och ryktet, går ... nu skulle det varit UGT-folk som spelat rollen av mördare. Men madridproletariatet låter inte lura sig. Det vet fuller väl vilka som äro banditer. Och man knyter nävarna, skär tänder och svär över regeringens indifferens och bara väntar på ögonblicket att få kasta sig ut i öppen kamp mot herrarna och militärerna-förrädarna. Under tiden preparerar Försvarskommittén allt vad den kan, det råder en anda av febril verksamhet och oron ligger i luften ...

De monarkistiska militärerna fortsätta utan paus sina förberedelser. I Ceuta hålles en bankett. Officerare från Tercios och Regulares med överste Yagüe i spetsen samt amiral Salas med hela eskaderns officerskår. Man äter gott och dricker bättre. Man pratar också en hel del. Man avslutar detaljer i förberedelserna. Militären ska resa sig först i Afrika. Eskadern skall föra dem till Algeciras. Triumfen har man som i en ask. Säges det.

Man hemlighåller inte så särdeles vad som sades på banketten. hela Spanien vet snart av hur psalmerna gingo. Arbetar- och republikanska tidningar höjer varnande röster. Men herr

Casares Quiroga ler underfundigt:

— Dessa journalister. da se ju spöken i varenda vrå...

Franco är på Kanarieöarna. Därifrån gör han täta resor per flyg. Visiterar Tetuan och Sevilla. De monarkistiska officerarna hälsa honom. överklassherrarna surra omkring honom. Då han går ut lyfter han handen till romersk fascisthälsning..

En hederlig republikan berättar om allt detta för Quiroga. Casares känner sig irriterad och uttalar denna klassiska replik:

— Ni är allt förfärligt rädd. Med män sådana som ni kan man inte uträtta ett dugg.

Mola är i Navarra. Där ordnar han veritabla truppkoncentrationer. Går att besöka f. d. chefen för ”Allmänna säkerheten” och då deltaga *en masse* garnisonerna i Zaragoza och Logroño. Ja, även från Huesca och San Sebastian.

Parlamentets plenum behandlar saken och Casares Quiroga säger:

— Om de skulle sätta igång med något, så ska de bli krossade på fem minuter...

Till den repliken applådera vänsterrepublikanerna med entusiasm. Men regeringen orkar inte :ned annat än fraser. Under tiden får general Goded besök i Barcelona av en del figurer som tala italienska och general Sanjurjo far omkring i Tyskland, på 'nöjesresa”. Alla varningar till regeringen äro fruktlösa. Då någon sätter åt ministrarna på skarpen, får han till svar:

— Var inte rädd, min herre. Mola har givit oss sitt hedersord...

En dag mördas på öppen gatan kaptan Faraudo, en annan dag stupar löjtnant Castillo, genomborrad som ett såll. Folket varken tvivlar eller tvekar. Det vet var mördarna är att söka. Fascisterna vill rörda alla lojala militärer, för att inte ha några hinder vid resningen. Den saken begriper emellertid inte regeringens gubbar. De. bara fortsätta med att begära lugn. Men Farauds och Castillos kamrater de vet att de också skola följa samma väg om inte det blir något gjort. Och man har ingen tid att förspilla. Klockan tre på morgonen en dag håller en bil utanför Calvo Sotelos dörr. Denne ledande figur inom den fascistiska militärorganisationen häktas. Dagen därpå hittar man hans lik på Östra kyrkogården. De mot folket lojala militärerna ha börjat skipa rättvisa.

Högern stämde upp ramaskri och indignerade utfall. De tänkte inte på att Faraud och Castillo mördats och de glömde alla attentat som högern gjort mot republikaner. De bara beundrade ”pistoleros tapperhet:”, beklagande att de någon gång missade. Men det är så klart att man inte kan tillåta att ens egna stupa. Där till som det rör sig om en av de ledande personerna.

Regeringen blev förskräckt. En efter en kommer ministrarna och ber om ursäkt och beklagar det skedda, ja, man protesterar skarpt mot dem som röjt Calvo Sotelo ur vägen. Om sina egna män, Faraud och Castillo, säga de inte en stavelse. Men Salvo Sotelo! Det blev ett slag som väckte regeringens slumrande energi. Man började med att häkta alla som kunde tänkas ha någon del i exekutionen. Guardias de Asalto, hederliga arbetare, ärliga revolutionärer, fyllde Carcel Modelo, — Modellfängelset. Castillos och Farauds mördare hade man glömt.

Calvo Sotelos begravning är en monarkistisk provokation, tolererad av regeringen. Allt rad Spanien har av reaktion möter upp vid graven, skyddade av republikens garden. Man defilerar inför kistan, varvid alla lyfta armen till fascisthälsning och det höres direkta hotelser mot regeringen. Allt som allt: en tydlig annons om resningen. Efteråt vid återmarschen höjes leven för fascismen och ”död åt republiken”. Då några arbetare vilja hindra monarkisterna från att

fortsätta marschen, skjuter Guardia Civil mot dessa arbetare.

Två dagar senare sammanträder parlamentets permanenta råd. Alla äro närvarande. Gil Robles, Ventosa, Goicoechea och Vallellano annonsera utan omsvep militärresningen. Regeringen hör på och vet inte vad den ska svara. Sedan låter man herrarna lugnt resa till Frankrike, för att de där kunna avvakta händelsernas vidare utveckling.

Det är bara folket som är på sin post. Sedan tre nätter sover ingen. Den Confederala organisationen övervakar händelserna. Alla syndikatlokaler äro stängda, de bästa militanterna — Mera., David Avtona, Marin, López etc. — befinna sig i fängelserna. Men det får inte betyda något. De gamla pistolerna ha kommit fram ur sena gömställen och arbetarna äro på gatan. De forma små grupper, vilka övervaka kasernerna och hålla ögonen på vad det är för figurer som komma och gå vid dessa militärförläggningar och i övrigt väntar man bara på stunden då det hela skall braka löst. Försvarskommittén är i farten dag och natt. Kamraterna komma och gå med notiser, nyheter och underrättelser. Vi har folk överallt. T. o. m. i kasernerna. Och det är just från kasernerna som de mest alarmerande underrättelserna komma.

Socialisterna, kommunisterna, arbetarna från CNT och Juventudes Libertarias äro också på gatan. Nu har man dränkt alla åsiktsdifferenser. Nu råder ingen oenighet, inga strider inbördes. Alla vänta den gemensamma fienden. Och man vet att man tillsammans ska besegra fienden, då tiden är inne.

På det viset förgå ytterligare ett par dagar. Ännu är det tid att göra något. Ännu kan regeringen permittera alla soldaterna, beväpna folket, fängsla eller skjuta de mest komprometterade av officerarna. Men regeringen gör ingenting. Fjorton dagar tidigare, före exekutionen av Calvo Sotelo, kom Yagüe till Madrid. Han var redan då "köpt", en militärresningens man. Han besökte Quiroga på krigsministeriet. Då han gick in gav han dörren en föraktfull spark. Då han gick ut var han fortfarande högste chefen för Tercios. Quiroga har tappat bort sig själv och vet inte vad han ska göra. Para så fort någon republikan eller arbetare sätter åt honorar och påpekar att resningen är så gott som faktum, då vaknar Quiroga:

— De gör ingenting. Och om de skulle försöka, ack, regeringen har vidtagit alla mått och steg!

I verkligheten hade regeringen inte vidtagit ett enda steg.

Den 17 juli kommer. Parlamentet är stängt. I regeringsbyggnaden sitter ett par uttråkade journalister och vänta på nyheter. Klockan fem kommer Indalecio Prieto. Han är nervös och blek. Journalisterna dyka på honom med sina frågor och till slut svarar Prieto:

— I morse reste sig garnisonen i Melilla, hundratals arbetare ha mördats ...

Kriget har börjat. Regeringen tövar inte att bildligt talat dränka sig ...

Eftermiddagstidningarna nämna inte ett ord om resningen. Men på redaktionerna talar man inte ett ord om något annat. Nyheten är spridd överallt. Men tidningarna syssla bara med det förestående öppnandet av parlamentet, söndagens tjurfäktning och cykeltävlingen Frankrike runt. Regeringen vill inte ha något alarm. Den är säker på att fascisterna ska misslyckas. Blasco, en sevillausk minister, har sagt till journalisterna:

— Ja, det förefinnes en viss oro inom militären. Men det kommer inte att hända något. Vi ha fått hedersord av alla möjliga ...

Censuren stryker hänsynslöst allt som tidningarna vilja skriva om händelserna i Afrika. På gatorna fortsätter livet som vanligt. Byggnadsstrejken fortsätter. Men denna kväll, fredagen

den 17 juli, samlas olika confederala kommittéer för att studera händelsernas förlopp. Det är Regionalkommittén för CNT i Centrum, FAI:s lokal- och regionalkommittéer, Juventndir Libertarios och de välkända Ateneos Libertarios (frihetliga kulturforum). Mötet börjar med en viss nervositet. Men snart kommer någon — är det någon som minns vem det var? — med nyheten om resningen i Afrika:

— I Melilla ha militärerna rest sig. Alla kamraterna ha mördats.

Här trodde man inte på regeringens försäkran: ”Regeringen har alla resurser i ordning, resningen kommer att slås ned.” Nej, kamraterna i den frihetliga rörelsens kommittéer trodde inte på den frasen. Och närmare midnatt samlas alla militanter till överläggning. De ha varit i kvarteren och stadsdelarna talat med och informerat kamraterna samt ordnat med vakt-hållningen. Hela den confederala och anarkistiska organisationen mobiliseras kvickt och utan allt buller och bång. Grupperna, som vakta utanför kasernerna, utökas. Puerta del Sol är intagen av anarkosyndikalisterna. Hela Madrid är på krigsfot.

Men en god borgare skulle inte kunna märka något. Han skulle ju inte kunna veta att bland grupperna av hundressörer, gatumusikanter, tiggare och månglare vilka denna kväll, så väl som alla andra kvällar, fylla Puerta del Sol, bland dessa grupper finns också grupper av arbetare. De promenera och prata lugnt och till synes likgiltigt. Men de ha handen i fickan. Och i fickan ligger pistolen, vilken för några minuter sedan laddats, försiktigt och kärleksfullt ...

Fascismen mötes med revolutionen

Klockan åtta på lördagsmorgonen lämnar radion den första notisen om resningen. Men notisens formulering skvallrar om ett övermått av optimism:

”En grupp militärer, förrädare mot den trohetsed de svurit, ha rest sig mot folket, på en del platser i Afrika. Regeringen sänder trupper för att kväva upproret. Inom få timmar skall ordningen vara återställd.”

Det där tro bara fårskallarna. Arbetarrörelsens militanter äro vakna och beredda. Ingen har sovit under den gångna natten. Alla äro beredda på att börja kampen. Men — — man saknar vapen och ammunition, man har fått alla centra stängda och har sina bästa militanter i fängelse. Det gör detsamma! De som äro i frihet äro beredda att slåss. Man har ju några 6,35-pistoler, i hast tillverkade handbomber, gatorna fulla av stenar och i sista hand har man tänderna ... Alla svårigheter förlora betydelse inför denna proletariats heroiskt beslutsamma vilja att kämpa. Först och främst och framför allt: Till strids! Till kamp!

Mitt på Puerta del Sol sammanträder en del kamrater. Till dem sällar sig några strejkande från byggnadssyndikatet. Vidare komma andra arbetare, vilka i dag som på överenskommelse låtit bli att len till arbetet. Men det är mest blickarna som tala, man byter förstås intryck och lägger ut meningarna, men kontentan av sammankomsten blir:

”Vi måste öppna syndikaten och de andra centra, befria fångarna, skaffa vapen ...”

Det första projektet genomföres utan någon som helst tidsspillan. Ty ingen besvärar sig med att begära regeringens tillstånd. Som en lavin välla proletärerna fram och erövra Calle de la Luna,* bryta igenom poliskedjorna och öppna portarna, en efter en. Så där ja, nu har organisationen .sina centra återigen öppnade. Från alla kvarteren och de närmaste byarna

---

* Calle de la Luna. — Månens gata — där sedan gammalt CNT :s högkvarter var beläget. *Övers. ann.*

.skynda kamrater till. Kommittéerna börja att arbeta febrilt och med största skyndsamhet. Här äro de alla: Nationalkommittén, Regionalkommittén, Lokalfederationen och så naturligtvis Försvarskommittén — Comité de Defensa.

”Försvarskommittén skulle komma att få en ytterst viktig och betydelsefull roll under den spanska revolutionens gång. Och den hade det förresten *innan* denna nya aera. Den var organisatören av och ansvarig för det konfederala försvaret, den som orienterade aktionsgrupperna under strejkrörelserna, den som hade att bära tyngden under alla revolutionära rörelser. Men nu, i detta enastående moment i spanska historien, det är nu som Comité de Defensa kommer att få sin största betydelse. Den blir den mest geniala skapelse, den mest beundransvärda av alla det spanska folkets improvisationer. Den kommer dessutom att bli den organism som manövrerar de styrkor med vilka fascismen slås ner i halva Spanien.”

Kommittémötet fattar ett snabbt beslut. Man skall först interpellera, och kräva regeringens förtroende för folket och att regeringen ger folket aktionsfrihet. Handlingsfrihet. Ingen tid för tvekan och söl. En deputation går att tala med ministern. Ministern — Juan Moles — är en svag och obeslutsam men. Då han talar darrar det vita skägget. Han tar emot CNT-delegaterna men vet tydligen inte vad som skett och sker i Spanien. Han är en god borgare som gjort lysande affärer och är rädd för de breda lagren. Fruktar revolutionen. Då arbetarna kräva vapen, svarar han:

— Regeringen kan inte ge folket vapen. Situationen är allvarlig men vi räkna med tillräckliga medel för att bemästra densamma.

(Señor Moles skall vara dränkt i pessimism inom några få timmar. Senor Moles skall komma att tappert fly från Spanien så fort folkets heroiska ansträngningar öppnat vägen till gränsen för den lille mannen med det vita skägget.)

Då delegaterna återvända till Calle de la Luna, är det ingen som är överraskad över det negativa resultatet. Man förstår att nu har ögonblicket att handla. kommit. Lördagskvällen är inne. I Madrid sura de mest kuriösa rykten. Men staden bevarar ännu sitt normala ansikte. Dock kan en vaken iakttagare märka att folk ser sig omkring och liksom vädrar stridssignalen varje sekund. Arbetartidningarna ha påskyndat utgivningen av kvällsupplagorna. Alarmerande notiser. Man kämpar i Sevilla, i Cadiz, i Córdoba, i Las Palmas, i Afrika. Resningen ökar alltså i omfattning, men vad var det Moles hade sagt?

Det är inte bara arbetartidningar och republikanska blad som utkomma. De fascistiska organen Informaciones, Ya El Siglo Futuro och La Epoca publicera notiserna om resningen med illa dold skadeglädje. En arbetartidning har tryckt över hela första sidan de tre enkla men rika orden:

”*Frihet eller död!*”

Calle de la Luna är full av folk. Kamraterna få inte plats i den stora lokalen, utan måst hålla till även på gatorna i närheten. I hörnen stå kamrater på vakt med pistolen i hand, stoppar upp de förbipasserande och dessa måste visa upp fackföreningsbok för att få passera. Inne i lokalen hålla Madrids militanter möte. Man fattar beslut, formar planer. Först beslutar man att Försvarskommittén skall ha kampens ledning i sin hand. Hela, den confederala organisationen underordnas Försvarskommittén vad det gäller striden och därmed sammanhängande frågor. Försvarskommittén utgöres av delegater från alla *barriadas* — (kvarter). — I spetsen stå tre män: Eduoardo Val, sekreterare, vidare Mariano Valle och Barcia. Tre arbetare, tre madridsyndikalister. Tre okända kämpar, vilka i en tid då regeringen spricker och staten

försvinner, leverera och vinna den mest enastående batalj som seklerna känna. Och vinna densamma i en kraftmätning med den spanska arméns s främsta generaler!

Snabbt formulerar och redigerar Försvarskommittén planerna. Kamraterna i alla "barriadas" äro sedan länge organiserade för kampen. Nu gäller det att förskaffa dem transport-, kommunikations- och framförallt kampmedel. Från Calle de la Luna kommer parollen: "Automobiler rekvireras!" Taxichaufförerna inom CNT ställa sina bilar till disposition. Då dessa inte förslå, beslagtages alla bilar som kan få tag på. I varje bil en "flygande patrull". Man susar iväg till de olika kvarteren, tjänstgör som förbindelseorgan, inspekterar trakterna kring kasernerna, man blir "rapportkarlar per bil" och så har man snabb och direkt förbindelse mellan de olika kvarteren, syndikaten, ateneum, ungdomsgrupperna och centralen, d. v. s. Försvarskommittén. Den som har en pistol visar den med berättigad stolthet. De som inte ha pistoler ha skaffat sig knivar och stenar ... alla veta att det är den avgörande striden som nalkas. Och man är beredd att segra, att till varje pris nå den eftersträvade segern.

Under tiden han det blivit natt och ligget på. Calle de la Luna har avslutats. Det viktigaste beslutet, enhälligt antaget, lyder så här:

"Alla militanter inom den frihetliga rörelsen i Madrid låta hellre döda sig än ge sig. Skall fascismen triumfera så kan det bara bli över våra lik."

Var och en går att besätta sin post. Alla äro på krigsfot. Kamraterna hålla noga uppsikt utanför kasernerna. Madrid - med UNT i spetsen - är berett att försvara sin frihet.

Nyheter, som komma äro mycket nedslående. "Sevilla domineras av Queipo", "Franco är herre på Kanarieöarna". "Arbetarna slagna i Cadiz". "Valladolid färgas rött av blod". "Två avdelningar Regulares ha landstigit i Algeciras ..."

Utan uppehåll tala vänsterorganisationerna i radion. Framför mikrofonen stå också representanter för CNT och UGT. Gemensam paroll: Generalstrejk överallt där fascisterna vilja proklamera krigstillstånd. Isabelo Romero talar för CNT:

"Det var de som ville det. Som front mot fascismen ställa vi revolutionen ..."

Det kokar och jäser på gatorna. Tusen och åter tusentals arbetare samla sig i ateneum, syndikat, cirklar och klubbar. En halv miljon arbetare vänta på händelsernas utveckling. Men de äro utan vapen. Det är knappt man har ett hundratal pistoler för alla dessa män, med all denna kampvilja. Stora demonstrationer draga fram på gatorna. Man bör bana ett enda skri:

"Vapen, vapen, vi vill ha vapen."

Casares Quiroga har inneslutit sig i en obegriplig position:

— Jag lämnar inte ut ett enda gevär till folket. Detta är ju revolutionen.

Av rädsla för revolutionen hjälper man fascismen. Av rädsla för folket låter man militären triumfera i halva Spanien. På grund av Casares Quirogas feighet ha mer än en halv miljon arbetare dött i Spanien.

Slutligen komma de första vapnen, varifrån vet man inte. Quiroga har då inte givit order om utlämnandet av vapen. Moles inte heller. Det näste vara några lojala militärer, vilka i desperation över regeringens dumma feighet sökt få ut något av vapnen till folket. Utanför portarna till några socialistiska klubbar och kommunistiska centra stanna lastbilar lastade med vapen. Men CNT, FAI och Juventudes Libertarias få inget med vid fördelningen. Vilja de ha

vapen, måste de erövra dem, trotsande fiendens kulor. Snart får emellertid CNT-kamraterna sina första vapen. En lastbil full med gevär, passerar vid Gloriettan i Cuatro Caminos. Vart ska den hän? Betyder föga. En grupp kamrater närma sig åkdonet mod pistol i hand. Lastbilen är i deras våld. Vapnen delas ut bland kamraterna i Cuatro Caminos och Tetuan. Det var de första gevären, erövrade, icke givna. Samma natt skulle dessa gevär hålla vakt utanför kasernerna och så...

Klockan fyra på morgonen kommer en sensationell notis. Quiroga, nu feg och obeslutsam, har avgått. I hans ställe existerar en rumphuggen regering med Martinez Barrio i spetsen. Vid hans sida Sánchez Román, Azcarate, Fecedxx ... Moderata män, högermän. Regeringsdeklarationen, uppläst i radio, lurar ingen:

”Vi i söka en plattform för att få slut på den nuvarande allvarliga situationen.”

Det vill säga på vanligt ärligt språk att man tänkte ordna ett samförstånd med förrädarna. Utlämna folket åt bödlarna. Nyheten irriterar andarna. Spontant ordnas stora demonstrationer, de bölja fram som stormvågor utanför inrikes- och krigsministerierna. Man ropar:

Förrädare! Feglingar! Harkrankar! Några talare dyka upp i massan. Improviserade talare och tal:

— Kamrater! Man har sålt oss. Vi måste börja med att fusiljera dem en för en.

Den confederala organisationen tvekar inte ett ögonblick. Alla äro på det klara med: ”Detta dr förräderiets regering. Ned med regeringen!” Och den nya regeringen gör grundligt fiasko överallt. Arbetarna hosa ministrarna och regeringen som kår. Fascisterna skoja med ministrarna då dessa söka tala med dem per tele :on. Fiaskot är egentligen fruktansvärt. ministrarna. hotas till livet. Bäst att skynda på. Efter tre timmars regeringstid presenterar regeringen Martinez Barrio sin avskedsansökan.

Det är folkets första seger. Den 19 juli gryr...

En ny regering har bildats. I spetsen sitter Giral, som inrikesminister fungerar Polas. Första delegationen är en grupp CNT-kamrater som kräver fångarnas frihet. Med resultat att David Antona slipper lös i grytringen den 19 juli. Han är Nationalkommitténs sekreterare. Men ännu sitta massor av kamrater inne. Den frigivne Antona går direkt till ministern och kräver och hotar:

— Slipper inte kamraterna ut så stormar vi fängelset! Inom ett par timmar släpper alla kamrater fria.

Bland dessa som då lämnade fängelsets celler befunno sig män vilka världen inom kort skulle beundras: en, Cipriano Mera, krossar de italienska divisionerna i Guadalajara. En annan, Julios blir brigadchef. Ytterligare en, Verardini, blir generalstabskommendant. Och listan kunde fortsättas. Den upptar. namnen på många av de sedermera framträdande figurerna i den spanska revolutionens utvecklingsgång.

Det fattas vapen fortfarande. I artilleriets arsenal finns inte mer än de som delats ut under natten, eller också vill man inte lämna ut mera. Men — man har ju vapenaffärerna! Grupperna tveka nu inte längre. Man tar vad man får tag på: gamla jaktgevär, pistoler och långa ryttarbajonetter. Det fattas också ammunition. Men den saken kan inte hjälpas, ett vapen är ända ett vapen och striden har redan börjat.

De andra organisationerna och partierna ha följt CNT:s exempel med att rekvirera automobiler. Men trots det, så är bilarna med svart-röda vimplar i majoritet. Utanför

kasernerna hålles vakt och i bilar far grupper av anarkister förbi. Med pistolen i hand, övervakar man garnisonens förläggningar. Ty hela garnisonen är kasererad. Förrädare alla? Inte ens krigsministeriet vet det. Man låter emellertid inte någon varken gå ut eller in i kasernerna. Från den ena kasernen till den andra söker man medelst ett slags chiffer meddela sig per telefon. Folket anar att hela byket tänker resa sig. Guardias de Asalto kan man lita på. Men mycket litet på polisen. Och Civilgardet? Till detta hyser folket inte en enda gnutta av tilltro. Men inrikesministern, vilken samtidigt är inspektör för Civilgardet ”hoppas att uppnå det att de icke resa sig...” Men nu är det inte tid med att smida planer och ränker. De första skotten ha redan knallat. Från ett kloster vid Calle de Torrijos har man skjutit på folket. Reaktionen kom blixtnabbt. Bensin på huset och så — fyr.

Man nöjer sig med att bränna upp portarna och så väller arbetarmassan in. Några falla, men efter ett par intensiva minuter ha alla fascisterna fått säga farväl till detta jordelivet. Revolutionen har erövat en del gevär. Reaktionen bar förlorat sitt första fäste.

Försvarskommittén fördubblas. Varje kvarter har fått sig tilldelad en konkret uppgift. Tusentals kamrater, de flesta vapenlösa, bevaka kasernerna Montana, Pacifico, etc. .indra ha samlat sig framför kvarterens civilgardeskaserer. En del ha gått till kamp vid Carabanchel, Vicilvaro, och till Getafe. I Försvarskommittén är det högsänning, men Eduardo Val, kall och lugn, tar emot notiser och meddelanden, delar ut order...

Tills nu bar i Madrid endast helt öppet rest sig Quartel de la Montaña. De andra kasernerna fortsätta att vara stängda, men man vet inte om vilka som döljes därinne. I varje fall skjuter man ännu inte på folket från dessa kaserner. Det gör man i Montaña-kasernen. Där har den ojämna kampen redan börjat.

I Casa, de Campe, i Puente de Segovia slutför tre eller fyra tusen arbetare under Mangadas befäl, förberedelserna för att gå mot Campamento. Bland dessa arbetare finner man alla riktningar: socialister, kommunister, anarkosyndikalister och republikaner. I Puente de Toledo, i Delicias och i Barrio Usera bevaka tusentals arbetare vägarna till Carabanchel och Getafe. Blixtnabbt har man fått upp barrikader och skyddsställningar lite överallt. Madrid är på krigsfot. Vid Puerta del Sol i ett stort palats (inrikesdepartementet) sitter en nervös man och ringer förgäves i telefon, ingen svarar. I Buenavistapalatset sitter en man som kallas krigsminister, men ministeriet är övergivet av gud och hela världen. Men därborta, undanstuckna i en kåk vid Calle de la Luna, sitta tre män i overalls, tre män som inte sovit på flera dygn, tre arbetare som organisera folkets försvar och inte sky några ansträngningar för att revolutionen skall triumfera. De tre männen äro

Val, Valle och Barcia — de ledande krafterna inom försvarskommittén. Tusentals och åter tusentals arbetare följa deras order och anvisningar, beredda att ge sitt liv för friheten.

I Barcelona har CNT—FAI gått i spetsen och i dag vunnit en glänsande seger.

Spanien genomlever en kritisk timma. Den dagen som nu går in blir den mest ärofulla i Madrids historia. Madrid, frihetens och revolutionens huvudstad...

De första striderna om Madrid

Madrid vaknar vid kanonernas dunder och flygmaskinernas monotona surr — dödsfåglarna kretsar i luften. I staden höres pistoler och gevär framföra sin tragiska dialog — det puttrar i dödens jättegryta. Gatorna korsas av ilande bilar, fullsatta av beväpnade arbetare, vilka dra iväg till stridsplatserna. Infarterna till staden bevakas av beväpnade män, de flesta ännu i

unglingåldern. Glasrutor krossas och glas klirrar — handgranaterna ha börjat blanda sig i ljudsymfonien, Sedan i går kväll slåss man utan uppehåll. Och nu gir det inte bara kasernerna. Nu, åh, nu är det också kyrkorna, klostren och palatsen. Arbetarna, vilka försvara friheten med livet som insats, beskutas från palatsens övre våningar, från klostrens torn och alar nar, från kyrkornas vigda stenmassor. Kyrkorna äro veritabla fästningar... Just i dag på morgonen har man upplevat ömtåliga och kritiska moment. Det är just de där *pacos*, pistoleros och fascistynglet — de söka avvända arbetarnas uppmärksamhet från kasernerna, de söka försvaga de krafter som ha att gå till anfall mot militärens stödjepunkter. Men de uppnå inte sin avsikt. Arbetarna ha fått konkreta instruktioner: Först kasernerna, sedan ta vi hand om präster, munkar och fascistyngel i deras krypin.

I Försvarskommittén upplever man nervösa timmar. Alla kamrater äro ute på gatorna, olla ha de kastat sig in i kampen om kasernerna. Nu lossa de sina skott och armbåga sig fram för att bli de första som träda in i reaktionens vidriga nästen — ”*Viva la Libertad! Muerto al fascismo!*” (Leve friheten! Död åt fascismen!) Jämt och ständigt kommer det kamrater med notiser eller för att begära order. De komma springande, tar trapporna í tre skutt, tala i staccato och skrikig upphetsning. De äro nedsölade av damm och grus, nervöst men ändå fast gripa de om bössan eller pistolen. *Atención!* Nu är det kamraterna från Puente de Segovia som berätta om Campamentos resning. Så — nu komma pojarna från Delicias och berätta om civilgardets i Patalla del Salado hållning. Knappast ha de försvunnit förrän kamraterna från Vicálvaro rusa in, så komma mannarna från Getafe. Manskapet i Getafe har också rest sig. Kamraterna på platsen och de unga kamraterna från Södra Ateneum lova att dominera situationen i Getafe. Så komma delegaterna från Vallecas, från Tetuan, från Chamartin, ja, Madriids alla *kvarter* ha sänt meddelare och hämta order från Försvarskommittén. Det är tusen problem som måste lösas på en gång. Ingen tid till överläggningar. Nej, fort fram med besluten,.. hör, kanonerna dundra, maskingevären smattra. Lös problemen, kamrater, ingen tvekan.. på problemens snabba lösning beror tusen och åter tusen kamraters liv. Och kamrat Eduardo Val, lugn och kall, hör på vad kamraterna berätta, delar ut order i korta, koncisa ord. Medan gatukampen pågår i Madrid växer det fram en man. Medan de första striderna rasa omformas den Confederala Försvarskommittén i det instrument, i den organism på vilken Madriids och den spanska revolutionens öde hänger. Medan de gamla organen ramla ihop, medan det officiella krigsministeriet sjunker samman och blir till intet, förvandlar Försvarskommittén de kämpande arbetargrupperna i en oövervinnelig folkarmé.

Runt kring Montaña-kasernen har madridanarkismens bästa män samlats. Mer än tusen man — svart, röda halsdukar, de tre bokstäverna CNT liksom ingraverade i allas hjärtan – slåss här i första linjen. En del ha vapen, andra inte. De som stå där vapenlösa vänta att få gripa de stupades vapen Och föra kampen vidare. Ett enastående fall i världshistorien. Det är en tapperhet utan mått och gräns. De svart-röda halsdukarnas män avancera, öppet bröst, djärvt framåt bara! Mot kasernernas portar... och maskingevären smattra från reaktionens näste. Här och var stupa kamrater. Tjugu man rusar på för att gripa den fallnes vapen. *Adelante!* Framåt!

Innanför kasernens murar befinner sig den spanska arméns ”*crème de la crème*”, blomman av arméns folk. Hettes det. Två infanteriregementen, ett sappör-regemente och ett ”taggråds-regemente”. Därtill över tusen fascistiska ynglingar. Innanför Montaña-kasernens murar föres befälet av en general, sju majorer, fyrtio överstar och ett hundratal kaptener, löjtnanter och fanjunkare. Sammanlagt finns därinnanför över 4,000 man, väl beväpnade och installerade i en kraftig byggnad, i en naturlig fästning. Lätt att dominera omgivningen från en så fördelaktig position. Utanför står folket. Kanske är det 4-5,000 man som cirkla runt kasernens

jättebyggnad. Bland dem finns Guardias de Asalto vilka slåss med bravur. Det finns socialistiska arbetare, republikaner, kommunister och anarkister. Men vapnen? Jo, det finns ett par maskingevär och se — där komma de första provisoriska pansarvagnarna, enkla tingestar, i hast hopsatta av Metallarbetarsyndikatet. Och så finns det en liten 10-centimeters kanon sons arbetarna hämtat, gudarna vete varifrån. Men majoriteten av dem som rycka fram mot byggnadens starka murar sakna vapen. Kampen är ojämn. Men medan förrädarna inte ha någon kampmoral, så slåss arbetarna med entusiasm utan gräns och med en absolut tro på segern.

De kämpande utanför kasernen ha brått med att intaga fästet. Man vet inte vad sons händer och sker på andra håll. Man hör skott från alla riktningar. Man vet att folket slåss i Getafe och vid Campamento. hur är det i Madrids inre? Man hör vapnens dialog, men man vet intet... kanske kamraterna behöva hjälp? Framåt! Montaña-kasernen måste falla och falla fort!

Erövringen är inte så lätt. Ett tag ser det lovande ut. Från ett av fönstren stickes ut ett vitt lakan, kapitulationsfanan. Arbetarmassan utbrister i stormande jubel: Segern är vår!

Och så väller den proletära frihetsskaran framåt. Men då den är så nära att den kan nudda murarna med händerna så sveper den ena maskingevärssalvan efter den andra över arbetarmassan. De första leden nedmejas. Reträtt blir nödvändig. Man har inga generaler till sitt förfogande, men intuitionen säger frihetskämparna att den första taktiken måste fortsättas: inringa kasernen, avancera så sakta och framför allt sikta väl. Man slåss med ilska och i desperation. Så småningom avtager fiendens eld, arbetarna märka att fiendens motstånd vacklar, att moralen sjunker bland reaktionens garden. Nu kunna de inte stå ut så länge till. En kamrat, svårt sårad, kommer inrusande på Försvarskommittén, ansiktet förvridet av smärta men ögonen strålade av glädje och segervisst skriker han ut:

— Inom en halvtimme så äro vi innanför...

Val ler. Sedan två timmar har han slutat sysselsätta sig med Montaña-kasernen. Nu är det de andra kasernerna som oroa och fascistiska kolonner avancera mot Madrid över Guadalajara och Sierran.

Klockan är tolv på middagen den 20 juli då stormningen börjar. Arbetarna, i trasiga overalls, växande skäggstubb och ögonen röda av fyra mitters vaka, rycka fram. Många stupa under attacken. De efterföljande hoppar över de fallna och bara rusar fram och varje kamrat hämnas de stupade med allt intensivare kamp. Allt motstånd är fruktlöst. Soldaterna skjuta inte längre, de ropa leven för revolutionen. Officerarna ha fattat det utsiktslösa och börjat gömma sig i byggnadens inre. Och då de inte längre stå med pistolen i nacken på soldaterna och tvinga dem att skjuta, så saktar elden av. Många av soldaterna äro och känna för folkets söner. Och så tränga arbetarna in överallt, genom alla portar, genom fönstren och genom hålen som den lilla tiocentimeterskanonen öppnat i murarna. I teten för de instormande arbetarna gå de bästa av madridanarkismens män, de gamla beprövade militanterna inom den confederala organisationen, män såsom Mera, Salgado, Mora, Nobruzán, David Antona och tusentals tappra kamrater, kända och okända. Men knappt har portarna öppnats förrän en liten lastbil kör in på kaserngården och rätt in i den maskingevärsskjutande officers- och fascisthøgen. Från bilen knalla skotten och ett maskingevär sprider död och förintelse bland fascisterna. De nytillkomna på bilen är styrelsen för frihetliga Södra Ateneum.

Kampen är inte slut. När och var i vrårna ha fascister och officerare forskansat sig, men snart är motståndet slut. Soldaterna som ställt sig på folkets sida göra stor nytta — de känna gömslena och veta var förrädarna forskansat sig. En del av officerarna begå självmord, resten

stupar i kampen mot folket, några bli förstas fångar... De verkliga ledarna och ansvariga för resningen de ha inte mod att dö. Generalen och några högre officerare söka smita ut genom en hemlig bakport, men... folket är vaksamt. Generalen, själen i resningen, sliter dramatiskt av sig epåletterna och säger gråtande då han blir fast:

— Man har lurat mig, man har lurat mig...

Och — — han har verkligen blivit lurad. Man hade sagt honom att folket skulle fegt och förskrämt tiga, bara det fick höra ljudet av kulornas vin och karteschernas knallar. Man hade sagt honom att kuppmaakarna hade alla maktresurser i sin hand. Man hade sagt honom att folket skulle fly och ge sig redan vid första skottet. Men han, general Fanjul, som tillsammans med Franco förberedde förräderiet redan då Gil Robles var krigsminister, han fick nu se att folket inte är fegt, att arbetarna inte springa. Nu fick han bevis på att folket är i besittning av större mod än de som i sin kräkaktighet strävade att sälja Spanien och förslava folket.

En månad senare stod generalen inför domstolen. Han darrade, blek och förskrämd, precis som hans medfånge", överstarna och kommandanterna. Han sökte en feg ursäkt:

— Jag deltog inte. Gick bara förbi kasernen och steg in för att hälsa på en god vän. Just i det ögonblicket satte folket igång sitt angrepp mot armén...

Stormningen av Montaña-kasernen fick en dubbel betydelse. Först och främst har man krossat ett reaktionens näste i själva hjärtat av Madrid och för det andra har man nu fått tillgång till mera vapen, som äro så nödvändiga för folket i dess försvar. Ett försvarligt byte är nu i segrarnas händer. Först beväpnas alla som deltagit i stormningen och vapnen räcka ändå till att förse ett antal kamrater på andra platser. Jublande som stora barn rusa kamraterna vidare, stolt visande de erövrade vapnen, vidare, till andra platser där striderna rasa, heta och ojämna. Till Calle de la Luna komma lastbilar fullproppade med vapen. Men samtidigt komma stora grupper kamrater och de ropa bara ett enda ord: "Vapen! Vapen!" De måste ge sig till tåls ett tag. Ordning och reda måste det vara och så — nu kan vapnen delas ut, ty nu vet man hur mycket som anlant till CNT:s högberg på Calle de la Luna: 800 gevär, 300 pistoler, sju maskingevär och en försvarlig laddning ammunition. Men, distributionen måste gå efter vissa linjer. Vapnen räcka inte för alla. Gott, då måste de mest stridsdugliga först beväpnas. Stadsdelskommittéerna, *los comités de las barriadas*, få sköta distributionen. Varje kvarter får sin part och kommittén, vilken väl känner medlemmarna inom kvarterens grupper, ser till att de skjutskickligaste och bästa kamraterna få gevär och ammunition. Varje grupp får sin ansvarige, *responsable*, ingen tänker ännu på milisorganisering. Man tror att kriget skall vara slut på en vecka eller två. Emellertid, vapendistributionen har skett i en strikt och ansvars-kännande form. Och så, kan man säga, föddes på detta sätt morgondagens milisorganisation.

Ingen har förberett något. Allt måste improviseras. Mitt i kampens hetta. Men Försvarskommittén börjar att fungera storslaget. Nu äro vapnen distribuerade på bästa och effektivaste sätt. Nu börjar också hjälp- och stödtjänsterna att växa fram. Sanitets-syndikatet är fullständigt mobiliserat och i full aktion för att omvandla sig från arbetarorganisation med kampen på arbetsplatsen som uppgift, till att bli ett slags sanitetsministerium, bara så mycket mera effektivt och verklighetsbetonat. Sjukhusen organiseras, sjukvårdstrupperna börja växa fram i en kanske primitiv form men ändå ... Då var det som *Sanidad Confederal* började, ur intet, för att i dag kunna räkna med hela världens beundran och erkännande.

Kampen i Madrid har inte slutat i och med erövrandet av Cuartel de la Montaña. Redan natten innan hade anarkistiska grupperna inom olika regementen meddelat Försvarskommittén om hur situationen är i respektive kaserner. Kamraterna i Vicálvaro-kasernen ha skött sig. Befälet är fascistiskt. Men soldaterna ha vunnits genom propagandan. Alltså, den kasernen är inget problem, men för säkerhets skull sänder Försvarskommittén dit en handfull kamrater med uppgift att hålla vakt utanför. Kanske att officerarna försöka och då kan det vara bra... Kasernen faller snart i arbetarnas händer och under de närmaste dagarnas kamp skulle det så erövrade artilleriet ha en avgörande betydelse.

Då är situationen svårare i Getafe. Militären där har rest sig och dominera situationen för några timmar. Men, kamraterna i Getafe, förstärkta av kamraterna från Södra Ateneum, laga så att läget blir ett annat. När så det kommer kamrater från Barrio Usera och Delicias som förstärkning, så upphör motståndet. Kort därpå faller präst-, munk- och fascistnästet i Esculaplostret. Under erövringen av kasernerna i Getafe ledd av CNT:s regionalkommittés sekreterare, Isabelo Romero, hände ett litet intermezzo:

Militären i kasernen gav sig, sedan de högre officerarna inte längre hade makt över dem. Men de ville inte gå med på att i arbetarkämparnas sällskap gå fram till strids mot Campamento.

Isabela frågar:

— Är ni med folket, eller är ni mot?

Militärens ledare svara:

— Vi äro neutrala och göra intet förrän vi få order från krigsministeriet.

Isabelo Romero:

— Det finns inga order som gäller. Krigsministeriet existerar inte nu. Antingen slåss ni på folkets sida eller också stormar vi er och kasernen!

Avgörandet blir det att militären förbrödrar sig med folket och så sättes marschen i gång över Leganes för att nå Campamento och falla dem i ryggen. Ingenjörerna i Leganes bry sig inte om att ens tänka på motstånd och så ligger då Campamento fångat i snaran: bekom nästet hotar Getafes artilleri och framför de tusentals män som på Extremaduravägen och i utkanterna av Carabanchel tåga till stormningen...

Montaña-kasernen är folkets, Vicálvaro-militären och Getafes artillerister säkrade, nu måste rebellerna i Campamento slås ned. Och mot Campamento koncentrerar CNT det bästa av sin effektivitet.

Sedan lördagsnatten förbereder sig tusentals socialister republikaner, kommunister och anarkosyndikalister i Casa de Campo för att sätta ”p” för varje försök utifrån mot Madrid. I denna vaksamma folkskara finner man också alla ungdomarna från stadsdelen Puente de Segovia. Alla ha de som chef överste Mangada. Under trettio timmar lära de sig hantera vapnen, gräva skyttegravar, bygga barrikader och befästa byggnader. Allt som preventivåtgärder i fall fascisterna tänka marschera mot Madrid. Måndag morgon få dessa skaror order att rycka fram. Men framryckningen är svår. Fascisterna ligga väl till och kraftigt befästa i ställningar. De ha morteros (mörsare) kanoner och maskingevär. Majoriteten av folkmassan som rycker fram har aldrig varit i elden förut. Fascisterna låter dem rycka fram ett tag, så brassa de på och bryta första linjen. Arbetarna dra sig tillbaka, men bara för ett ögonblick, sedan går det på nytt framåt. Återigen eld mot första linjen, reträtt och så åter framåt. Men snart ha arbetarkämparna kommit underfund med att man kan skydda sig genom att åla på

marken, att man kan söka täckning, att avancera i spridd linje och att lämna så litet mål som möjligt åt fienden. Sakta men säkert gå arbetarskarorna framåt.

Även från Carabanchel rycker man fram. I Puente de Toledo har ungdomsrörelsens Ateneum satt hela stadsdelen på krigsfot. Grupper ha organiserats och man har övat också en smula. Måndag morgon besluta dessa att också rycka fram. Det sker dem precis samma sak som kamraterna under Mangadas befäl. Men även dessa kamrater ta lärdom och så sakta avanceras det även från Carabanchel.

Metallsyndikatet har i hast tillverkat ytterligare några provisoriska pansarvagnar och dessa rycka nu in i striden. Arbetarna och folket komma allt närmare. Och bakom Campamento dånar kanonerna från Getafes artilleri.

Fascisterna i Campamento ha alla fördelar. Ett bra läge, väl beväpnade, ja de ha rent strategiskt ett lätt försvar. Och de tro sig vinna en lättköpt seger över det stridsovana folket.

Men... inget och ingen kan hålla igen och stoppa upp de madrileniska arbetarna denna julidag! En av de främsta grupperna reser sig plötsligt upp från marken där de nyss låtit en maskingevärssalva från fascisterna missa sitt mål. De lyfta gevären i höjden och ropa:

— *Viva la FAI!*

Och så rullar vågen av proletära kämpar framåt. Striden rasar het och hård. Skotten knalla och luften fulles av smärtoskri men framför allt så eka segerropen och kraftiga viva för FAI och CNT. Fascistnästet faller för folkets framstöt. Tre journalister äro de första som tåga in i Campamentos kaserner. Tre journalister i kampens första led, kämpande som lejon. Den ene är en gammal republikan med vitt hår, Lezama. De andra två äro unga revolutionärer. Nu skaffa de sig bättre vapen. Garcia Pradas hade hittills bara haft ett jaktgevär, Angel de Guzmán en 6,5 mm. pistol. Nu ta de sig var sitt nytt musergevär och draga vidare till nästa valplats...

En efter en ha förräderiets kaserner fallit. Montaña, Getafe, Wad-Ras, Leganes, Vilcálvaro och Campamento är i folkets händer. Men ännu är inte kampen slut. Ännu återstår den mest hårda och dramatiska kampen. Nu måste man på allvar ta upp striden med fascistynglet inne i stadens palats, prästpacket i kyrkorna och jesuiterna-munkarna i klostren.

Detta är ingen enkel sak. "Pistoleros" och fascisterna ha ett fegt sätt att slåss. De lossa sina skott mot arbetarna, smyga sedan över till ett annat hus och överraska därifrån med en ny kulsvärm. Grupper av dessa *pacos* ha befäst sig i kyrkor, i höghus och överallt där de lätt kunna försvara sig, där stormning är nästan omöjlig.

Tusentals "pistoleros" hota folket i denna strid. Man vill terrorisera folket, göra arbetarna nervösa, uppehålla frihetskämparna tills Molas kolonner hinna fram där de avancera uppe i Guadalajara och bergen. Fascister och "pistoleros" misslyckas. Deras motstånd nådde inte de antagna formerna och den ansedda uthålligheten. I biografen Capitols höga skyskrapa vid nuvarande Calle de la Confederación Nacional del Trabajo (CNT), har en stor grupp välbeväpnade fascister befäst sig. Amerikanska gevär och maskinpistoler ha de i överflöd. De tro sig dominera hela omgivningen och en av ynglet skriker ut genom ett fönster:

— Här kunna vi hålla ut åtminstone i två månader!

Men de hålla inte ut inte ens i två dagar. Inte en dag en gång, trots skrytet, vapnen och det fördelaktiga läget. Många kamrater stupa på platsen utanför och på gatorna runt det stora huset. Plaza de Callao och Avenida de Dato färgas av arbetarblod. Men trots elden från

maskinpistoler och amerikanska rifles och handgranaters förödande verkan, så lyckas en grupp kamrater nå fram till husets portar och med dynamitens hjälp skaffa sig öppna dörrar. De rusa uppför trapporna och så börjar en vanvettig kamp. De sista fascisterna kasta sig ut från fönstren och hamna sönderslagna nere på gatans hårda beläggning. Ett sjuttiometers dödshopp blev slutet för de sista ”pistoleros” i Capitolbyggnaden.

Hela eftermiddagen är full av dramatiska episoder. Striden är nu hundra gånger mera spännande än stormningarna av kaserner och militärförläggningar. Men folket låter inte rubba sig och inga tvivel råda. Ett efter ett falla nästena, varje seger kostar stora offer men varje taget näste betyder också mera vapen åt folkets kämpande söner.

CNT:s och FAI:s bilar rusa fram på gatorna. Överst ligga madrasser för att i någon mån skydda för kulor från de krypskjutande fascistgrupperna i husen. Så fort ett skott smäller, krypa kamraterna ur bilen och återvända inte förrän fascistgruppen är upptäckt, lokaliserad och oskadliggjord.

Denna sorts strid är långsam och tung. Kostar stora offer, kräver mycket folk och mycket vapen. Tar bort mycket tid framförallt. I Försvarskommittén har hela madridorganisationens styrelser församlats till överläggning. Kamraterna kunna knappast hålla ögonen öppna för sömnens skull, deras kläder äro trasiga och nedsölade av blod och damm, men de äro nöjda. Då sätter Val in ett frågetecken:

— Vad sker i det övriga Kastilien?

Man har nog tänkt på den saken lite till mans. Men man vet inte vad man ska svara. Kamraterna som dagen innan startat mot Toledo, mot Guadalajara, mot Ávila och Segovia, de ha ännu inte låtit höra av sig. Vad har det blivit av dem? Ingen tilltror sig kunna komma med ett svar. Ja, ja. I Madrid har man triumferat. Men de fascistiska kolonnerna kunna kanske stå bara några kilometer från staden, medan vi här hålla på med att föra guerillakrig mot ”pistoleros”, fascister och prästerliga element.

En sak vet man: Alcalá och El Pardo är i fascisternas klor. Alltså: förberedelser. Man förstärker vakterna vid infarterna till staden, monterar maskingevär på lastbilar etc. Ingen tänker på att sova. Trots att kroppen värker av trötthet och ögonen bara vill falla ihop. Val ger i en replik en resumé av vad alla tänka och vad alla talat om:

— I morgon måste vi ta både Alcalá och El Pardo!

Den genombrutna inringningen

Tisdagen den 21 juli. Situationen är inte upplärd. På Madrids gator fortsätter kampen mot rebellnästena och de krypskjutande *pacos*, fascisttynglet. Undan för undan ramla nästena, men skottlossningen har inte upphört. Nu råda inga som helst tvivel om läget för den övriga regionen. Rapportkarlarna, som Försvarskommittén sänt ut kvällen innan, ha nu kommit tillbaka och de ha konkreta uppgifter att ge:

— Fascisterna kommendera i Ávila.

— I Segovia ha kadetterna rest sig.

— Arbetarna voro för svaga i Alcalá och Guadalajara.

— I Toledo har guvernören med hjälp av överste Moscardo och krigsskolans elever börjat att arkebusera arbetare.

Situationen är kritisk. Låt vara att Madrid är vårt, men staden är omgjordad av en järngördel. I norr, i söder, i öster och väster är dess kommunikationer avskurna. De måste ögonblickligen öppnas ! Varom inte så är Madrid förlorad. Då kan vilken dag som helst de rebellerande garnisonerna marschera upp mot stadens murar. Och även om de lyckas avancera, ett instängt Madrid skulle snart falla på grund av ammunitions- och livsmedelsbrist. Regeringen, överraskad av gårdagens triumf, den vet inte vad den ska göra. Den reagerar väl långsamt och arbetar med allt för stor svårighet för att dess aktioner ska få effektivitet. Det finns ännu en massa fascister undanstuckna i dess organismer och dessa göra naturligtvis allt för att sabotera de försök som från regeringens sida göres. Det måste så bli arbetarorganisationerna som få ta hand om det hela. Det måste så bli folket, övergivet av sina ministrar, förrätt av dess militär, som fortsätter att lösa situationen.

Möte med alla militanterna i lokalen vid Calle de la Luna. Val lyssnar till kamraternas meningar men säger så:

— Det viktigaste är att bryta ringen om Madrid. Norrut är det meningslöst att tänka på framryckning. Hela gamla Kastilien är i fascisternas händer. Åt det hållet nå vi inga förbindelser med någon. Österut samma sak. Cáceres och Salamanca äro också fascistiska. Däremot är hela Levante och Katalonien i arbetarnas händer. Det är alltså Alcalá, Guadalajara och Toledo som stänga våra kommunikationer. Ta vi de tre städerna så har Madrid förbindelser både söder- och österut. Vi böra kunna ta dem, ty det är tre nästen mer eller mindre isolerade, utan förbindelse med varandra. Erövra vi dem, så är provinserna Cuenca, Guadalajara, Toledo och Ciudad Real* i våra händer. Och ... med intagandet av Guadalajara så öppna vi också vägen till Zaragoza!

Vid namnet Zaragoza lysa allas ögon. Zaragoza är en confederal högborg. Staden har intagits av reaktionen tack vare en massa olyckliga omständigheter. I Zaragoza ha tusentals kamrater arkebuserats och de måste bli hämnade! Försvarskommitténs plan antages utan diskussion. En halvtimme senare starta lastbilar från alla kvarteren, de ta vägen mot Alcalá. De flesta av kamraterna sova under resan, geväret fastklämt mellan benen. Maskingevärens smatter blir deras väckarklocka.

Alcalá är en historisk stad. Har många kloster, en massa höga och kraftiga hus och en gördel av gamla höga jordvallar. I Alcalá ligga två regementen i garnison. De ha inga kanoner, men väl maskingevär i överflöd. De ha rest barrikader och ordnat ställningar och vänta attacken.

Vi ha inte kunnat sända så många man som vi önskade. Flera hundra av de våra ha måst dra upp i Sierran för att försvara passen, andra slåss, tillsammans med socialister och kommunister i El Pardo, mot den rebellerande garnisonen där. Tre eller fyra tusen andra i sin tur vakta och småstrida på Madrids gator. Vi ha många, många sårade. Men så ha vi en massa som just nu får första lektionerna i att hantera geväret och de komma att dra ut till striden i morgon. Om vi nu inte äro så många, ja, ett mindre antal än de som försvara Alcalá, att vi ha många gånger sämre ställt med vapen, så finns både kurage och entusiasm i överflöd.

Gång på gång kasta sig de våra till attack. Maskingevären sprida från kyrktornen sin förödande eld över våra linjer men — vad kan hindra folket i vapen? Arbetarkämparna fortsätta framåt, man stannar inte för att räkna sina döda, man prigsiver livet. Alcalás murar äro snart våra. Så faller den ena kyrkan, det ena klostret efter det andra i våra händer. Likaså kasernerna. Många officerare stupa, andra bli fångar och en del flyr feigt i riktning mot

---

* Numera kallas provinsen Ciudad Libre. Övers. *anm.*

Guadalajara, där de tro sig senare kunna stoppa upp detta väldiga block av ett folk i vapen.

Kampen har varat många timmar, men Alcalá är vårt. Bytet är magnifikt: en försvarlig laddning gevär, ammunition och maskingevär. Det är många kamrater som få vapen i natt. De behövas också, ty ännu har man inte mer än börjat kampen för att sopa undan den järngördel fascisterna dragit runt Madrid. Från Alcalá är planen den att gå vidare mot Guadalajara. Men det är också nödvändigt att ta Toledo i tankarna. Glädjande notiser från Madrid nå kämparna i Alcalátrakten:

— Fascisterna i El Pardo fly! Madrid löper inte någon direkt fara alltså, det brinner inte i knutarna längre! Alla styrkor mot Guadalajara och Toledo!

Under hela natten mellan tisdagen och onsdagen arbetas utan uppehåll i Madrid. Fascistnästena inne i staden äro snart ett minne blott, men faran ökar på ett par punkter nära staden. En kolonn requetés rycker fram från Soria mot Guadalajara. Andra ha ryckt ut från Valladolid, Burgos, Salamanca och Segovia för att avancera över Sierran. Madrids egna resurser räcka inte. Man börjar lida brist på ammunition. Man lider kännbart av bensinbristen. Madrid behöver snabb kontakt med Levanten och Katalonien om staden ska kunna få vad den behöver för att försvara sig mot fascisterna. Utan dessa kommunikationer hjälper det inte om madridborna slåss som lejon.

Det skulle vara lönlöst att rycka fram över Sierran, där kan man på sin höjd ligga och avvakta. Befrielsen måste ske i riktning söder och öster. Toledo och Guadalajara! Ingen tid att förlora, de revolterande garnisonerna hinna då befästa sig, få förstärkningar och vad vet vi allt. Alltså, till aktion!

Försvarskommittén arbetar dag och natt. Räknar effektiviteten, fördelar vapen, organiserar grupperna i centurias (hundramannagrupper) och kolonner och i spetsen för varje avdelning en välkänd och betrodd militant. I teten för varje kolonn marscherar kommittén för det ateneum, ungdomsklubb eller syndikat som organiserat densamma. Embryot till den antifascistiska milisen, sedermera omvandlade i brigader och divisioner, men som under alla omständigheter fått tyska riksvärnets soldater och de italienska svartskjortorna att bita i gräs och grus. Upp till bergen gå stora grupper för att stoppa upp fienden. Det är männen från CNT som först nå krönet och för att sedan aldrig förlora det. Detta är vid Puerto de Navacerrada. Det är männen från CNT som med en lastbil och ett maskingevär nå fram till Arenas de San Pedro. Det är männen från CNT som figurera bland de skaror vilka hålla Molas kolonner stängden i Somosierra, Guadarrama och i alla de andra bergspassen. De slåss med otrolig heroism, och tack vare dem — och socialisterna, republikanerna och kommunisterna, som tillsammans med dem kastade sig in i striden uppe i bergen — så etablerades situationen på denna punkt under månader framåt. Bland de stupade i dessa första dagars bergsstrider äro många av de bästa av Madrids anarkister. En av dem var vår oförglömmelige kamrat Tomas La Llave ...

Samtidigt inriktar sig Försvarskommittén på Toledo och Guadalajara. Fascisterna få inte sätta sig alltför fast på dessa platser, de måste mötas med strid innan de hinna formera kolonner och befästa sig för kraftigt. Hela den confederala organisationen lägger sig vinn om att här sätta in ett avgörande slag.

I går fingo de *tre Ateneos Libertarios*: Sur, Puente de Toledo och Delicias i uppdrag att organisera en kolonn som skall gå mot Toledo. CNT ställer upp en kolonn på 1,600 man som drar mot Toledo — ateneum ha arbetat bra, som alltid. Men det finns inte vapen åt alla. Bara 700 ha gevär. Andra ha gamla jaktgevär, pistoler och revolverar. Och en stor mängd kamrater

ha inga vapen alls. De få hoppas att fiendens vapen skall falla i deras händer. Alla äro fast beslutna att slåss till frihetens försvar.

Innan dagen gryr sätter sig kolonnen på marsch. 40 lastbilar och en massa personbilar rulla iväg, beslutsamma män, män som sjunga anarkistiska stridssånger.

På samma gång startar en annan kolonn på Aragónvägen. Svartröda fanor som stridstecken. Här ska Guadalajara erövrast!

Toledo är en levitisk stad, överskuggad av två kolosser, katedralen och fästningen Alcázar. Den är, högt uppe på en klippa, så gott som kringfluten av floden med en enda infart dit man måste upp, korsande murar och vallar, och det på vägar som slingra tjugotals gånger innan de nå staden. Infanteriets krigsskola ligger i Toledo. Samtidigt är där den spanska kyrkans förnämsta säte. Kadetter och katoliker äro stadens fullständiga herrar. Katoliker och kadetter äro också republikens fiender på samma gång som de äro folkets och revolutionens fiender.

Som guvernör i Toledo har Casares Quiroga skickat en svart och suspekt individ. Han hatar arbetarna lika blint som kadetter och katoliker göra det. Han var för två månader sedan guvernör i Albacete och där organiserade han blodbadet på arbetare i Yeste. Det blev protester i själva parlamentet. Señor Gonzalez Lopez skulle ”straffas”. Och ”straffet” bestod i att han sändes som guvernör till Toledo. Och väl ditkommen fortsatte han sitt verk, först genom att släppa lös alla häktade fascister och fylla de tömda fängelserna med arbetare som han ansåg vara farliga. Då det protesterades svarade don Juan Moles — var kan han hålla hus nu för tiden, den ynklige lille herrn? — och det i energisk ton:

— Gonzalez Lopez är en av våra bästa guvernörer...

I samråd med Moscardo, översten-chefen för krigsskolan, hade han nu tagit hand om Toledo? Rebellererna voro från början herrar i den urgamla staden. Och de räkna med att gå mot Madrid och först skära av kommunikationerna vid Aranjuez.

Men innan de kunna göra något av det de planerat, så dyker det upp en kolonn madridarbetare framför Toledos portar. Till detta halvtannat tusental män från CNT—FAI har sällat sig några grupper av Guardias de Asalto, dessa ha som effektivt vapen ett par personbilar i hast camouflerade och beväpnade med maskingevär. Men vad är detta mot de tvåtusenfemhundra rebellererna därinne i staden? Madrids arbetare ha inte ens någon övning i vapenbruk.

Stridens utgångsläge visar en fruktansvärd ojämnhet i styrkeförhållandena. Toledos rebeller ha också den bästa positionen, en fästning så att säga gratis. Och de som gå till anfall äro män utan organisation och disciplin, militärt sett. Vore inte Moscardo en feg krake, skulle han väl skratta åt de fanatiska männen i blå overall och med de svartröda halsdukarna som enda fana. Dock, dessa madridarbetare gå nu att utföra en av de stoltaste bragderna i vårt inbördeskrigs historia.

Folkets styrkor måste börja sin framryckning under granateld och maskingevärens infernaliska smatter. Från Miradero, Puerta Bisagra, Cristo de la Luz och Cambrón spy de fascistiska maskingevären sin död över folkets soldater. Många stupa redan under de första ögonblicken. De andra bara gå vidare. Ålande och skuttande, krypande bakom bilar och himlen vete på vad för sätt, når så slutligen en grupp på några hundratal fram till murarna. Och därmed till stadens portar. Där utbryter det en vansinnig kamp under evighetslånga minuter. Så byter ett maskingevär ägare och portarna till staden falla i folkets händer. Samtidigt avancera grupper från stationens håll och framemot Castillo de San Servando, man slåss förtvivlat i närheten av Alcantarabron. Vid brohuvudet faller ett maskingevär i stormarnas

händer. En grupp anarkister stormar fram och så är brohuvudet erövrat.

Nu börjar den hårda kampen inne i själva staden. Männen av arbetets här avancera gatorna fram, smyga sig efter husen, klättra i de trappliknande gränderna och släpa framför sig madrasser och säckar som transportabla barrikader. Framför åka Asaltogardets camouflerade bilar och brassa på med maskingevären. På andra avsnitt rycka männen och kvinnorna fram utan maskingevärsskydd. I dessa gatustrider deltaga på ett tappert sätt många kvinnliga kamrater från Sur och Puente. Gevär och pistoler mot kadetternas och de prästerligas maskingevär... Dessa "Kristi tjänare" och Alcázars kadetter så död bland folket. Från Alcázar och katedralen, från klostertornen smattra maskingevär och mauter.

Cristo de la Luz är förvandlad till ett fascistfäste. Men innan middagen är den i våra händer. Därefter går framryckningen mot katedralen, delande staden i två hälfter. Kadetterna och guvernörens civilgardister slåss bra. Men undan för undan förlora de terräng. I Miradero — strategisk punkt varifrån man dominerar stationen och uppfartsvägarna — ha fascisterna monterat upp flera maskingevär och *morteros*. Omöjligt att attackera framifrån. Kamraterna smyga sig då runt och väl omringade stänga de varje utgång. Civilgardisterna och fascisterna anse sig förlorade. En del lyckas fly till Alcázar, men majoriteten faller för arbetarnas fullträffar. Vi få deras maskingevär i våra händer. Så faller det ena fascistnästet efter det andra, en efter en ta vi gatorna. Klostren erövrats och katedralen stormas. Eftermiddagens första timma är inne och Toledo är vårt. Kadetterna och fascisterna ha smugit sig undan till Alcázar och Gobierno Militar. Det är två kraftiga byggnader med murar ända upp till åtta meters tjocklek. Innanför dess murar: omkring två tusen välbeväpnade män. Omöjligt att storma de fästena med det antal man som stå till vårt förfogande. Toledo är vårt, kommunikationerna söder ut äro öppna och Alcázar kommer att ge sig ...

Majoriteten av styrkan vänder åter till Madrid. Glädjen är stor och segerbytet rikt. Nu ha alla vapen och stoltare än någonsin vajar Confederacion Nacional del Trabajos svartröda fana.

Runt Alcázar vakta hundra guardias och tre hundra FAI-män. Om erövringen av Toledo förefaller fantastisk, hur mycket mer fantastisk är inte det faktum att dessa fyra hundra män vecka efter vecka kunde hålla tvåtusen välbeväpnade fascister och militärer inestängda! En dag, då tiden ger en bättre överblick, skall man kanske göra rättvisa åt dessa kämpar. Och åt dessa trehundra FAI-män, som sedermera blevo stommen i den ärofulla Batallon de Toledo, en av vårt Madrids förnämsta försvarare.

I Guadalajara ligga ingenjörerna och de officerare som flydde från Alcalá. Likaså de fascistiska fångarna. Saken är den att månaderna innan resningen häktades ett antal officerare för sina utmanande handlingar mot folket och republiken. Dessa äro nu alla i Guadalajara, fria och med vapen i hand stå de på civilgardets och den övriga militärens sida mot folket, och de dominera provinsen. Ett tusen femhundra man, perfekt beväpnade. De veta att resningen triumferat i Calatayud och Zaragoza, de veta att Terruel och Soria äro i händerna på fascisterna. De veta också att via Jadraque rycka starka kolonner — fem tusen man — till deras hjälp. De vänta attacken, ty de ha hört om folkets stormning av Alcalá. Maskingevären ha monterats upp på de mest strategiska punkterna, de kraftigaste husen ha förvandlats till fästningar och ställningar ha byggts. De revolutionära kunna komma, de skola bli väl mottagna.

Arbetarna komma i bilar och lastbilar. Knappast ha de kommit fram förrän en flygmaskin kretsar över dem. Revolutionärerna ta emot den med glädjetjut:

— Det är en av de våra! Nu ska dom jäklarna få ... Planet sänker sig allt mer. Då det är nära

marken sträcker sig piloten utanför planet och knyter näven till hälsning. Alla jubla och segern skimrar redan för deras ögon. Men så falla oväntat en massa bomber över arbetarna. Det var en fascistmaskin! Och så brassar man på med maskingevären. Men det är försent, i alla fall ser det ut som om planet träffats, ty det ger sig av med ovanlig och ryckig flykt. På vägen kvarstanna ett stort antal kamrater döda.

Men ingen låter sig demoraliseras. Nu ska här i stället utkrävas hämnd! I Guadalajara ligger fienden. Utan att invänta order kastar man sig till anfall och attack. Det är en kompakt framryckning, avsedd att attackera staden från flera punkter samtidigt, att omringa den komplett. De confederala militanterna i sina smutsiga overall med de svart-röda halsdukarna fladdrande, avancera vägen fram. Fiendens maskingevär smattra. Iiuiitt! Kvickt ned mot jorden! Så framåt! Tra-ta-tra-ta-ta ... Ny salva. Ned på marken, så framåt och så går man sakta men säkert allt närmare och utan att räkna de döda. Kamrater som stupat skola bli hämnade!

Till de confederala kämparnas hjälp har anlant några lastbilar med Asaltogardister och fyra artilleripjäser. Artilleriofficerarna ha alltså inte rest sig? De ha väl inte det, eftersom de äro med folket. Några kilometer från Guadalajara ställa de upp kanonerna. Granaterna falla inte över staden. Kanonernas kulor minska i stället på grupperna av FAI- och CNT-män.

— Officerarna äro fascister! Förrädare! höres ropen. En grupp rusar bort till artilleriet. Pistolerna fram och så en order:

— Sikta bättre! Ni mörda ju våra kamrater! Officerarna lämna ett slags förklaringar. Men nästa salva träffar återigen våra kamrater. Då placera männen i FAI-gruppen sina pistoler mot officerarnas bröst:

— Ni sikta ordentligt, annars ...

Så där ja, nu falla granaterna där de skola falla. Men det underliga inträffar att de flesta granaterna inte explodera. Artilleriofficerarna få den enda riktiga behandlingen och den bestods av männen från FAI.

Arbetets söner gå vidare. Genom en häftig framstöt nå de floden och komma över bron. Det är en otrolig strid. Fascisterna kunna konsten att slåss, men de våra ha ett mod utan gräns. Man tävlar i tapperhet och i teten gå ledarna för den confederala organisationen i Madrid: Feliciano Benito, Teodoro Mora, Isabel Romero, David Antona, Cipriano Mera, Garcia Pradas. Juventudes Libertarias uppför sig som lejon. Vildsint våghalsiga störta sig de unga revolutionärerna mot maskingevärnsnästena och så följa de andra i deras spår. En ung kamrat rusar i väg, hoppar över taggrådsnäten och når in på stadsgatan. Hack i häl följa alla de andra och så genljuder luften av ropet:

— På dom bara ! Nu är de våra!

Som en stormvåg väller arbetarmassan fram. De tappra asaltogardisterna följa dem med beundran i blicken och genom deras leder går ropet:

— Adelante compañeros ! Viva la FAI !

Allt motstånd är utsiktslöst. Folket gör sig till herre över staden. En orkan av mod, entusiasm och revolutionär elan har gått fram över Guadalajara. När och var smattra ännu några maskingevär och några små bakhåll ha väl fascisterna ännu, men då två timmar ha gått är Guadalajara i våra händer helt och hållet. Gatorna äro strödda med lik. Där ligga förräderiets generaler: Barrera, Despujols, Garcia Aldave ... Där ligger också fascisternas illusion om en järnring kring Madrid begraven. Några av officerarna ha under stridens gång lyckats att fly

mot Zaragoza och Soria. I Jadraque möta de kolonnerna som Mola skickat till hjälp. Nu måste dessa fascister berätta om FAI-folkets tapperhet och segervilja, hur madridproletariatet går fram som orkanen. Kolonnernas marsch mot Madrid rinner ut i intet och upplösning. De fascistiska leden darra av skräck ... Det skulle dröja många månader innan Madrid åter hotades från det hållet.

Guadalajaras erövrare återvända triumferande. Återigen har segerbytet varit rikt och välkommet. De komma tillbaka trasiga, smutsiga, trötta och sårade ... men de ha alla vissheten om seger. Madrid är fritt! I söder och öster ha alla hinder raserats, vägarna äro i vårt våld.

I Madrid tar man emot segrarna med ett jubel utan gräns. Två stora segrar en och samma dag! Två stora segrar, vars verkliga betydelse man ännu inte kan mäta. Men på Försvarskommittén hänga många män som fastnaglade vid kartorna och planerna. Nya problem. Från Cuenca komma en del kamrater:

— Hela provinsen domineras av casiquerna — godsägarna — och civilgardet. Vem vet om de inte gå till öppet uppror redan i morgon dag?

Uppe i bergen rasar striden. Inne i Madrid finns det fortfarande en del civilgardeskaserer som intaga en tvivelaktig hållning. Ett och annat litet pistoleronäste finns också kvar. Val avgör:

— Alla vapen till fronten! För att hålla öga på pistoleros här i Madrid räcker det med revolverar. Vi måste säkra Cuenca. Vi måste skicka folk till provinserna Ávila och Extremadura. Men fort, varje minut som vi förlora kan bli ödesdiger ...

Nya notiser från Cuenca. I många byar ha civilgardisterna rest sig. Likaså *los señoritos*, herrarna. Två lastbilar göras i ordning. Åttio man och ett maskingevär utgöra lasten. Ledare är en byggnadsarbetare och gammal confederal militant. Hans namn är Cipriano Mera.

De "okontrollerades" verk

Det är inte alla segrarna som återvänt från Guadalajara. Där befinna sig i spetsen för nära tusentalet man, en hel del kända kamrater : Feliciano Benito, Guevara, Villanueva, Ivars, Ciriaco, Hernandez ... Under natten organiserar man Guadalajaras försvar och på morgonen börja nya framryckningar. Männen dela upp sig i stora grupper och per bil ger man sig ut i äventyret, vägarna fram, att dominera nya byar där fascisterna satt sig fast. De framryckande veta inte om närmaste by är i folkets händer eller i fascisternas, de veta inte om de skola bli mottagna med jubel eller med maskingevärssalvor. Men de veta en sak: att en stark kolonn fascister rycker fram mot Guadalajara, att man på alla håll och kanter har undanstuckna fascister och señoritos, vilka vid första bästa tillfälle brassa på. Framför allt äro alla klosterbyggnader och kyrkor förrädiska ... Majoriteten av dessa som nu rycka ut ha alla möjligheter att icke återvända. Och de flesta av dem ha heller icke återvänt.

Men varken fara eller besvärligheter betyder här något. Bara framåt, en efter en falla byarna i folkets händer. Folkets söner slåss mot byförsvararnas fascister, señoritos och präster. Men folkets söner segra. Taracena, Torija, Hita, Jadraque, Brihuega, Cifuentes, Ledanca och Algora äro nu i våra händer. Feliciano Benito i spetsen för en hundramannagrupp når en dag Sigüenca. Fascisterna försvara sig rätt kraftigt, men snart är staden i våra händer. Och bland de döda finner man själva biskopen, vilken inte fått tid att fly — kanske därför att han inte trodde att folkets despe rata försök skulle lyckas. Till hans och reaktionens försvar fann ju både requetés, falangister och civilgarde.

Åttio kilometer från Guadalajara räknat, har man nu rensat upp. Men det finns också en hel del våghalsiga grupper, vilka fortsätta rensningen: de s. k. incontrolados, — de okontrollerade. Tappra, våghalsiga, sticka de i väg i isolerade grupper. En del av dessa ordna upp saken vid Medinacelli, där de i timal ha att slåss med soldater från Catalayaud. Andra taga vägen mot Monreal, intaga Molina de Aragón, komma till Orihuela de Tremedal och närma sig Albarracin. Det är vanvettigt, dumdrigt. Hundratals kamrater stupa i dessa isolerade strider. Men tack vare dessa offer, så stoppas de fascistiska kolonnernas marsch mot Guadalajara och provinsen. Tack vare dessa dåd, stå fascisterna 120 kilometer från Madrid. De ”okontrollerade” i sina svart-röda halsdukar, ja, kalla dem okontrollerade, men ingen kan komma och föringa denna deras otroliga insats och dennas stora betydelse för Madrids försvar.

Cuenca är en reaktionär provins. Där hade monarkisten Goicoechea och general Fanjul sina största jorddomäner. Där organiserade också José Antonio Primo de Rivera sina pistolerosgrupper. Men i Cuenca finns ingen garnison, alltså inga soldater som kunde rebellera. Men det finns civilgarde och fascister, för att inte tala om los curas, prästerna. I stadens centrum, i katedralen och övriga reaktionära nästen, avhålla fascistelementen sina möten och tro på triumfen. De gå helt fräckt emot arbetarna, ty de veta att folkets söner inte ha några vapen. I de flesta byar äro fascisterna redan situationens herrar, naturligtvis understödda av civilgarde och präster. En försvarlig mängd arbetare ha mördats och många ha måst fly. Guvernören är ännu, officiellt, den högsta myndigheten, men civilgardet struntar i hans order. Dessutom är han tvekande, han räds också för folket. Kort och gott, Cuenca är en allvarlig fara, reaktionen har triumferat i Terruel och man måste erkänna att halva provinsen lyder Burgosorder. Vilket ögonblick som helst kan den andra halvan förloras och det skulle därtill betyda en ökad fara för Madrid. Det är just i dessa kritiska ögonblick som åttio gevärbeväpnade män, under Cipriano Meras befäl, anlända.

Cipriano Mera är ingen tvekans och tövans man; han vidtager genast erforderliga åtgärder. Ett efter annat stormas de reaktionära nästena och om få timmar ha fascisterna måst låta sina vapen gå i folkets händer. Staden är folkets och guvernören, som är alldeles utom sig, lägger sig inte i saken. Behövs inte heller, Mera och hans åttio man räcker för att säkra revolutionens triumf. Men det är inte nog med att säkra själva staden. I hela provinsen måste förfaras på samma sätt. Under tre dagars tid härja Meras åttio man, tillökade med ett hundratal Cuenca-kamrater. Dessa guerilleros slå ned på fascisterna i varje by. Under hela denna tid är det inte tal om varken att sova eller vila, bara framåt, och i varje by lämnar man en grupp beväpnade lantarbetare som säkerhetsvakt. Vapnen ha fascisterna måst släppa till.

Om Mera dröjt en vecka till, vet man inte hur det hela gått, kanske hela provinsen då varit fascistisk? Men Försvarskommittén såg problemet klart och tydligt, Mera uppfyllde sin plikt. Lika makalöst som han senare skulle göra det i Somosierra, i Gredos, i Casa de Campo, i Jarama, i Alcarria och i Brunete ..

24, 25, 26 juli. Oroliga dagar av fruktan. Fienden koncentrerar sina styrkor uppe i Sierran. Puerto de Leon är deras, Somosierra-passet likaså. Därifrån kastar den sina styrkor mot Madrid. De första striderna äro svåra för milisen. Grupperna kämpa tappert, men det är ingen ordning över det hela, ingen organisation. Fienden skickar därtill varje dag förstärkningar. Vi måste också skicka mera män ... men, ska de räcka till?

Upp mot Sierran har det nu dragit ut kämpar från alla partier och organisationer. Mangada drog ut med några tusen man, anarkister, socialister och kommunister. På samma sätt drogo andra kolonner ut mot Somosierra, mot Navacerrada. I alla dessa kolonner finns tusentals

anarkister. De slåss som lejon.

Men kampen har växlat karaktär under dessa dagar. Nu är det inte längre den improviserade attacken som ger utslaget. Nu är det ett krig med alla dess olägenheter, regler, lidanden och fruktansvärda bisterhet. För att vinna slaget räcker det inte med enbart entusiasm, inte med övertygelse, inte med hjältemod. För att vinna måste man organisera det hela. För att segra måste det komma ordning i stridsföringen. Vi äro antimilitarister, vi fortsätta att vara så, men i dag, inför de dramatiska realiteterna som skapas av ett krig, ha vi intet annat att göra än att acceptera krigets former. Vi måste, om så är nödvändigt, handla över våra idéer, just för att kunna försvara desamma.

Den confederala organisationen har på nytt samlats till rådslag i Madrid. Man måste besluta om nya riktlinjer. Försvarskommittén anför sina projekt:

”Kriget kommer att bli långvarigt. Nu måste det till organisation, om vi ska ha utsikter att vinna. Vi kunna inte som hittills fortsätta med kolonner och grupper utan inbördes samband. En ny struktur måste ges åt formationerna. Vi måste tänka på att vänta oss skyttegravsrig, att få ligga i ställningar kanske i månadtal. Tills nu ha kolonnerna ryckt ut att slåss utan att medföra varken sanitetstrupp eller intendentur, utan fortifikations- och kommunikationsmanskaper. Var och en av kämparna hade inte större ansvar än det han frivilligt ville ta. Utan att egentligen suspendera våra idéer, måste vi i spetsen för varje grupp eller avdelning, bataljon eller kolonn, ställa kamrater som i överensstämmelse med organisationen fatta beslut och formulera order, samt se till att dessa också uppfyllas. Vi vill ingen kadaverdisciplin, långt därifrån, men en disciplin grundad på vars och ens ansvarskänsla och hängivelse för idealen. Kampen kräver detta helt enkelt.

Det finns de, som diskutera och anföra avvikande meningar, anföra våra antiauktoritära idéer som motskäl och tusen andra saker. Men så kommer eftertanken. Till sist är man överens om att för att kunna segra, måste man organisera det hela väl. Under de mera revolutionära momenten hade improvisationen givit storartade frukter, men det är omöjligt att improvisationen och guerillastilen skall kunna ge sådana resultat under ett långt och hårt krig.” Till sist är man enig för beslut och efter att ha rådgjort med resterna av generalstaben gör man upp en plan att följa:

”Uppe i Sierran ha vi hundratals kamrater kämpande. Andra i Toledo, i Sigüenza och på andra platser. De måste få stanna kvar. Men vi måste här i Madrid organisera en stark kolonn, den första kolonnen av Confederala Milisen i Centrumregionen. Den skall ha som uppgift att försvara Madrids vattentillförsel och måste ge sig av ögonblickligen, om möjligt. Vattnet är i fara och Madrid kan inte hålla sig utan vatten, mitt i sommaren ...”

Alla gå från mötet övertygade och beslutna. Man går att vidtaga de första förberedelserna till det som sedan skulle bli de ärorika Centrums confederala milis. Omedelbart inrättas två kaserner. Den ena i Cinema Europa (Europabiografen), den andra i Puente de Toledo. Europabiografen är samlingsplatsen för arbetarna från Cuatro Caminos, Tetuan, Chamartin och Chamberi. I Puente de Toledo instrueras männen, provas vapen och ordnas med andra saker, nödvändiga som sista åtgärd före avresan till fronten. Den confederala organisationen och dess organismer arbeta febrilt på organiserandet av sin milis. De bästa militanterna, de mest prövade männen i kampen, syndikatens stamtrupper, ynglingarna från Ateneum och Frihetliga ungdomsförbundet skynda att ansluta sig. Man kastar allt annat för att gripa till vapen i kampen mot fascismen.

Man tar inte emot vem som helst i milisen. Redan från första stund har Försvarskommittén

ordnat med kontrollen. För rekryteringen inom olika stadsdelar har man gjort ateneum ansvariga. Till dessa ateneum komma de män som vilja gå till fronten och skyttegravarna. På ateneum känner man kvarterets innebyggare och så har man på detta sätt en kontroll. Därtill kommer ett annat urval: bara den som har fullgod fysik utväljes! Vapnens antal är ringa. Det gäller att sätta dem i fullt effektiva händer. Men när så Försvarskommittén har fått tag i vapen, nog för en centuria, kanske t. o. m. för en bataljon, så ringer man till de olika ateneum:

”Ateneum i kvarteret Bajos, femtio man till kasernen i Puente ...”

”Ateneum i kvarteret Tetuan, sjuttio man till Cine Europa ...”

Ateneum-kommittén väljer så ut antalet ur den väntande skaran, dessa tåga till kasernen och där indelas och fördelas de. Varje grupp på 20 man väljer en delegat, varje centuria — hundramannagrupp — väljer ytterligare en. Centuriasdelegaterna utgöra så bataljonskommittén. Bataljonsdelegaterna i sin tur, tillsammans med representanterna för Försvarskommittén och i den confederala organisationens namn, utgöra kolonnens direktiva kommitté — el comité directivo.

För att kommendera kolonnen ur rent militär synpunkt, utväljer Försvarskommittén en man till vilken hyses hundraprocentigt förtroende: Överstelöjtnant del Rosal. Han är en vänsterrepublikan med avancerade idéer och kämpe för idealen redan på Primo de Riveras tid. del Rosal är alltså kolonnens militära chef, Valle och Barcia gå med som Försvarskommitténs representanter. Valda av centurias och bataljoner figurera som delegater män, vilkas namn under krigets gång skola komma att lysa ärofullt och tappert, män som härdats i de hårda striderna mot arbetsgivare och statligt förtryck: Mera, Sanz*, Dominguez, Marcelo, Parra, Arenas, Román, Mora, Julio ... Såsom enkla milicianos, stolt bärande gevären, gå också militanterna inom madridorganisationen. Männen från CNT, ja, de gå ut till fronten för att slåss mot fascismen, de stanna inte bakom, i etappen, för att intrigera sig till poster och platser. Nej, här komma männen från CNT—FAI, ynglingarna från FUL! De bästa elementen inom madridanarkismen.

På fyra dagar har man organiserat kolonnen. Fyra tusen man draga ut. De äro beväpnade med gevär som erövrats vid stormning av kaserner, kulsprutor tagna i Toledo, Alcalá och Guadalajara. Staten har inte givit dem något. För det första därför att staten är rädd för dessa män. För det andra därför att staten möjligen inte har några vapen att ge. I varje fall, då man begär artilleri åt kolonnen, så nekas detta. Staten motiverar inte ens nekandet. Därför räknar kolonnen med en enda 7,5 centimeters kanon, tagen i Campamento ...

Då man av regeringen, av generalstaben, d. v. s. det som finns kvar av sagda stab, begär ammunition, vägrar man att utlämna sådan, med motiveringen att det ingen finns. Och nu kommer det lustiga: den confederala organisationen får äran att åt själva regeringen låna ut några kulsprutor, ty regeringens generalstab har smått om den varan. Men ett stort antal av de erövrade kulsprutorna skickar organisationen till Valencia, där situationen är kritisk. Sedan flera dagar äro kasernerna där tillbommade. Man vet inte vad som kan komma att ske och folket har inga vapen för att storma militärnästena. I detta kritiska moment kommer hjälp från Madrid. CNT skickar hundra man, beväpnade med gevär samt ett stort antal kulsprutor till Valencia. Och det blir just dessa män och dessa kulsprutor som i huvudsak avgöra situationen i Levantens vackra huvudstad. Valencia räddas, till stor del tack vare CNT i Madrid.

Den 27 juli tågar Milicias Confederales ut mot Somosierra och Paredes. I teten har man några

---

* Eusebio Sanz, icke att förväxla med katalanska anarkisten Ricardo Sanz. *Övers. ann.*

pansarbilar, i hast framställda av Metallsyndikatet. Det går många hårda månader, det kommer hårda dagar och farliga timmar. Men dessa milicias, vilka nu draga ut, de räddade en dag Madrid i överhängande fara. De komma en dag att få Mussolinis Abessinientränade horder att springa som feiga harar...

Madrid är relativt nära fronten. Men det gäller inte bara att tänka på sagda front utan också att hålla ett öga på själva staden. I Madrid levde aristokratin, storborgarna och medelklassen med herrskapsanlagen samt de statsanställda, ett veritabelt plågoris. I Madrid är fascismen krossad, men faran är inte helt eliminerad. Fortfarande finns tusentals emboscados, undangömda fascisterna och reaktionärer, vilka ordna hemliga möten och på allt sätt söka provocera, i hopp om att en dag kunna passa på, då Madrid är i fara. Dessa figurer måste övermannas. Därför ordnar Försvarskommittén grupper av kamrater, vilka med pistoler i hand rensa nästena. Ty man kan inte lita på polisen, med undantag för en del individuella fall. Civilgardet kan man ännu mindre lita på. Ja, det finns t. o. m. fortfarande civilgardeskaserner, där man inte vet om besättningen är pålitlig eller ej. Nå, den saken ordnas upp. Våra pistol-beväpnade grupper ta hand om dessa tvivelaktiga kaserner och få ett avgörande till stånd. En massa civilgardeschefer falla, dels för pistolkulorna, dels som fångar, då de söka resa vapnen mot folket. Och snart kan man vara säker på att emboscados inte kunna företaga sig något i etappen. Det bör erkännas att detta rensningsarbete utfördes inte enbart av kamraterna från CNT—FAI, även republikaner, socialister och kommunister deltog däri. Och det kan också villigt erkännas att dessa rensningsaktioner ofta togo en brutal form. Men man måste då svara på en fråga: Hur skulle Madrid ha kunnat klara sig under november månad, om etappen inte varit så grundligt rensad från alla dessa folkets fiender, beväpnade till tänderna?

Från Extremadura komma alarmerande underrättelser. I Badajoz, i Villanueva de Serena göra fascisterna fortfarande motstånd. I provinsen Cáceres ha fascisterna triumferat och mördat massor av arbetare och vänsterfolk. Navamoral de la Mata är i vårt våld. Det är en rent anarkistisk stad och dess historia skyltar med fantastiska strejker och hårda strider mot rebellerna. I Navamoral ha fascisterna inte förmått komma någon vart. Med bössor och pistoler ha kamraterna försvarat sig mot herremän och civilgardet. Ja, t. o. m. kvinnorna taga verksam del i försvaret av platsen. Men, attackerna mot Navamoral bli allt häftigare. Nu är det inte längre señoritos och falangister som rycka fram. I första linjerna kämpa även soldater från garnisonerna i Cáceres och Plasencia. Kamraterna märka att ammunitionen börjar ta slut, motståndet blir svårt att sköta på så sätt.

Försvarskommittén fattar mycket väl faran på denna front. Uppe i Sierran, hur stora än fascisternas ansträngningar äro, kunna de inte avancera. Men i jämn terräng kan en disciplinerad och välbeväpnad armé lättare rå på de hastigt hoprafsade folkkämparna. Om fascisterna ta Nava-moral och därefter även anfalla Oropesa och Puente del Arzobispo, då kan det bli oerhört svårt, för att inte säga omöjligt att stoppa upp fascistframryckningen mot Madrid.

Försvarskommittén begär upprepade gånger hos krigsministeriet att det skall ingripa och göra något åt Extremadurafrenten. Men det kan ju inte gärna bli något resultat, ty majoriteten av militären som krigsministeriet hade att befalla över, befinner sig hos fascisterna. Och majoriteten av dem som återstå, kan man inte heller helt lita på. Och i ministeriet fattas det framför allt ledning och organisation. Herrarna i ministeriet tro inte att Extremadura kan vara så farligt. De hålla bara ögonen på Sierran, eftersom den ligger alldeles inpå. Vad som är några mil bortom, det intresserar inte. Alltså, alla påstötningar resultera i intet. Det blir den confederala organisationen som åter får göra en ny kraftansträngning. Först gäller det att

skaffa vapen och med ateneums hjälp lyckas man få tag i två hundra gevär av olika klass och kvalitet. Folk som vänta på att gripa om dessa gevär, det fattas då sannerligen inte och så tågar Isabelo Romero iväg med tvåhundra man mot Navamoral. Romero är regionalkommitténs sekreterare och som försvarskommitténs delegat följer Juan Torres med. De skulle egentligen inte ge sig av till fronten, ty de behövdes lika bra i Madrid, dessa framstående militanter inom CNT, men — vem kan hålla dem tillbaka? Kamraterna i Navamoral behöva hjälp och här kommer hjälpen.

Situationen är svår och blir för varje ögonblick allt mer kritisk. Avdelningar av armén har nu anlant till fascisternas hjälp. Men kamraterna i Navamoral, tillsammans med de tvåhundra från Madrid och lantarbetarna från Talavera och Pueblonueva, slåss med bravur och avstå inte en tumsbredd mark. I närheten av Navamoral slåss på folkets sida en officer ur armén, i spetsen för ett par kompanier. Det är kommandant Sabio, en utmärkt människa och helgjuten person.

Men snart nog befinner sig såväl milisen som Sabios kompanier inför en oövervinnerlig svårighet: ammunitionen börjar ta slut. Man måste spara på skotten, sikta ytterst väl de gånger man trycker av. Fienden fattar detta tillstånd och pressar så mycket hårdare. Ständiga telefonsamtal, formliga nödrop till Ministerio de Guerra. Men allt vad krigsministeriet svarar är löften, vackra ord — det kommer ingen ammunition.

För varje minut som går ökas faran. Man är i början av augusti och fascisterna ha gjort sig till herrar i Badajoz, därifrån Castejons morer och Yagües legionärer rycka fram. För varje minut ökas Navamorals strategiska betydelse. Den saken tycks krigsministeriet dock inte begripa och en dag återstår för varje man endast tre skott. Fienden ökar trycket och fullständigt ammunitionslösa, se folkets söner att fascisterna kröna höjderna vilka dominera Navamoral. Ett sista nödrop till krigsministeriet, men svaret blir en order om — reträtt. För männen finns intet annat att göra och då de flesta fatta förlustens stora betydelse, gråter man av ilska och knyter nävarna i maktlöst hat och förtvivlan. I krigsministeriet fortsätter desorganisationen, man bara stirrar blint på närbelägna Sierra de Guadarama . . .

I Sigüenza, på hela Guadalajarafrenten, har man nu organiserat Milicias Confederales. Snabbt organiseras flera centurias. I spetsen för dessa, såsom generaldelegerad, Feliciano Benito och som militär expert kommandant Martinez de Aragón. Därtil, mer som kämpe än som krigskorrespondent, den gamle tappre och sympatiska anarkisten Mauro Bajatierra. Som gruppdelegerade och bataljonsdelegater deltaga dessutom en massa kamrater, vilka fortfarande drömma om att öppna vägen till Zaragoza. Det är ett nästan omöjligt företag och uppgiften ett äventyr. Ty mot sig har man inte bara fascister och requetés, nu är det flera regementen som, väl beväpnade och artilleriunderstödda, brassa på. För vår del är det inget överflöd på vapen minsann. Kanoner äro fullkomligt okända tingestar.

Nu har republikens regering börjat syssla med denna front. Man skickar överste Jimenez Orge som hjälp. Orge är en man med god vilja, men heller inte mer. Han installerar sig i Taracena, 50 km. från närmaste front och där låter han dagarna gå utan att något blir gjort. Men männen från CNT levererar hård batalj mot fienden

Tre gånger under några dagar söka Milicias Confederales från Sigüenza, under Benitos befäl, att storma Atienza. Tre gånger måste de dra sig tillbaka. De lyckas t. o. m. sista gången att komma ända in på platsens gator. Men de måste gå tillbaka. Borgen har förvandlats till en ointaglig fästning, ja, det förstås, hade man bara haft en eller ett par kanoner! Men det är just vad som fattas. Under fascisternas artillerield måste Benito och hans män dra sig tillbaka till

Sigüenza. Det känns bittert, ty Atienza är en viktig strategisk punkt, nyckeln till provinsen Soria.

Men regeringen tänker inte på sådant. I detta historiska ögonblick ha de republikanska regeringsherrarna bara två sorger: att inte ett gram av det spanska guldet kommer ut ur landet, även om på detta sätt alla vapenköp omöjliggöras. Samt den andra sorgen: man får inte avrätta fascister. Avrättningar av fascister det är ju rena revolutionen och herrar republikaner äro så rädda för revolutionen ...

I Toledo börjar det koka ihop sig kring Alcázar. Den nästan löjliga optimismen från de första ögonblicken, den finns inte längre kvar. Nu fattar man att de belägrade inte tänka ge sig i första taget. De ha vapen, de ha mat och ett överflöd av ammunition och äro befästade i en byggnad vars stenmurar mäta flera meter i genomskärning.

Nu begriper man allmänt att de trehundra belägrande milismännen inte räcka till. Innanför murarna finas sju gånger så många och därtill fullkomligt beväpnad. Om dessa varit tappra, hade de lätt kunnat gå ut ur fästningen och återerövra hela Toledo. Men de ha kvinnor och barn som gisslan.

Försvarskommittén fäster sina blickar på Toledo och skickar dit vad som finns av män, gevär och kulsprutor.

I Madrid har man under de hektiska sista julilagarna formerat en kolonn som döpts till Aguilas de la Libertad — Frihetens Örnar. Som militär chef fungerar en gammal republikansk militär och kampbroder till Fermin Galán, Salvador Sediles. Sediles dömdes till döden för resningen i Jaca, och i dag tågar han till Toledo, i spetsen för 500 man. Vid hans sida tåga andra gamla kämpar, gamle Francisco Tortosa t. ex., en anarkist hos vilken de många åren inte kunnat döda den ungdomliga entusiasmen. En annan gammal kamrat är Benito Pavón, organisationens välkände advokat. 90 procent av Aguilas de la Libertad utgöres av de svarttröda färgernas män, kamrater ur CNT. I striderna om Toledo intervenerade knappast några andra än männen från CNT. Utan kanoner, utan flyg. Först då Toledo åter förlorades, kommo andra bataljoner dit. Och även då skulle det vara vi anarkister som räddade allas lira, under en dag av stor och djup skam ...

Under tiden arbetas i Madrid för fullt. Utan statens hjälp, ja, i de flesta fall mot staten, måste allt organiseras. Regeringen gör intet annat än provocerar konflikter och letar efter hinder. Allt vad som göres, anse herrarna i krigsministeriet vara åt helvete vänt. Men själva kunna de inte göra något. Det fattas allting, en krigsindustri, sjukvårdstjänst, intendentur. Milismännen slåss utan en effektiv bakre linje, de sårade omhändertags av kamraterna då så kan gå för sig, kämparna uthärda ofta flera dagar utan att smaka en munsbit mat. Sådant kan inte få fortgå. Och Försvarskommittén drar upp problemen inför de ansvariga kommittéerna inom rörelsen:

”Hjälpjämnsterna måste organiseras, sanitetsväsendet, intendenturen och framför allt måste vi själva sätta igång med att fabricera det krigsmateriel vi behöva.”

Hela organisationen ställer sig på Försvarskommitténs sida. Syndikaten mobiliseras för att organisera hjälpjämnsterna. Metallsyndikatet är redan igång med febrilt arbete för att omvandla verkstäderna och fabriker till krigsindustrins produktionscentra. Hittilldags har syndikatet mera provisoriskt tillverkat *coches blindados* — pansrade bilar —, vilka entusiasmerade folket men visade sig föga effektiva. Nu sätter man igång med fabrikation av tanks, genom att använda de traktorer man kan få tag på. Reparation av vapen och ammunitionstillverkning sättes också igång. *Vårt* krigsministerium har börjat funktionera.

Sanitetssyndikatet, i samarbete med Försvarskommittén, mobiliseras snabbt. Två stora och välordnade sjukhus installeras på ett par dagar. Men dessa förslår inte. Och om Sanitetssyndikatet i början var ett litet och svagt syndikat, så växer det med uppgiften. Nya stora sjukhus öppnas, vid Calle Serrano, vid Monte Ezquina, i Hotell Ritz. Allt detta kostar offer, arbete och pengar, men madridorganisationen skaffar fram allt detta med en entusiasm utan gräns.

Det mest komplicerade är intendenturen. Det måste forslas mat till alla kämparna. Man måste kontrollera hur mycket folk som finns vid fronten för att kunna räkna ut vad som behöver anskaffas. Man måste hålla räkning på sårade och sjuka, dels också för att familjemedlemmarna skola kunna veta vad som händer fäder och bröder. Det hela är i och för sig mycket komplicerat, men tusen gånger mera under dessa extraordinära omständigheter, då ett revolutionärt krig medför att den gamla borgarstaten och dess institutioner fungerar bara till ringa del och mycket dåligt. Ty det måste anföras att staten inte bekymrar sig ett dugg om livsmedelsförsörjningen för de confederala milisavdelningarna. Trots att CNT har så många tusen man vid fronten få dessa inte ett dugg från staten. Och därför måste Försvarskommittén organisera det hela. Det sker i samarbete med ateneum och livsmedelssyndikatet. Ateneum åtager sig att skaffa fram livsmedel från Levantenregionen, då Centrums egna resurser inte räcka till. Därtill måste anföras att confederala intendenturen får mottaga gåvor från arbetarna över hela det lojala Spanien. Men, de tusentals männen ute vid fronterna tarva jättekvantiteter av produkter. Intendenturen har ett jättearbete att utföra. Det är svårt att säga hur mycket kostnaderna belöpa sig på, att underhålla flera tusen man under sex månader. Det måste bli en summa på många miljoner pesetas. Trots detta, confederala intendenturen klarar uppgiften, utan att få den minsta lilla hjälp från staten. Och våra kämpar veta sannerligen mer än väl, att de hade det aldrig sedermera så bra ordnat i den vägen, som på den tiden så staten komplett övergivit dem. Detta var Intendencia Confederala jättearbete och därtill ytterligare ett bevis på kapaciteten hos Försvarskommittén, nu förvandlat i Confederacion Nacional del Trabajos krigsministerium.

Men intendenturen har inte bara att tänka på födan. Den måste också tänka på beklädnadsproblemet. De första dagarna tågade man till fronten som man gick och stod: en mono — overall —, en basker och ett par alpargatas — tygtofflor. Men under stridens gång gå kläderna sönder rätt fort. Därtill är det nödvändigt att byta kläder då och då. Kanske tycker någon att just detta byte är en bisak. Men den har stor betydelse, ty det inverkar på kämparnas moral i stor utsträckning.

Sedan en tid är lagret av *monos* slut. Alla människor kläda sig i det plagg som blivit ”enhetsplagget”. Därför, i samarbete med Beklädnadssyndikatet, sätter Försvarskommittén i gång med verkstäder för tillverkning av overaller, skjortor och andra plagg. Lädersyndikatet får på sin lott att sköta om tillverkningen av alpargatas och skor. Verkstäderna börja producera och kämparna få de artiklar de så väl behöva.

Samtidigt ordnas ett jättelikt kortregister, för att ordentligt kunna kontrollera milismännen. Varje man får sitt kort, där hans namn, inträde i milisen, föregående verksamhet, revolutionära såväl som yrkesmässiga, uppskrives. Samtidigt antecknas vilken formation han tillhör, vilket avsnitt han befinner sig på etc., etc. På kortets baksida införes uppgifter om ”sårad”, ”friskskriven”, ”befordrad”, ”bedrifter”, etc. Att så efteråt starta denna organisering av registret är svårt, men det genomföres. Ingen har under dessa stridens dagar tänkt på att göra något liknande. Bara CNT. Under tiden de andra prata, arbetar CNT. Medan andra

grupper utföra en intensiv propaganda för att berömma sig själva* organisera anarkisterna det som måste organiseras, under tiden kämpa och dö männen från CNT—FAI utan att uppmärksammas. I detta sammanhang kan nämnas att redan från första stund uppvisades inom det lojala lägret två sorters uppfattningar om ansvaret. I längden skall man se att den uppfattningen som CNT hade och har är den enda effektiva och den följer också organisationen.

Snart nog dyker en mycket delikat och svår fråga upp inom organisationen. CNT har inte längre några gevär, inga vapen att sätta i händerna på dem som vilja gå till fronten. Men krigsministeriet har gevär. Från olika vapenparker i landet har man hämtat dem, några tusen ha också anlänt från utlandet. Dessa gevär har man lagrade och kanske därför att det fattas händer att sätta dem i. Krigsministeriet har inte mycken militär att förfoga över, nämligen. CNT begär upprepade gånger att få del av gevärslagret. Svaret blir detsamma som 18 juli. Herrar republikaner ha en sådan löjlig ängslan för revolutionen och föredrar att ge vapnen åt andra organ, vilka inte ha folk att sätta dem i händerna på.

Kamraterna tröttna på att vänta och dra upp problemet inom organisationen. Kravet lyder:

”Antingen ge ni oss vapen så vi kunna ge oss ut och slåss eller också måste ni auktorisera oss att inträda i andra formationer än våra egna!”

Det finns inget annat att göra än att ge kamraterna auktorisation. Tusentals kamrater gå därför att inkorporera sig i republikanska, socialistiska och kommunistiska kolonner. Enbart i Mangadas kolonn finns över tusen confederados. Detta är ett offer från organisationens sida, en framgång för dessa som tack vare våra mäns tapperhet och heroism, kunde låta den och den kolonnen med den och den politiska fanan lysa med en triumf, som i verkligheten skulle vara vår. Men över allt annat står nödvändigheten att ju förr ju hellre krossa fascismen och inkräktarna. CNT gör detta offer, just för Sakens skull. Ingen kommer att tacka organisationen för detta. Men CNT uppfyller med enkel stoicism det som den anser vara sin revolutionära och mänskliga plikt...

Kampen om vattnet

Under hela augusti månad har man en sak av fruktansvärt stor vikt att tänka på: Sierran. Mot den skickar den kastilianska fascismen alla sina krafter. Garnisonerna i Valladolid, Segovia, Salamanca, Zamora, Logroño, Burgos och Palencia samt tusentals falangister och requetés vältra sig mot bergspassen. Mola vill till varje pris ta Madrid, han vill utnyttja tillfället, medan folket inte har en organiserad armé till sitt förfogande, att forcera Guadaramas berg och så intaga revolutionens huvudstad. överallt, olyckligt nog för honom, stöter han emellertid på män, vilka äro beslutsamma, resoluta och hjältemodiga. Deras tapperhet och mod kompenserar deras bristande militära kunskaper. De marschera mot segern, drivna av entusiasmen och revolutionens glöd.

Mola har tagit passen Somosierra och del Leon, men milicianos tapperhet håller honom fast där. Han försöker så sedermera avancera mot Escorial via Navaperral och Peguerinos, men lyckas inte heller med det företaget. Då han senare fått mottaga förstärkningar av regulares och tercios — reguljära och legionärer — försöker han en plan, mycket djärv och förtvivlad; att framtränga över Puerto de Somosierra, till vänster om passet, för att slå ned som en hög

---

* Ett ex. är ”5:te regementet” vilket nästan uteslutande figurerade på affischer, men ytterst sällan i strider. *Övers. anm.*

över de vattendrag som förse Madrid med vatten. Madrid i augusti utan vatten, är förlorat. En miljonstad kan inte hålla ut utan vatten. Att intaga vattenfallen det är att inom åtta dagar uppnå att Madrid ger sig.

Allt detta vet fienden och resterna av vår generalstab likaså. Men medan fascisterna anfalla med kraft och energi, så vet krigsministeriet inte vad det ska ta sig till. Staten förefaller i sin helhet att vara en urblåst ballong. De få galonprydda herrarna i krigsministeriet, med flera telefoner inom räckhåll, sitta där och pingla då och då en och annan order, men komma så underfund med att de egentligen inte ha någon att kommendera. Och så lägger man armarna i kors igen.

Vid Lozoyafallen finns ett kompani Carabineros och några kanalvakter. Men om fascisterna avancera, så ha dessa män intet annat val än att dö eller fly. Och vattenverket vore förlorat samt med det också Madrid.

Den confederala milisen skyndar till den mest farliga punkten. Det är flera tusen man, härdade i kampen. Många ha kommit ut ur fängelset den 19 juli. Alla lämnade de sina hem den första kampens dag och återvända inte till dem förrän de bära segerns lager i sina händer. De tåga nu iväg, beslutna och segervissa. De svart-röda halsdukarna fladdra i luften, geväret smekes som vore det en käreasta. I allas hjärtan den fasta idén att vinna slaget, ju förr ju hellre.

Den 27 juli sover man ut i Torrelaguna. På morgonen den 28 börjas marschen i tidig gryning. Situationen är ytterst farlig. Galans män kunna inte röra sig från Somosierra, där fiendens tryck är ovanligt hårt. Samtidigt avancera tusentals fascister mot vattenfallen. I förrgår togo de Pradenas del Rincón. I går tågade de in i Paredes de Buitrago. Lyckas de nu i dag passera La Serrada, skulle de inte ha några som helst svårigheter mera.

I La Serrada göres halt, männen hoppar av lastbilarna. Mora talar till kämparna. Därpå, i överensstämmelse med Försvarskommitténs delegater, ger han order om formation av grupper, centurias och bataljoner:

— Varje tjugumannagrupp formerar en pluton, vilken väljer en delegat. Fen plutoner formerar en centuria, fem centurias en bataljon...

På ett par röda minuter är formeringen undanstökad och kommandona valda av kamraterna. Cipriano Mera utses till generaldelegerad för kolonnen. Teodoro Mora kommenderar en bataljon. Eusebio Sanz en centuria. Alla äro marschberedda :

— Framåt marsch! Viva la FAI !

Kolonnen sätter sig i rörelse på en mycket smal och slingrande väg, vilken leder upp mellan bergen. Man vet inte riktigt exakt var fienden befinner sig, men man förmodar att den ligger ganska nära. Man måste gå fram mycket försiktigt och se upp ordentligt, beredda på att bataljen kan börja vilket ögonblick som helst. Det dröjer heller inte länge förrän striden börjar. Fascisterna — tercios, utvalda guardia civil, requetés i röd basker och soldater som slåss med officerarnas pistoler i ryggen bildligt talat — ha fortsatt sin framryckning efter intagandet av Paredes. De besätta alla höjder som dominera byn. Men de lämna en slags ingång, för att riktigt kunna svepa milisen i eld, där den nu drages in i kampen.

En kilometer framför Paredes börjar skottväxlingen. Först några skott här och var. Men nästan omedelbart blir det en regelrätt batalj. Förråderiet disponerar över goda maskingevär, en massa ”morteros” och kanoner. Vi ha bara ett fåtal maskingevär och en enda kanon. Fienden är numerärt överlägsen och ockuperar fördelaktiga positioner. Men intet av detta håller

tillbaka den tappra confederala milisen. Centurias klättra uppför bergen i beslutsam heroism. Utefter vägen avancera andra centurias direkt mot byn. Till höger om vägen, från en höjd som dominerar trakten omkring på ett utmärkt sätt, skjuter civilgardet utan uppehåll. Den centuria som Eusebio Sanz kommenderar, klättrar våghalsigt upp för höjden, slår sig fram tum för tum och lyckas besätta krönet, bara några få timmar efter det att kampen börjat, Under tiden befinner sig Moras bataljon invid platsens murar. Då kamraterna väl nå fram till torget, brassas det på från alla håll. Många kamrater stupa, men de andra gå vidare. Framryckningen måste fortgå utan uppehåll. Andra centurior slåss på vänstra flanken, erövra höjderna och avlägsna faran. Vid middagstid är byn i våra händer.

Men fascisterna veta alltför väl vilken betydelse Paredes har. Den betyder vägen till vattenfallen och erövrandet av Madrid, kanske utan att lossa ett skott. Från Somosierra få de strax förstärkningar. Och med dessa kasta de sig till motattack. Läget är kritiskt och svårt för oss. Artilleripjäserna spela och kulorna falla som ett tätt duggregn över våra linjer. Men männen hålla ut mycket bra. De äro ännu inte vana vid granatexplosioner, men instinkten lär dem att kasta sig raklångt på marken och så orörliga vänta på att åskvädret av järn och eld ska lugna på sig. Då fascisterna, efter bombardemanget, söka rycka fram, stöta de därför på en oöverstiglig barriär. Under timtal föra maskingevären och karbinerna sitt hårda språk. Fienden offerar hundratals man, men till ingen nytta. Då skymningen faller äro positionerna fortfarande i våra händer.

Den confederala milisen har bromsat upp fascisternas framryckning mot Lozoyafallen. Mola trodde så fast på denna operation, men den kom av sig redan i portgången. Och den saken skötte maclridanarkisterna om.

Under mer än en månads tid slåss man utan uppehåll i trakterna av Paredes, Pradenas, La Serrada och Puebla de la Mujer Muerta. Under mer än en månads tid slåss och arbetar man på en gång. Ty, utan att lägga ifrån sig gevären, sätta de confederala milismännen igång med att bygga de första fortifikationerna, den första och avgörande försvarslinjen. Sedan konstrueras den andra och tredje linjen. Efter några veckors tid har det uppstått ett kraftigt nät av skyttegravar och ställningar mellan fallen och fascisterna. Vattnet är räddat. Madrid behöver inte ge sig på grund av törst. Och detta tack vare de confederala kämparna... Men bittra stunder och hårda dagar fyller denna månad. Fienden har rätt värderat denna fronts betydelse. Om den avancerar via Somosierra och Navaserrada vad skulle den vinna? En och annan by av föga betydelse. I varje fall intet som kunde ha inflytande och avgörande betydelse för krigets gång. Via Paredes däremot...

Till Pradena.s komma nya bataljoner av requetés, peninsulares och några fänikor tercios. Mot alla dessa ha vi att ställa upp våra hjärtan av stål och en enda 7,5 cm. kanon.

Den lilla kanonen har redan sitt namn. Den kallas *El pequeño FAI*, — den lille FAI. Och denna kanon måste gå lös på batterier om 10- och 15,5-centimeterspjäser. Men det är liksom vår lille FAI hade något av FAI-folkets egen heroism och beslutsamhet. Och den sköter sig som det anstår en kanon, döpt till *El pequeño FAI*. Den levererar batalj här i Sierran, senare kommer den med i Gredos, i Terruel, i Casa de Campo och Jarama, tills den möter sitt öde under de ärorika dagarna i Trijueque och Brihuega.

Mitt i stridens hetta måste också därtill allting organiseras, från improvisation till fast form. En militär organisation, en strategi och en generalstab. del Rosal har att formera sin stab, men det är omöjligt att plocka bort folk ur skyttegravarna för att sätta dem på skolbänken några månader. Därför tar man ut de män som anses mest dugliga. En ingenjör och tre journalister

formera den första staben för kolonnen. På samma sätt som byggnadsarbetare stå i spetsen för trappavdelningar, liksom också arbetare från metallsyndikatet och andra syndikat av CNT i Madrid. På samma sätt som hela CNT:s militära organisation är avhängig en medlem av livsmedelssyndikatet.*

Ingenjören, en gammal revolutionär, utsläppt ur fängelset den 19 juli, heter Verardini. Journalisterna, vilka glömt sitt yrke för att gripa om geväret, äro Bartolucci, Ordas Avecilla och Angel de Guzmán. Knappast känna de till ett jota av den militära tekniken, men de ha alla en vaken intelligens och släppa till största möjliga entusiasm i uppfyllandet av sin plikt, hur farlig den än kan synas. En av dem — Angel de Guzmán — stupar sedan en dag i Sierra de Gredos. En annan — Verardini — blir en av de bästa stabschefer inom folkarmén. De andra fylla som verkliga män och revolutionärer sin plikt på svåra poster i kritiska timmar. Så växer under stridens gång fram en fullständig militär organisation. Sjukvård och intendentur har man, nu tillkommer transmissionstrupper, fortifikationsfolk och förbindelsetjänst. Nu är man inte längre isolerad från de andra kolonnerna vilka operera i närheten och man har fälttelefon även med Madrid och Försvarskommittén. Från den kaotiska individualismen går man framåt mot det organiserade kollektivet. Det var Teodoro Mora som först begrep nödvändigheten av en järndisciplin:

— I krig måste det vara precis som i krig. För att segra behöva vi, hur mycket än ordet äcklar oss, en armé...

Mora har också infört samma ansvarighetskänsla i sin formation. Ännu finns det kolonner vilka räkna med sporadiska kämpar, dessa som vända om till Madrid mot kvällningen, för att på kaféerna berätta om sina bravader. I de confederala kolonnerna sker intet sådant. Ty som Val sagt:

— Kampen är ingen lek. Den som går till milisen måste gå för att slåss, inte för att leka turist...

Kamraterna vid fronten förstå att fylla sina plikter. De veta att fascisterna söka göra allt för att nå vattenfallen. Men våra män stå på säker och fast fot.

Under tiden antager kriget en alarmerande karaktär. De marockanska horderna och Yagües legionärer, Castejons regulares avancera över de extremaduriska slätterna, understödda av det italienska flyget och de tyska tankstrupperna. Navamoral är i deras våld, likaså Arzobispo och Oropesa. Nu visar det sig att Försvarskommitténs förutsägelser voro riktiga. Hade man på denna front fått den begärda ammunitionen... nu är det knappast tid till att förhindra att slätterna kring Toledo öppna triumfens väg för den utländska invasionen och den inhemska fascismen.

Mora beger sig till Madrid för att tala med Val. Organisationen vill att dess milis ger sig av för att besätta och täcka Talavera-zonen. Uppe i Sierran är faran nu betydligt mindre. Det verkliga hotet är nu vid Tajos stränder. På krigsministeriet vet man inte varken ut eller in och ett par dyrbara dagar förloras. Till slut får man den begärda auktorisationen och våra män, som räddade vattnet åt Madrid, tåga nu ut för att stoppa upp fiendens framryckning på Extremaduras vägar.

Kolonnen La Calle — Gatan — ersätter confederala milisen uppe i Somosierra. Nu äro inte vattenfallen i överhängande fara, fascismen har misslyckats nu så länge i denna sektor, att den

---

* Förf. avser härmed Försvarskommitténs outtröttlige chef, Eduardo Val, f. d. kypare. *Övers. anm.*

inte i första taget kan sätta igång en ny offensiv där. Vi ha därtill goda fortifikationer, inom vars hägn man kan uthärda hårda stötar. Och så marschera kamraterna, nöjda och glada, från bergstrakterna, för att på en annan front sätta stopp för fiendens försök att öppna sig väg till Madrid.

Nöjda? Ja! Ty orörligheten uppe i Sierrans ställningar, stämmer inte med deras temperament, de vilja ha rörlig kamp och triumferande framryckningar. Och den saken anser man sig få en smula av vid Talavera. Men då männen komma till Madrid, möta de en märklig överraskning: Milicias Confederales skola inte till Talavera. De skickas till Gredos! Ännu en gång till bergen, men kamraterna acceptera de mottagna orderna. De tåga till Gredos att slåss som bara de kunna.

Vattnet är räddat. Nu väntar i Gredos de mest bittra och hårda dagar, men också de mest heroiska. Dagarna med den största faran och största lidandet under hela detta bistra krig...

Heroism och bittra dagar i Gredos

I Plaza de Toros — tjurfäktningsarenan — vid Tetuan, har största delen av Columna del Bosals mannar hållit möte. De ha haft två, dagars vila i Madrid och nu äro de redo att på nytt dra till fronten. Det är i gryningen den 5 september. Fyra tusen man äntra lastbilarna och starta i riktning mot Extremadura. Fortfarande finnas de som tro att det bär av till Talavera, ty där trycker fienden på och där är den största faran. Men Estado Mayor generalstaben — anser den fronten tillräckligt försedd och möjligen har man också, politiska avsikter med manövern. Talavera är ett frontavsnitt där ära följer för de styrkor som kämpa där och man har intet intresse av att låta anarkisterna skära några lagrar. Nej, dem skickar man till en annan punkt, svårare, farligare, men där de kunna kämpa och dö utan att någon vet ens att de existera. Columna del Rosal går till Sierra de Gredos. Varken generalstaben eller någon annan vet hur och var själva fronten där ligger, ingen vet vem man ska få emot sig och inte heller var. Man vet bara att här blir det att slåss i en mycket ogästvänlig och glest bebyggd terräng.

Jo, man vet en sak till: att man drar iväg utan den nödvändiga materialen. Utom gevär och ametralladoras — kulsprutor — har man barn ”den lille FM” och en annan kanon av samma storlek. Ammunitionen är det heller inte något överflöd av, den han räknas som dropparna i en medicinflaska. Men man har avdelningar av den confederala sanitetsavdelningen av den confederala intendenturen med sig. Inte heller för detta frontavsnitt vill staten kosta på de confederala något. Staten? Skuggan av staten måste man säga. Men männen tåga åstad, vivaropen för FAI fylla luften. Det är folkets kämpars glädje som fyller de bortdragande anarkisterna, anarkister från Madrid på väg mot faran, bitterheten och det ställe från vilken ingen återvändo gives...

Tre dagar senare startar en annan kolonn från portarna till Ateneum de Chamberi. Som chef, Cipriano Mera. Bakom sig har han ett tusental man. Tolv timmar senare äro de båda styrkorna förenade, fleras och del Bosals.

I San Martin de Veldeiglesias gör man halt för att äta. Och där se de våra den första moren. Ingen kan bli klok på hur han kommit ända hit. Angel de Guzmán söker pumpa honom, men inte ens moren vet var fienden håller till. Han hade kommit ifrån sin styrka i närheten av Talavera och sedan har han hamnat här, han vet inte själv huru. Här i San Martin har byns milicianos tagit hand om honom, på uppdrag av antifascistiska kommittén.

Uppbrott från San Martin och snart befinner sig kolonnen i Gredos bergstrakter. Den ena efter den andra av de pittoreska byarna marscheras igenom, utan att motstånd möter: Sotillo, La

Adrada, Casavieja. och Pedro Bernado. I den sistnämnda byn sätter man upp högkvarteret, medan grupperna dra ut att rekognoscera de närmaste byarna. Situationen är en smula märklig. Norrut befinner sig hela provinsen Ávila i fascisternas våld, söderut vet man inte riktigt hur långt våra linjer sträcka sig. I en oländig terräng, nästan utan tillstymmelse till vägar, marscherar kolonnen i ovisshet om var fienden befinner sig.

Talavera förloras den 6 september. Den 8 söka fascisterna göra ett utfall mot de höjder som hota deras bakre linjer, denna kil som de confederala milismännen sätta in i Gredosbergen. Det moriska kavalleriet attackerar vid Lanzahitas utkanter. Männen från F'AI låta inte nämnvärt störa sig av dessa riff-ryttares framfart. Från buskar och stenrosen brassar man på och siktar mycket noga. Den första sammandrabbningen är en triumf för de svart-röda. Men ingen gör sig överdrivna illusioner. Om kampen fortsatt några timmar till, hade vi varit besegrade, ty nu återstår endast fyra skott pr man.

Överkommandot har planerat en kombinerad operation, man söker trycka på samtidigt, från olika sektorer och ämnar försöka återta Talavera. Columna del Rosal får i uppdrag att gå fram från bergen mot slättlandet och får sig ammunition tillsänd. Med densamma följer order om anfall och så rycka de våra fram. Morer och civilgarde söka stoppa upp de svartrödas framfart. Bakom varje buske ligger en morisk skytt, på varje höjd finns en kulspruta som brassar på. Men allt till ingen nytta, våra män gå fram. Först Buenaventura, sedan Navamoreuende falla i våra händer innan dagen nått sitt slut och slagfältet är fyllt av stupade, mest fiender. Vår kil har sträckt sig ytterligare i sydlig riktning och hotar Talavera.

Men ... attacken mot Talavera från slätten har grundligt misslyckats. Mot tanksen, under flygets eld, ha milicianos inte kunnat avancera. På det hållet har den väl uttänkta offensiven slutat i nederlag. Inte en tum terräng har tagits, man har i stället förlorat några kilometer. Republikens styrkor ha inte tågat in i Talavera, men morerna promenera nu i Santa Olalla ..

Columna del Rosal har med sin framryckning inte åstadkommit annat än en försämring av sin situation. Dess front har nu sträckt ut sig åtskilliga kilometer. Kilen ha blivit mera farlig för oss, sedan vänstra flanken gjort återtåg. Och därtill har man slösat bort den smula ammunition som fanns.

Efter förlusten av Navamoral de la Mata återvände resterna av kolonnerna Andalueia och Extremadura till Madrid för att reorganisera sig. Av de flera hundratals man som drogo ut, återvände inte mera än ett sextiotal. Men snart har man en ny kolonn formerad, ty i Madrid finns mycket CNT-folk som bara väntar på att få dra ut till strid.

I provinsen Sevilla har man slagits hårt mot fascismen. Då Queipo de Llano dominerade själva staden, var provinsen fortfarande på krigsfot. Den Sålde generalen hade inte lyckats att slå ned folket i byarna och han skulle ha krossats av dessa byförsvarare om inte ... Men redan den 18 juli avgick från Algier kanonbåten Dato med en last regulares. Sedan avgick också torpedbåten Churruca till Cadiz med både regulares och tercios. Så blev kampen om byarna i Sevilla både hård och tragisk. De debarkerande afrikanska styrkorna marscherade direkt för att slå ned Carmona. Kamraterna läto dem tåga in i byn, där de ängsligt smögo sig fram på gatorna. På en given signal började så kulor och projektiler att regna över fienden. Marockanerna flydde hals över huvud. Men på Carmonas gator stannade nära trehundra för alltid. Och då Queipo fick notisen om nederlaget, skralade han i ilska framför mikrofonen i Seville-radion:

— Av staden Carmona skall inte återstå sten på sten ...

Men ännu några dagar måste han vänta med sin hämnd. Först i Arabal, sedan i Moron, kämpa

tappert och segerrikt både lantarbetare och de män från Sevilla som under bröderna Arcos ledning dragit ut. Platserna Lora, Constantia, Pedroso och Tocina föllo i folkets händer, sedan man där övermannat civilgardisterna. Fascisterna under radiogeneral Queipo måste invänta förstärkningar. Och så anlända då afrikanska trupper som debarkerat i Cadiz, så komma italienska flygmaskiner, tysk-teutoniska tanks samt avdelning efter avdelning av marockaner, tercios och regulares. Då sättes attacken in mot Carmona. Kampen är hård och blodig för båda parter, men mot flyg och tyska tanks förmå inte folkets kämpar att klara sig, deras gevär och jaktbössor räcka inte till. Männen från Morón — med bröderna Arcos, Bartolomé Lorda, Peña och Margalef i teten — draga sig i riktning mot Malaga. Männen från Carmona, med Samin, Mora* och Guterrez i spetsen, dirigera sig mot Guadalquivirs stränder.

Dessa män från Carmona äro gamla beprövade kämpar inom Confederationen. Under flera veckor hade de stoppat upp fascisternas offensiv, först i Brenes och Tocina, senare i Constantina och Cazalla. Det är omöjligt att skildra deras hjältemod, deras offer och deras insatser.

Nu, i slutet av augusti, riktade sig den fascistiska offensiven inte längre mot Villanueva och Don Benito. Nu slogs man i närheten av Talavera. Kämparna från Carmona begrepo att deras plats vari Madridsektorn och till Madrid drogo de för att inrangeras i någon confederal kolonn och på nytt gå till fronten.

Väl i Madrid uppdelade sig männen från provinsen Sevilla i två stora grupper. Malaga är i fara och för att försvara Malaga, dra Mora och Guterrez i väg med sexhundra man. Resten gå upp i kolonnen Extremadura och Andalucia, för att under Isabelo Pemeiros' befäl klimpa på den plats dit de skickas.

Den nu reorganiserade kolonnen Extremadura och Andalucia marscherar söder om Tajo till omgivningarna av Puerto de San Vicente. Under flera veckor slåss man där tappert och håller ut mot fiendens hårda tryck, vilken söker avancera parallellt på båda sidorna om Tajo. Så blir det patrullkrig. De svartröda få till slut intet annat att göra än småjaga fascistiska patruller, ty fiendens högkvarter har kommit underfund med att det är omöjligt att avancera på båda sidor om floden. Svårigheterna äro oöverstigliga.

Vid San Bartolomeo är man mycket nära Talavera. Kolonnen tänker ett slag att göra ett utfall mot själva Talavera, men under förberedelserna för framryckningen blir man klok på att historien skulle vara omöjlig. Inget artilleri, för litet ammunition och varken materiel eller folk som kan kasta upp en pontonbro. Kamraterna rådfråga Estado Mayor och generalstaben svarar med att skicka kolonnen att avlösa Columna del Rosal i Sierra de Gredos.

Då andalusierna anlända till Casavieja, ha Meras och Moras män utstått hårda och häftiga strider mot fascisterna. Kilen försvårar alla fientliga attacker och man har därför gjort allt för att bryta detta hinder för marschen mot Madrid. Utan artilleri, med ett fåtal maskingevär och spar samt tillmätt ammunition, ha männen i Columna del Rosal tappert försvarat positionerna.

Men kriget, med dess dramatiska verklighet, har nödvändiggjort en förbättring av den militära organisationen, vilken från början var mycket primitiv, Försvarskommittén har givit ut ett reglemente, vilket i kort och koncis form förkunnar för männen deras militära plikter, med all respekt för individens personlighet:

Reglemente för den confederala milisen:

---

* Icke förväxla med Teodoro Mora från Madrid. *Övers. anm.*

Första artikeln: Varje miliciano är ålagd att fullgöra befallningarna och normerna från bataljonskommittén, gruppens eller centurians delegerade.

Andra artikeln: Han får inte operera på egen hand samt har att utan diskussion intaga de poster och platser som tilldelas honom, såväl vid fronten som i etappen.

Tredje artikeln: Varje miliciano som inte följer order från bataljonskommittén, gruppdelegaten eller centurians delegat, disciplineras av sin grupp, om felandet är av lindrig natur. Är felet svårt överlämnas han till Bataljonskommittén.

Fjärde artikeln: Som grova och svåra fel räknas: desertering, övergivandet av post, sabotage, oärlighet och spridandet av meningar som kunna orsaka demoralisation.

Femte artikeln: Varje miliciano bör veta att han frivilligt gått in i milisen, men väl medlem av densamma, som revolutionens soldat, bör hans uppförande ledas av: Hedra Saken och uppfylla sin plikt.

Sjätte artikeln: Var och en som handlar på eget bevåg utom ramen för milisen, räknas som fascistiserad och har att utstå de bestraffningar som Bataljonskommittén ifråga utdömer.

- Miliciano! Dessa normer äro inte kadaverdisciplin. De äro allas styrka, förenad och disciplinerad. Utan denna samordning av energierna, är ingen seger möjlig. Miliciano! Hedra Saken, fullgör din plikt och du skall segra!

Försvarskommittén.

Samtidigt som man godtager detta reglemente, organiserar man om kolonnen. Varken grupperna eller centurias försvinner. Men på en fast basis skapar man de nya bataljonerna. Columna del Rosal delas upp i sex bataljoner: Francisco Ferrer, Oborón Fernandez, Manuel Pan, Noi del Sucre, Bakunin och Rafael Cacado. Blandade om vartannat som ledning och fälttecken, namnen på kända anarkistiska kämpar och anonyma revolutionssoldater. Manuel Pau och Rafael Casado voro de två första stupade av kolonnens män.

Då andalusierna anlända, preparerar man en attack mot Lanzahita. Platsen ligger vid en väg som leder ned från San Martin via Arenas ända fram till trakten av Talavera. Attacken sättes igång med en beslutsamhet och en entusiasm utan gräns. Men den misslyckas. Den är dömd att misslyckas, av det enkla men tragiska skälet att det fattas ammunition. Man tiger från Madrid, men det kommer försent och i otillräcklig mängd. Tre gånger rycka männen fram och lyckas nå ända till byns hus. Tre gånger måste morerna dra sig tillbaka i skydd av ett torn, där de installerat ett ansenligt antal kulsprutor. I det avgörande ögonblicket befinna sig kamraterna utan ammunition. De två första gångerna har man lyckats att hämta från kringliggande styrkor, men tredje gången är också den möjligheten uttömd. Nu måste man dra sig tillbaka och uppge ett fjärde försök.

Stämningen är kanske inte alltför glad i vårt läger. Medan man på annat håll slösar med ammunition efter behag, sakna våra män denna nödvändiga artikel. I Madrid tycks man inte fatta situationen. De politiska lidelserna ha förblindat madridborna. Alla påstötningar äro förgäves. Allt vad kolonnen får är vackra löften, men krigsmaterielet kommer aldrig fram.

Fienden, vilken har fortsatt sin framryckning och redan tagit, nästan utan att möta motstånd, byarna Maqueda och Escalone, vet. mycket väl hur farlig den fronten är som skötes av männen från CNT—FAI. Under en och samma dag, den 21 september, gå fascisterna till angrepp från två skilda håll.

Från Talavera gå styrkorna upp mot Iglesuela, det ena hållet. Andra fascistavdelningar gå ned

från Ávila och Burgohondo och koncentrera styrkorna mot Puerto Mijares.

I La Iglesiasuela slåss man förtvivlat hårt. Byförsvararna måste dock ge sig. Inte kanske så mycket för fiendens angrepp i och för sig. Men då man i utkanterna levererade batalj mot moriskt kavalleri, beskötos männen i ryggen. Från flera håll i själva byn smattrade kulsprutor. Man bör hålla i minnet att trakten varit den mest reaktionära i hela landet. Här hade en av Falanges chefer, Barrado, sitt fögderi. Så klämda mellan tvenne eldar måste kamraterna dra sig tillbaka och evakuera byn. Från de närbelägna höjderna kunde de sedan höra klockornas glada klang och se anarkistfanorna, med vilka byns fascistiska befolkning hälsade inkräktarna välkomna.

Men kamraterna dra sig inte tillbaka så långt. De ha fått ett par bataljoner till hjälp så att då morer och legionarios söka fortsätta framryckningen, spärras de av ett intensivt kulregn. Efter en stunds hård strid, börja våra styrkor att ränna runt höjderna i strategisk manöver. Man vill söka inringa byn. Förrädarna, som märka manövern, ge sig av. Majoriteten blir kvar i byn och försvarar sig tills de våra göra slut på dem. Då de confederala kämparna på nytt tåga in på byns gator stöta de på högvis med lik. Bland de stupade befinna sig också alla de som bakifrån skjutit på milisen och medarbetat i den fascistiska attacken.

Kampen har varit ännu mera het i Mijares. På denna. plats befinner sig en bataljon under Teodoro Moras befäl. Femhundra man, beredda på allt. Men de ha intet artilleri. Tre maskingevär, varav ett är trasigt, det är allt. Under hela natten till 21 och en god del av dagen tränga fascisterna på, understödda av artilleri och tanks. Men efter så hård strid lyckas det dem inte något mera än att besätta en höjd vilken dominerar vägen. I centrum, på själva vägen, har framryckningen blivit ett komplett fiasko.

Ockuperandet av höjden är ett känsligt mellanspel. Fascisterna kunna därifrån dominera omgivningen allt för bra. Men återerövrandet är svårt, för att inte säga omöjligt, ty det fattas materiel. Några kamrater samlas kring Mora för att söka finna en lösning. Någon föreslår att bara sätta igång med ett försök.

Mora säger:

— Det är vansinne. Fascisterna sitter för bra till och äro överlägsna till både antal och beväpning, de ha artilleri och många maskingevär .. var och en som söker komma upp blir pepprad.

Men just i det ögonblicket nås man av notisen om att några desperata och våghalsiga grupper givit sig av uppför höjden. Mora säger:

— Nu är här ingen plats för diskussion. Vi kan tänka vad vi vill, men då kamrater lika våghalsigt som tappert kastat sig i äventyret, då är vår plats vid deras sida.

Så ljuder ropet:

— Adelante! Viva la FAI ! och de våra gå till attack. Men som Mora sagt, det är vanvett. Fascisterna brassa på med kulsprutorna och kamraterna kunna inte nå krönet.

Mora går som vanligt i teten. Snart träffas han av en kula i magen. Någon ser honom huka sig och ta med handen åt magen. Kamraten frågar:

— Fick du dej en?

— Ja, men det är inte så farligt. Säg inget till de andra, fortsatt bara framåt...

Striden fortsätter. Men Moras sår är dödligt, han -faller ihop mellan ett par buskar, för att

aldrig resa sig mera.

Några timmar senare och attacken har misslyckats. Då resten av kamraterna gå ned mot vägen, märka de att man förlorat massor av kamrater. Bland dem Teodoro Mora, en av de mest kapabla och intelligenta inom hela den frihetliga rörelsen.

Det är de mest bittra dagarna under vårt krig. Milicianos ha hjältemod och gevär. På sin höjd också maskingevär. Fascismen räknar med hela moln av flygmaskiner, härar av tanks och överflöd på artilleri. Folkets söner ha intet annat att göra än att kasta sig ned på marken för att vänta på flyganfallens avmattning. Många gånger låta de tanksen rulla över sina orörliga kroppar. Dessemellan leverera de batalj så hård ... men vad förmår hjältemod mot modern krigsutrustning? Morer och fascister avancera. Efter Talavera föll Santa Olalla, så Quismondo. Och Maqueda. Så Torijos och Escalona. Förbi av trötthet och ilska måste milismännen retirera och gå tillbaka, varje dag. I Madrid, där man redan packade väskorna för att fara till ”lyckliga Levante”, sade samma sorts folk om de proletära:

— Dom är då ena höns! Springer som harar!

Å! om våra män hade lika mycket överflöd av vapen som de ha överflöd av mod! Men de ha inte annat än gevär. Och under två månader, de första av krigets många, medan gränsen var öppen, gjorde regeringen intet för att köpa vapen i utlandet. Då fanns inte den tragikomiska fars som kallas nonintervention. Men det fanns tusentals miljoner i guld i Banco de Espadas källarvalv. Men de republikanska regeringsherrarna ville för allt i världen inte släppa ut något av detta guld. Sedlarna kunde bli utan täckning, pesetan skulle sjunka på världsmarknaden och hellre än detta, må vad som helst ske! Hellre kunde våra män dö ute vid fronterna i ojämn kamp med gevär mot flyg och tanks. Hellre kan fascismen göra sig till herre över Spanien. Så kan Franco och Mola få ta hand om de ängsligt bevarade guldskattna i bankens källarvalv ...

Fascisterna ha tagit Talavera den 6 september. Framför dem ligger så en slätt där tanks kunna avancera 40 km per timma. Som enda hinder har man milisen. Utan vapen och utan militära kunskaper. Fascisterna tro sig ha spelet vunnet på förhand. Erövrandet av Madrid skall bli en enkel militärparad, säger man. Men varje arbetare är en mur, vilken visserligen tanks och flyg kan bräcka, men det kostar energi och tid. Tid framför allt. Precis två månader kommer det att dröja innan fascisterna hunnit avancera de 100 kilometerna som skilja Talavera från Carabanchel i Madrids utkanter. Och dessa två månader äro tillräckliga för att folkets söner, härdade i de heroiska reträttstriderna, skola hinna smida det hårda stål, i form av en improviserad armé, vilket räddar Madrid.

I Casavieja är det kritiskt. Kilen är för långt utsträckt, den har för många svaga ställen, just därför att det fattas vapen. Nu börja till och med gevären, dessa gevär rom erövrats vid stormningen av kasernerna i juli, att skjuta dåligt. De gå inte alls som de ska. Och generalstaben tycks öva förföljelse mot kolonnen. Alla petitioner, alla krav, alla påstötningar förgäves. Det hjälper inte att del Rosal och Mera göra upprepade resor till Madrid. Det hjälper inte att Försvarskommittén arbetar intensivt för att reglera situationen. Det hjälper inte heller då Val och Mera tränga sig in på krigsministeriet och kräva att få vapnen utlämnade, ty ”vi veta var de finns”, hotar Mera. Men det *hjälp*er inte! Så kommer det sig att våra män ha att kämpa först mot fienden och så mot den sortens politiska koryféer som hindrade proletärkämparna från att få krigsmateriel. Men trots allt, medan alla de andra färgernas folk gå tillbaka, den confederala svartröda milisen håller sina positioner! Medan de andra förlora massvis med terräng i Sierra och Toledo, Columna del Rosal håller sig fortfarande fast i Casavieja, Pedro Bernardo. Iglesiasuela och Sotillo! Fienden gör attack på attack, allt hårdare

och hårdare. Våra män slåss med oförbrännlig beslutsamhet. De gå tillbaka då det inte finns annan möjlighet, då de av ammunitionsbrist inte kunna förbli på en bestämd punkt. Men motståndaren har att med lik täcka varje meter av den erövrade terrängen.

I slutet av september är situationen kritisk. Fienden, som nu är vid själva Toledos portar, fortsätter framryckningen på Extremaduravägen. Den har ockuperat Valmojado och Mentrído. Då genomföres ett kap, som man trodde mera effektivt än det var. Man öppnade slussarna för fallen vid Alberche. Ett stycke terräng översvämmades och något hundratal morer dränktes. I Madrid tror man faran avlägsnad, men fascisternas fortsatta framryckningen, ”översvämningen” till trots. På. Avilas jord fortsätter fiendens tryck med allt kraftigare verkan. Mangadas styrkor måste evakuera Navalperal de Pinares. Mellan Mentrída och Navalperal, utefter Alberches stränder, är distansen kort och vägen lätt. Lyckas fascisterna att slingra sig in där, kommer Columna de Rosal och en annan kolonn av katalanska socialister, Columna Lopez Tienda, att vara inringade.

Det är resultatlöst att Försvarskommittén påvisar faran hos generalstaben. Svaret blir vackra ord, del Rosal far i egen person in till Madrid för att tala med herrarna, men han uppnår inget annat än att man — *avsätter honom!* En dag skrämmer det moriska kavalleriet, följt av tanks och flyg, några improviserade milismän på flykten och avancerar så från Mentrída till San Martin de Valdeiglesias.

Ännu äro inte den confederala kolonnen och Lopez Tiendas män inringade. Men det kan inte dröja länge till. Samma dag som fascisterna tåga in i San Martin, ringa kolonnstabens telefoner i ett. Klockan tre på eftermiddagen låter det per tråd:

— Här är Columna Mangada. Just nu evakuera vi San Bartolome de Pinares .. .

— Columna Mangada! Vi retirera från Cebreros .. .

— Det är Mangadakolonnen som talar. Vi lämna nu El Tiemblo .. .

Hela Alberchelinjen är således i fascisternas våld. Längre bort, utsträckta utefter många kilometer, ligga två isolerade kolonner. De äro omringade av fienden. Från intet håll kunna de få varken ammunition eller livsmedel. De kunna inte ens få order ...

I Sotillo hålla de båda kommandona möte. Där är Lopez Tienda med de flesta av hans officerare. Där är Mera med Verardini, Sanz, Isabelo Romero, Guzmán och Sousa. Cipriano Mera talar:

— Vi måste samla alla styrkor och kasta oss mot fienden på en viss punkt och så försöka bryta deras linjer och komma ut.

Alla äro överens om att detta är enda lösningen. Men vid vilken punkt ska man gå till angrepp! I San Martin ha de säkerligen hunnit sätta sig fast ordentligt. Men knappast i Cebreros. Det är längsta vägen, men mest möjlig, som det tycks. Det gäller att raska på, fienden anfaller från alla håll och stämmer upp vilda gjut för att riktigt göra klart för våra män att de äro inringade.

På given tid sätter sig kolonnen i gång. Först åker Mera i en vanlig bil, så komma männen, dels per lastbil, dels i vanliga bilar och resten till fots. Maskingevären har placerats ut lite här och var och de få pansrade bilarna bilda avbrott i lastbilskaravanen.

Där vägarna från San Martin och Cebreros korsas, söka några grupper fascister att resa motstånd, men kolonnen gör slut på dem. Och så går marschen kilometer efter kilometer, under ständig strid och evig skottväxling. Som tur var, hade fienden ännu inte hunnit tränga in

i Cebreros. Men den har besatt alla höjder som dominera platsen. Mot dessa styrker hade det ”flygande” moriska kavalleriet, vilket gör excursioner in emot byn, har kolonnen att kämpa. Den kan inte förbli i Cebreros. Fascisternas maskingevär sopa platsens gator. Det gäller att sköta reträtten så regelrätt som möjligt och framför allt rädda maskingevären, vilka kunna bli av stor betydelse vid Madrids försvar.

Då skymningen faller nå kolonnerna del Rosal och Lopez Tienda fram till Robledo de Chavela. De äro vid våra linjer, de ha brutit igenom inringningen, där fascisterna hoppats få se dem fast.

— Hur kunde inringningen genomföras?

— Varför gjordes intet för att hindra den manövern?

— Varför gingo Mangadas styrkor till så hastig reträtt från platserna San Bartolomé, Cebreros och Tiemblo?

Svaret är svårt att ge. Men det finns en del belysande fakta: Då Försvarskommittén fick veta att San Martin fallit, skyndade man till krigsministeriet. Man ville se om det inte fanns möjligheter att komma de inringade till hjälp. Svaren förblevo som vanligt, ord ... kanske mera misströstande än någonsin. General Asencio svarade torrt och kallt:

— Allting är lönlöst. Klockan fyra intågade fienden i Cebreros.

Men trots generalens påstående, då följande dag de båda kolonnerna del Rosal och Lopez Tienda passerade byn, hade inte de marockanska. och legionärhorderna satt sina blodbesudlade fötter på byns gator ..

Toledo

September är den avgörande månaden i kampen om Toledo. Fyrahundra man ha lyckats hålla, mer än två tusental innestängda. På Toledos gator har beväpningen varit gamla bössor och pistoler. Innanför metertjocka murarna mörsare i överflöd, kulsprutor och ammunition och bemannade av det bästa manskap inom gamla armén. Därtill civilgardister, härdade under långa års tjänst, över ett tusen kadetter — övertygade fascister — samt alla falangister i provinsen. I utlandet där man aldrig gjort klart för sig vår kamps verkliga karaktär, har man skapat en legend kring Alcázar. Och det är förklarligt om i en engelsmans eller nordamerikans ögon, det går lättare att skapa hjältar av ynglingar med fina adelsnamn, än av enkla arbetare som kämpa för sin frihet. Nej, sanningen är den att Alcázars motstånd inte är annat än en feighet utan gräns. innanför murarna finns många flera män än utanför. Flera och bättre vapen. Och ändå lyckas de inte bryta kedjan! Sedan de först förlorat hela staden inför dessa svartröda arbetares anstorm, visserligen fattiga på vapen, men med mod i överflöd.

Men, vi hävda det, från Madrids sida har man i stupid overksamhet, beträffande Toledo, förlorat hela augusti. Man hittade på allt möjligt för att inte skicka avgörande materiel dit. Först sade man att de voro ett fåtal, de belägrade. Sedermera hettes det att de inte hade mera vatten. Så hade de plötsligt inte mera livsmedel. Men i verkligheten var det så att i bergens källare fanns väldiga lager av livsmedel och vattnet hämtade de direkt från floden. Men då man äntligen börjar att förstå hur det verkligen ligger till och reagerar inför detta, då är det väl sent påtänkt. Äntligen skickar man då ett par 10 cm. kanoner, senare två 15,5. Men för att krossa en borg som Alcázar, behövs det långa batterier och ett ständigt, beskjutande. Nu kunna våra kamrater inte skjuta annat än med långa intervaller, ty kanonerna äro dåliga och projektilerna inte alltför många minsann Otaliga gånger går man till attack, söker storma

borgen med de medel man har, men det är ett omöjligt företag. Under dessa hjältemodiga stormningar offras många liv, men man når aldrig det avsedda resultatet. Bara med bravur cell mod kan man inte ta en fästning som försvaras av tvåtusenfemhundra man...

I Madridkretsar — med undantag av de confederala naturligtvis — råder en fullkomlig obekantskap med dessa ting. Majoriteten tror att det är en barnlek att ta Toledos Alcázar. Hur ofta hör man inte detta:

— Men håller sig Alcázar fortfarande'

— Ja, de som belägra den leker semester och äro rädda för att sätta livet på spel.

I verkligheten var det tvärtom. Moscardo och hans kadetter, det var de som voro fega. Med den bemanning och de vapen de förfogade över, hade de lätt kunnat göra ett utfall och ta hela staden. Men de föredrogo att feigt vänta, bra som de hade det, tills att de marockanska kolonnerna kommo och befriade dem... Så står det i verkligheten till med den i utlandet omknutna "kadetternas heroiska gest". Ren och oförfalskad feighet. Inte, ett dugg annat.

Då i början av september regeringen Giral fick lämna plats för Largo Caballero, förbättrades situationen en smula. Man började att känna mindre respekt för de historiska murarna och ytterligare 12 15,5-kanoner anlände, samt bensin och material för att konstruera minor.

I mitten av september har man två stora minor färdiga. Den ena har tillverkats av confederala milisen, den andra av ditskickade marxistiska element, vilka också fått s. k. tekniker med sig för ändamålet. De våra hysa intet för- troende till dessa tekniker. Vårt folk göra minan på sitt sätt. Nästan samtidigt nar man minorna färdiga. Vår mina skall sätta fräs på ett av borgens stora torn och marxisternas mina får huvudfasaden på sin lott.

En sista uppmaning till fascisterna att ge sig, men utan resultat. Ja, som vanligt skjuter man på våra kämpar, men har tydligen ingen lust till kapitulation. Då vidtagas alla förberedelser. Under hela natten sysslar man så med att föra undan civilbefolkningen ur staden, ty ingen vet vad explosionerna kan ha för effekt. Alla kämpar dra sig också undan, med undantag för de som ha att hålla vakt på vissa punkter.

Klockan sex på morgonen låter man minan springa. Ett av Alcázars torn flyger i luften, söndersmulat till miljoner småsmulor. Hela fästningen höljes i rök, medan staden täckes av ett svart damm. Knappast har ekot av knallen förtonat, förrän kanonskotten dana. Vårt artilleri bombarderar häftigt fästningen medan milisen kommer till den lämpliga punkten för att börja stormningen. Allting är omsorgsfullt förberett. Men man begår ett svårt misstag. Man börjar och för också anfallet från den mest svåra punkten, utgående från Plaza de Zocodover. Förklaringen härtill är enkel: här ha vi lien kortaste sträckan. I sin iver att storma ha milicianos valt den farligaste platsen.

Ja, så farlig att alla försök resultera i intet. All heroism till trots. Från sina väl befästa positioner sopa fascisternas maskingevär över de stormande. Man stormar över ruinerna, korsa trädgårdarna och ankomma ända till fasaden av huvudbyggnaden. Misslyckas dock. Ty den andra minan exploderade inte. Efteråt lämnade tillverkarna och teknikerna en massa förklaringar, men dessa kunna inte avhjälpa det trista faktum att marxisternas mina inte rört en sten av borgens murar. Den som skulle ge huvudfasaden knäcken!

Striden pågår för brinnande livet under flera timmar. Slutligen måste de våra återvända till de ursprungliga ställningarna. Men i väggen bredvid huvudingången sitta två svartröda fanor fastnaglade, som en fläkt av rebellanda och segertecken. En av dem som bar dessa fanor, en

välkänd confederal militant vid namn Benjamin García, stannade också kvar där, med huvudet sönderslitet av en välriktad dum-dum-kula...

Trots ett stormningen misslyckades, har man klart för sig att denna inslagna väg är den enda möjliga. Nu låter man ingen tid gå förlorad. Fascisterna avancera på slätten i riktning mot staden. På fyra dagar har man den nya minan klar, större och kraftigare än de andra, helt gjord efter de synttrödas system. Nu skulle här smällas och det ordentligt anda!

Regeringsmedlemmarna ha ännu inte frigjort sig från sin överdrivna sentimentalitet. Det gör dem ont att alla fascisterna ska dö. Det gör dem också ont om de hundraåriga stenarna i Alcázar, som ska behöva dansa i loften. Man vill, om det finns möjligheter, undvika detta. Och så sätter man från det hållet in en käpp i hjulet med de löjliga förhandlingarna om kapitulation.

Först neka fascisterna absolut. De äro alltför intelligenta för att ge sig. De söka bara vinna tid. Och förslaget om kapitulation är en utmärkt förevändning, den ska användas! En dag kommer själve kommandant Rojo, sedermera general, för att konversera med förrädarna. Det är en djärv gest, men också oförsiktig. Fascisterna skulle mycket lätt ha kunnat skjuta honom. Nu gjorde de inte det, men inte heller övertygade de om att ge sig. Nu, tänkte kämparna, nu ska vi vät äntligen få låta minan springa och göra slag i saken. Nu ska man vill inte förhandla längre!

Men då intervenerar, i humanitetens namn, heter det, diplomatiska kåren. Kårens nestor, Chiles ambassadör, i vars hägn skyddas förrädare, spioner och fiender till folket, denne skickar en petition till regeringen att man låter honom göra ett sista försök. Regeringen vet att denne ambassadör är mera hemma hos Franco än hos republiken, men trots detta låter man honom få petitionen beviljad. Ingen vet vad han behandlar hos fascisterna i Alcázar. han kan be dem ge sig, han kan råda dem att hålla ut och signalera de moriska hordernas ankomst och även förråda var de lojala placerat minan. Även om han nu inte gör något av detta, så gör han åtminstone en sak: låter oss förlora en dyrbar dag.

Två, rättare sagt. Ty då han kommer ut, med det negativa, svaret om kapitulation, meddelade en fascistisk deputation som han lät följa sig, att man skulle låta en präst få komma in och sköta om de som voro döende och ge dem sakramenten. Manövern är klar som vatten. Innanför murarna finns en försvarlig samling andliga av alla graduationer. Den begärda prästen skulle bara tjäna till att dra ut på tiden i ytterligare 21 timmar och eventuellt för att ge lämpliga informationer. Mot all logik beviljar regeringen denna ecklesiastiska intervention. För den mest löjliga stupiditet förloras ytterligare en dag, medan Yagüe och Varela, understödda av taqnks från Italo-Gerntanin, forcera marschen i riktning mot Toledo.

Nå, äntligen beslutar man stormningen. Natten innan vet man om saken i Försvarskommittén. Val surret:

— Så fort som möjligt måste vi klara av Alcázar, den är en stor fara för Madrid. Alla militanter, alla kommittéer, vara vilka de vara må och var de än äro, alla måste de iväg för att delta i stormningen i morgon...

Ingen diskuterar den ordern. Inom en knapp timme börjar Toledovägen att fyllas med bilar och lastvagnar. I dessa fordon, allt vad syndikat, ateneum och kvarter ha att uppvisa av frihetlig rörelsens medlemmar. Männen från CNT, kämparna från FAI och ungdomarna från FIJL, ge sig av, lämnande allt för att vara med i striden. I gryningen springer minan. Omedelbart börja kanonerna att spela. Men olyckligtvis blev sprängningen inte av den väntade effekten. Det inre av Alcázar, som man hoppades skulle ryka i luften, står orört. Nu är

det bara militärguvernemetet och en del av den gamla fästningen som minan tagit på. Fascisterna förlorade inte många man på sprängningen, ingen, de börja genast att placera maskingevären i ställning och invänta attacken. Då därför de våra hoppa upp ur ställningarna, rusa fram på gatorna och i gränderna, så spärras de av en mördande eld. Men inget kan hålla dem tillbaka. I tätan storma de svartröda färgernas män, minitanterna från Madrids syndikat.

I dag är i Madrid alla syndikat och Ateneum stängda. Inte en kommitté fungerar, allt vad Madrid har av frihetlig' rörelse är med i storningen.

Granaterna från mörsarna explodera i de stormandes led, maskingevärssalvorna öppna stora luckor i leden. Men vad betyder det! Vivaropen för FAI fylla luften och rycka männen med sig. Framåt! Adelante! Framför själva fästningen stå en del hus. Snart befinna sig dessa i stormarnas våld. Där ligger Gobierno Militar och den byggnaden erövrar med bajonettanfall, under triumfrop och handgranatexplosioner. Där äro trädgårdarna och även de tillhöra inom kort de svartröda.

Vid middagstid anser man striden slut. Det har varit en fatal dag för Moscardo. Alcázar har förlorat det bästa av sitt försvar. Magasinen äro förlorade. Nu ha fascisterna inga livsmedel längre. De lojalas ställningar befinna sig nu i fästningens yttre gård. Nu är försvaret mer omöjligt än i går. Men tänk om minan hade placerats bättre! Med den övermänskliga heroismen av i dag, Moscardo skulle inte varit annat än en våt fläck...

Medlemmarna av de olika kommittéerna måste tillbaka till Madrid. Det är så mycket som måste organiseras och förberedas för Madrids försvar. Några sårade återvända också. Men majoriteten av militanterna som återvända, göra det motvilligt.

I Toledo prepareras skyndsamt ytterligare en mina för att kunna sätta igång med den slutliga stormningen. Nu sysselsätter sitt regeringen ordentligt med denna sektor, ty Yagüe har passerat Torrijos, ockuperat Rieves och rycker fram mot Bargas. Nu äro de marockanska horderna endast tjugo kilometer från Toledo. Från Aleázar kan man t. o. m. höra stridslarmet. Regeringen skickar förstärkning till Toledo och Bargas. Det kommer olika grupper ur Leones Rojos, bataljonen Pasionaria, nationalgardister och Asalto. Med bataljonen Pasionaria kommer också åtskilliga artilleripjäser. Alla äro nu kloka över hur viktig, allvarlig situationen är, men det är så dags nu.

I gryningen, söndagsmorgonen, låter man minan spränga. Men samtidigt ha de italienska tanksen passerat Bargas. Det moriska kavalleriet närmar sig Toledo.

Knappt har explosionen skett förrän stormningen sättes igång. Männen rusa åstad, beslutna att med en gång göra slut på det här nästet. Ty snart gäller det att törna mot de framryckande fascisthorderna. Även fascisterna, försvara sig beslutsamt, de äro övertygade om att de spela ut sista kortet. Striden antager en skärpa av extraordinär art, man korsar yttre gården av Alcázar, slåss med handbomber, kommer man emot man...

Under stridens hårdaste fas förloras ytterligare en av den confederala organisationens bästa krafter, Senderos. Senderos är redaktör för Juventud Libre. Han har kommit hit för att skaffa informationer, men i verkligheten för att slåss. Han är bland de första då stormningen börjas. Men snart träffas han av flera skott och faller ihop på marken. Då kamraterna närmar sig för att hämta upp honom ropar han:

— Uppehåll er inte med mej, fortsätt stormningen!

Men man släpar undan hans lik och i bil forslas det till Madrid. Under tiden fortsätter kampen.

Kamraterna äro nu inne i borgen, de största svårigheterna äro över. De kunna gott räkna fästningen för sin.

Men just i det momentet, i det ögonblicket, klockan 8,43 den 27 september, träffar ett kraftigt, kanonskott i närheten av Alcázar. Omedelbart följer ett till, så ytterligare ett. Nästan omedelbart skymmes himlen av de svarta vingarna, vilka vältra lassvis med bomber över Toledo och dess omgivningar. Artilleri och flyg spela upp en helvetisk konsertmusik. Explosionerna, repeterade av ekot, åstadkomma förvirring och uppståndelse. Ingen vet vad man skall ta sig till, så där i första överraskningen. Utefter dalen i riktning mot Toledo avancera de italienska tanksen och det moriska kavalleriet. Vid Toledos vapenfabrik kommer det till hård strid. En grupp milicianos söker göra motstånd. Kavalleriet omringar byggnaden, tanksen skjuta från nära håll och till slut störtar byggnaden samman. Endast tre eller fyra av försvararna lyckas rädda sig genom att hoppa på huvudet i Tajo.

Upp från Toledos höjder har man sett allt detta. Man ser också att de styrkor som retirera för fascisternas frammarsch, inte retirera mot staden Toledo, utan fly i riktning mot Olias. De äro utan tvivel rädda för att de tvåtusen i Alcázar ska komma ut. De vilja inte befinna sig mellan tvenne eldar.

Nu är situationen i Toledo förtvivlad. Attacken mot Alcázar är slut och nu har flykten börjat. Civilbefolkningen flyr över broarna, likaså. många milismän och guardias. Det finns inte mycket av organisation eller disciplin, många ha totalt förlorat huvudet och hetsa även upp andra.

Det förgår några bittra och hårda timmar. Morerna rida upp mot Tueria Bisagra, medan fascisterna i Alcázar börja utfallet. På andra sidan Tajo, förföljd av kulsprutorna från Fiat- och Caprioni-planen, flyr civilbefolkningen undan det fascistiska barbariet.

En avdelning morer med spanska officerare i spetsen, inträder i sjukhuset. Där har en försvarlig mängd sårade och några sjuksköterskor blivit kvar. Scenen som följde är tragisk och upprörande: Flickorna passera från den ene riffen till den andre och sedan styckas de, efter det att morerna våldfört sig på dem. Ute i portiken ligga så de av knivar sönderstyckade kvinnoliken.

Toledo är förlorat. Det är en skammens dag. Det är bara en grupp anarkister som rädda allas ära. Något över hundra anarkistiska milismän som nekat att fly. De ha lägrat sig i en stark byggnad och försvara sig som vilddjur. Fascisterna, nu herrar i staden, uppmana dem:

— Ni äro komplett inringade. Ge er!

Svaret blir ett regn av kulor och ett skallande skrik:

— Viva la FAI!

Under tre dagar hålla de ut, med ett hjältemod utan gräns. Flera hundratals morer och fascister betala med sina liv för dessa anarkister. Under dessa tre dagar förnekas i Madrid, ja i hela det lojala Spanien att Toledo fallit, ty i staden fortsätta striderna.

Men de anarkistiska kämparna måste falla. Ty de ha inga reserver av vare sig vatten, livsmedel eller ammunition. Men då morerna göra det avgörande anfallet och sista stormningen, ha anarkisterna i alla fall krafter nog att skicka hem fyra eller fem av dem till Muhammeds paradiset.

Ännu en gång har FAI med sitt blod räddat allas ära och värdighet. Men offret var utan resultat därför att ingen skyndade till hjälp. Därför att förut hade regeringen idiotiskt låtit tre

dyrbara dagar gå förlorade med underhandlingar. 72 timmar skulle ha varit nog för att, då Yagüe och Varela kommo till Toledo, det inte funnits en bit av fästningen kvar. Ja, dessa timmar skulle varit nog för att dessa horder aldrig skulle fått tillfälle till att sätta sina fötter på gatorna i El Grecos stad ...

Sigüenza

Augusti och halva september passera med relativt lugn på Guadalajarafronten. För herrarna i Madrid existerar bura Sierran och Talavera. Alcarria förefaller inte ha någon som helst dragningskraft. Regeringen har till chef för hela sektorn utnämnt en intelligent man, men föga hågad för verksamhet. Mannen är överstelöjtnant Jimenez Orge. Så värst allvarligt. tycks han inte ta sitt kall. Kanske tror han att man utnämnt horrom till guvernör över en avlägsen ö? Sitt högkvarter sätter han upp i Taracena, åtskilligt mer än fem mil från skyttegravarna. Han tycks helt glömma att vi befinna oss i krig. Vad som händer i Sigüenza, vad som sker i Molina de Aragón eller Torremocha, det fäster han sig inte för. Han nöjer sig med att skriva ut 'salvoconductos', passersedlar, samt ta emot högdjuren i journalistikens värld. Fronten vet han väl knappast var den är.

Linjerna genomgå, Orge ovetande, ständiga förändringar. Det finns en massa byar i ingenmansland som gång efter annan byta herrar. Än ha fascisterna dem, än äro vi installerade i husen. Här är för lite folk, för att tillfredsställande kunna täcka alla avsnitten och det är endast de viktigaste punkterna som kunna effektivt bevakas. I Sigüenza finns sjuhundra man av confederala milisen, en bataljon järnvägare med ett pansartåg, en del grupper från POUM. Längre upp i strödda grupper, confederala till sin majoritet, guerillos som oroa de fascistockuperade byarna.

Men inte heller fienden koncentrerar så överväldigande styrkor. De ha befäst sig i Atienza och Alcolea de Pinar, ockupera lättförsvarade ställningar och med undantag för en och annan regelrätt batalj, som exempelvis de vid Atienza, inskränkes det hela till mera gerilla-verksamhet.

I Sigüenza börjar man så att tänka på organiseringen av styrkorna. Som militär tekniker är kommandant Martinez de Aragón där. Men också en laddning av confederala militanter: Feliciano Benito, Guevara, Villanueva, Ciriaco, Miguel Hernandez, Parra och Ivars. Det är dessa som bära tyngden av ansvaret.

I mitten av september växlar situationen fullständigt. Fascisterna veta nu att de inte kunna rycka fram över Guadarrama. De behöva understödja den framryckning som genomföres på Toledos slätter. De tänka marschera mot Madrid från två håll, skära av kommunikationerna och så underlätta intagandet. För detta börjar fascisterna att koncentrera trupper i Atienza och Alcolea. Flera avdelningar regulares, en fänika terejos, ett linjeregemente och hundratals falangister och requetés. Som hjälp flera Caprioniplan och en mängd artilleri, därtill fyrtio tanks. Med dessa börjar man att trycka på utefter landsvägen och utefter hela området från Paredes till själva Sigüenza.

Det är svårt att hålla upp motståndaren med de få män som stå till förfogande. Milisen gör allt för att försvara bergen och höjderna, avskära vägarna och behålla terrängen, men artilleriet och flyget, fullborda i hast sitt verk. Efter sju dagar avancera fascisterna längs landsvägen ända till närheten av Torremocha, besätta höjden vid San Cristobal, gå ned ända till mycket nära järnvägen och söka inringa Sigüenza. Feliciano Benito kräver materiel och folk. I Madrid hör man inte på honom. Man tänker nu bara på Toledo och Valmojado.

— Må de försvara sig häst de kunna!

Det är notisen som Jimenez Orge får i Taracena, en notis att vidarebefordra till fler män i Sigüenza.

Den 28 september börja fascisterna den avgörande attacken. Ett moln av flygplan, ett regn av kulor och granater och flera regementen kasta sig till anfall. Milisen måste dra sig tillbaka. Hjältemodet tjänar till intet. Järnvägsbataljonens kamplust ger inget resultat. Flera gånger når pansartåget fram mot fiendens linjer och maskingevären meja ned kompanier, men flyget tvingar tåget till reträtt. Ännu är inte Sigüenza omringat, fortfarande återstår en dålig väg. Men snart ha fascisterna avskurit även denna.

Den 29 flyga tjugotre tremotoriga bombplan över Sigüenza. Man har inte en enda luftvärnskanon, inga skyddsrum, inga försvarsmedel. Bomberna så död och förstörelse. Fascisternas jaktplan gå ned på låg höjd och beskjuta allt och alla, civilbefolkning och milismän, utan förskoning. I omgivningarna pågår striden med extra ordinär häftighet. Fascisterna ockupera Barbazuna, senare också Peregrina och Moratilla. Den 1 oktober är Sigüenza omringat och fast.

Inne i stadens ruiner och söndertrasade hus, finnes 700 man från CNT. Utanför äro Milicias aragonesas, bataljonen Röda Alicante och några grupper guardias, som nyligen anlant, helt överraskande. Därtill komma några POUM-män och resten av järnvägsbataljonen, vilka också befinna sig inne i staden.

Feliciano Benito leder operationen. Tvåhundra man stanna för att försvara infarterna till staden. De andra femhundra gå att bryta inringningen.

Vilken strid!

Milicias confederales gå till attack, det utländska artilleriet spelar. Maskingevären skära stora luckor i de anstormandes led. Men som en mäktig flodvåg gå de proletära kämparna fram, fram, fram! Trots flygets bomber! Trots allt! Peregrina faller i milisens händer. Omringningen är nu bruten, nu har man kontakt med de andra lojala styrkorna.

Det har kostat oerhört mycket att uppnå detta. Bland de många stupade, befinner sig också Parra, medlem av Centrums regionalkommitté. Liksom Romero, Torres och hundra andra hade han lämnat sin post i etappen för att gå till fronten. Nu har en kula stoppat hans revolutionära och klappande hjärta.

Men striderna kring Sigüenza ha inte mera än börjat ännu. Fascisterna koncentrera mera förstärkningar. Från Madrid tycks inte komma något av de begärda förstärkningarna. Det är en skriande olikhet i kampen. Från den 2 till den 8 oktober slåss man utan rast eller uppehåll. Men under det att fascisternas flyg och artilleri spela över de våra, så stupa allt fler av männen och ammunitionen börjar bli på upphällningen. Kampen kommer att vinnas av den starkaste, det är givet. Ty här hjälper ingen tapperhet, inget personligt mod. Kulorna äro de som avgöra i längden.

Den 8 kommer förstärkning. Det är bataljonen Pasionaria och den skickas genast i elden ty de få av Milicias Confederales som äro kvar, äro fullständigt utkörda. Olyckligtvis är katastrofen Toledo mycket ny. Bataljonens milismän ha något av katastrofmoral över sig. Det räcker med att de 23 tremotoriga bombplanen dyka upp, för att Pasionaria ska ta till benen, överge sina ställningar och gå tillbaka i vild oordning. Fienden går så fram utan större svårighet. Peregrina faller i deras händer och så är Sigüenza åter inringat.

En rapportkarl för nyheten 80 km. bakåt, där Jimenez Orge har sitt kvarter. Han söker få tala med Orge. En vakt stoppar upp rapportkarlen med orden:

— Översten äter ...

I Sigüenza är situationen tragisk: i Taracena äter man och i Madrid är det ingen, med undantag av Comité de Defensa, som fattar stundens gravallvar, Val får veta att Peregrina förlorats. Han springer runt i alla instanser för att söka få till stånd att förstärkning sändes. Ingen fäster sig vidare för hans böner och krav. Till sist gör han en rundvandring till de olika Ateneum och några timmar senare har man skrapat ihop 500 man som draga åstad.

I Sigüenza slåss man vansinnigt och förtvivlat. Man ger sig inte. Från hus till hus försvarar man staden. Fascisternas kanoner förfölja de svartröda, men varje meters framryckning kostar stora offer för fascisterna. ända tills den 14 hålla fascisterna på med attackerna, understödda på slutet av tankskompanierna, innan det lyckas dem att innestänga försvararna i en enda byggnad: katedralen.

Den 12 intogo fascisterna sjukhuset. De därvarande sårade stukos ned och sjuksystrarna användes av morerna. medan de ”patriotiska” officerarna bevittnade det ruskiga skådespelet, sadistiskt applåderande.

Den 17 söker man göra en framryckning för att befria de inneslutna. Anfallet misslyckas helt den 18 och fascisterna gå fram mot Jadreque och Algora.

Från katedralens inre ha flera grupper gått ut. En av dessa, ett hundratal våghalsiga mannar, öppnade sig väg ända fram till våra linjer. De gingo ut då attacken utifrån misslyckats, då man bara kunde dö i Sigüenza. Den 14 hade en annan grupp gått ut. Samt fyra kvinnliga kamrater. De föllo i morernas händer. Två kända militanter, Antonio, Martinez och Joaquin Ivars, stupade strax utanför portarna, då de den 11 sökte ge sig i väg för att meddela styrkorna i La Cabrera om läget.

Den 19 har man gått tillbaka över hela linjen. Vi äro långt från Sigüenza på alla håll. Det är fåfängt att tänka sig bringa hjälp åt de innestängda. Men i katedralen fortsätter motståndet. Där inne finns 300 man med inte alltför mycket ammunition, och en smula matvaror. Sedan den 14 äro de innestängda, men så de försvara sig! Fascisternas artilleri pausserar sannerligen inte i eldgivningen. Portarna flyga i bitar, stora delar av templet rasar. Kampen fortsätter. De maskingevär solo finnas placeras på alla tänkbara ställen och då morerna gå till storms, dränkas de i kulor. Flera gånger söka tanksen att gå fram och nå också portarna. Men handgranater, FAI-bomber och stenar tvinga dem att dra sig tillbaka.

Så förgår en vecka och den andra börjar. Men den heroiska striden kan inte hållas ut hur länge som helst. Av själva katedralen återstår inte mycket. De sårades antal ökas och vattnet tar slut, ammunitionen är på upphällningen. De av männen som ännu äro på stående fot, äro svarta av smuts, ögonen nästan igengrodda av brist på sömn, musklerna slappa av trötthet. Den 22 uppmåna fascisterna till kapitulation. Svaret blir:

— FAI ger sig inte, dör hellre!

Den 23 och 24 fortsätter bataljen. Fascisterna ha bråttom att få ett slut på historien. Dag och natt skicka 15 cm.-kanonerna sina dödsbudskap mot katedralen. Innanför: döda och sårade, bland grushögar och stenar, sårade som kvida utan att någon kan ta hand om dem, män som fortsätta en omöjlig kamp.

Den 25 är allt hopplöst. Nu är det bara cirka ett sjuttiototal man kvar. Katedralen bjuder inte

längre på något som helst skydd. Man byter intryck som hastigast och fattar ett enhälligt beslut:

— Vi ge oss ut och dö kämpande ...

Man inväntar ett lägligt ögonblick. Kanonaden upphör medan fascisterna preparera den definitiva attacken. Som vålnader springa då de sjuttio ut ur katedralen, rusa över platsen och kasta sig mot fiendens ställningar, under det att de skjuta för fullt, de sista skotten. Ett skri skär i luften:

— Viva la FAT!

Många stupa innan de nå fienden linjer. Andra hamna mitt i ställningarna, skjuta med gevär och pistoler, slå in marockanska skallar med kolvarna. Kampen är kort och blodig. Alla milicianos dö. Men runt omkring ligger en anseelig mängd döda efter fascister ...

Så slutar kampen. Sigüenza, den dramatiska episoden i katedralen. Men ingen påminner sig dessa som givit sitt liv i heroisk kamp. Ingen talar om deras bedrift. Kanske därför att de hade sin CNT-bok i fickan och dogo med ett "viva la FAI !" på läpparna...

Natten då Madrid räddades

Varje dag i oktober månad är ett nytt lidande, en ny fara för Madrid. Milismännens hjältemod räcker inte till för att stoppa upp fiendens attacker. Fascismen går fram på alla håll. Caprioni- och Junkersplanen göra med matematisk regelmässighet sina dödsvisiter över martyrstaden Madrid.

I de officiella kretsarna vet man varken ut eller in. Man anser staden, vår revolutions huvudstad, förlorad. Men bland de breda massorna förmärkes intet av denna huvudlöshet. Tvärtom, tron och övertygelsen bli allt fastare, den gränsar till sammanbitet förtvivlans mod. Krisen är nära, det känner man, den stunden nalkas då allt räddas tack vare madrid-proletariatets offervilja och kampkraft.

Fascismen står femtio kilometer från Madrid. Något har den lilla FAI-gruppens dåd i Sigüenza betytt: framryckningen har inte gått så hastigt som förrädarna hoppats. De ha måst modifiera sin plan och söka nu, via Cuencatrakterna, skära av kommunikationerna för Madrid. Den saken tänker inte regeringen på. Men försvarskommittén ser saken klart och skickar Columna del Rosal att förhindra fascisternas uppsåt.

Fascismen hotar söderifrån och från väster. Syndikaten ha fått kallelse att genomföra full mobilisering av alla medlemmar. Byggnadssyndikatet, stoppar all verksamhet och formerar de första befästningsbataljonerna. Metallsyndikatet ligger i med ännu mera stegrad energi för att producera maskiner och materiel. De andra syndikaten träna sina män, organisera upp grupper och göra sig på allt sätt beredda för de kommande hårda dagarna.

På Centrumfronten kämpa många tusen confederala milismän. I varje republikansk, socialistisk och t. o. m. kommunistisk formation kan man finna hundratals CNT-män. Men därtill komma de egna formationerna, under det svart-röda baneret: del Rosal, Tierra y Libertad, Columna Amor, bataljonerna Sigüenza och Toledo. Men organisationen har ännu flera män som önska kämpa för folkets frihet. Och så uppstår den största av alla formationerna: España Libre — Fria Spanien. Men denna kolonn med dess tre tusen man, beredd på allt i revolutionens försvar, kan inte draga ut till fronten. De ha inga vapen. Man vill inte ge dem några. Och de begära dock varken tanks, artilleri eller flyg, begära helt enkelt gevär. *Gevär!*

Och gevär delas rundhänt ut till andra formationer. Men alla påstötningar misslyckas. I mitten av oktober skriver Frente Libertario:

”Medan andra bataljoner och andra kolonner ha beväpnats får España Libre fortfarande vänta. Varför tilldelas inte kolonnen de nödvändiga vapnen så att den kan dra ut till fronten? Det finns ingen plausibel förklaring till nekandet. Ingen logik kan förklara detta handlande. Den enda hypotes som kan tänkas är den, att man nekar därför att männen som utgöra España Libre tillhöra CNT.”

Och detta är också enda förklaringen. Allting är manövrar mot den confederala milisen. Alla politiska sektioner hysa ett brinnande intresse för att dessa milisformationer avföras från dagordningen, att de överallt misslyckas. Ty om dessa. CNT-ister få vapen, så segra de, få ära och rykte och sedan kan inte själva fan stoppa upp revolutionen. Och det finns en massa gott folk, vilka — trots deras många fraser — hellre se kriget förlorat än de låta revolutionen ha sin naturliga gång. Och därför, medan man förlorar tiden med idiotiska politiska manövrar mot CNT-milisen, avancerar fascismen.

Oktober lider mot slutet. Regeringen. Largo Caballero tror att ögonblicket är inne för att sätta allt på ett kort. Den 29 går det som ett jubelskri genom våra kämpars led. En proklamation från krigsministern sprides i ställningarna. Upprörda av iver läsa männen:

”Vi ha de vapen som vi behöva. Den avgörande offensivens timma har slagit. Framåt! Hoppas på er del av segern...”

Men allt vad som kommer är femton eller tjugo tanks och tolv flygplan. Dock, milismännens entusiasm känner inga gränser. Man sätter igång med attackerna och tager Torrejones och Sesña, rycker vidare fram i riktning mot Illeseas. Tidningarna proklamera den säkra segern, men följande dag kommer desillusionerna.

Den 30 oktober ... himlen förmörkas av Junkers, Fiats, Capronis och Heinkels. Dessa dödsfåglar jaga våra stackars plan på flykten. Den 30 oktober ... mot varje vår tanks sätter fascismen in minst tjugo. Den 30 oktober ... förloras den erövrade terrängen och fascisterna besätta Parla samt rycka fram i riktning mot Getafe. Den 30 oktober ... det är slut på optimismen och desperation och håglöshet härska i det officiella lägret. Nu är det ingen som tvivlar på att fascismen skall komma fram till Madrid. Men ingen tvivlar heller på att på stadens gator kommer den avgörande kampen att stå het och hård. Dör kommer världens öde att avgöras.

Madrid börjar att leva febriga timmar. Pessimismen har vunnit hjärtan i de officiella lägen. Varken Asencio eller Pozas tro på möjligheten av Madrids försvar. Först hade dessa trott på Navalenuero. Men Navalenuero föll. Sedan trodde man på Brunete, men i Brunete trampa moriska horder på gatorna redan. Man hoppades att motoffensiven skulle lyckas, men den blev fiasko. Hur skulle man förresten kunna besegra Roms och Berlins bästa strateger, därtill med en hoprafsad milishär utan teknik, utan organisation och med mycket dålig beväpning? Generalstaben kalkylerar och tänker kallt, men anser situationen förlorad.

Gatans folk känner inte till den militära tekniken. Syndikatens män ha inte studerat vare sig i Postdam eller Saint Cyr.* De ha ingen aning om strategi. Man kan tala till dem om fiendens överlägsenhet och de skola alla svara:

— *No pasarán!* Och om de passera, så blir det över våra lik och i flammorna som bränna upp

---

* Tysklands och Frankrikes militärakademier. Ö. a.

Madrid.

Med dessa män är det resultatlöst att tala om kalkyler och uträkningar. Det veta både Pozas och Asencio. Det veta också Caballero och Prieto. Och så här reagera männen från syndikaten:

De gamla pistolerna smekas och skötas om. Man stoppar dynamit i bleckburkar och fabricerar så handbomber. Man samlar bensin i dunkar för att kunna tuta på byggnaderna. Teknikerna kunna säga att detta är rena katastrofen, *folket* vet att detta är enda utvägen till räddning..

Fienden avancerar på gilla fronter. Humanes, Grillon, Parla, Getafe, Villavici : +a, Fuenlabrada ha fallit. Fascisternas kanoner nå Madrid och såra de yttre kvarteren.

Den 3 november, äntligen, får España Libre gevär. Och drar ut mot Fuenlabrada. Då de komma fram, anfalla morerna häftigt Leganés.

Den 4 erbjudes CNT att delta i regeringen. Erbjudandet kommer, då ingen annan möjlighet återstår. Regeringen är förlorad och Madrid håller på att förloras. Men kanske är det inte så mycket för att stärka regeringens auktoritet, som man kallar CNT? Först och främst är det för att underlätta flyttningen. Ministrarna tycka inte om Madrid just nu. Många ha redan stuckit iväg till Valencia. Även regeringen som institution vill ge sig av från Madrid. I det första ministerråd som våra män deltaga i, föreslås flykten till Valencia. Våra kamrater bromsa:

— På samma sätt som folket är berett att kämpa och dö i Madrid, böra också vi vara kvar!

Fyra timmars överläggning. Man kan inte fatta något beslut. Den 5 tåga fascisterna in i Mostoles, Aleorcon, i Pinto och Leganés. Paniken växer i de officiella kretsarna. Många ha nu, utan att invänta regeringens beslut, stuckit iväg till Valencia. Den 6 sammanträder åter ministerrådet. Largo Caballero vidhåller flyttningen. Han talar om den kritiska situationen. Att endast förstärkningar kunna ge vissa utsikter, men var taga förstärkningar? Namnet Durruti nämnes och Federica Montseny erbjuder sig att hämta Durruti till Madrid. Federica far med uppdraget. De andra tre av våra ministrar fortfara att opponera sig mot flyttningen till Valencia. Caballero ställer då frågan på sin spets:

— Om ni fortfara att neka, är krisen akut och en regeringskris i dessa ögonblick är rena katastrofen ...

Det finns alltså ingen återvändo. Samma natt, liksom flyende, beger sig regeringen till Valencia.

Den 7 november gryr. I går tog fienden Carabanchel Alto och Campamento. De fascistiska projektilerna falla som ett regn över stadsdelarna Segovia och Toledo. Ingen har sovit under natten. Flyget, det utländska dödsflyget, bar vältrat ned tontals av bomber över staden. Radion gick för fullt, utslungande paroller och order. Precis som den 19 juli, denna natt har ingen arbetare gått hem, man har vakat på syndikaten i viktiga byggnaders trappor och överallt, för att vara tillhands då det behövs.

Under hela gårdagen ha kallelserna gått:

— Metallsyndikatet: alla medlemmar i syndikatets lokaler klockan 7!

— Beklädnads: klockan 8!

— Grafiska yrkena: permanent beredskap i resp. tryckerier!

— Livsmedels: klockan 5!

Alla syndikat ha kallat sina män. Alla äro på krigsfot. Alla pistolerna ha kommit fram igen. Nu söker man en plats i ställningarna.

Försvarskommittén organiserar och förbereder kampen. Den har tusen och åter tusen man till sitt förfogande. Man har dem i syndikaten, i ateneum, i kvarteren.

Lugnt och kallt ger Val order:

— Vallehermoso: tvåhundra man med allt vad de ha av vapen, kvickt till Paseo de Rosales!

— Puente de Toledo: Alla ge sig upp till Carabanchel. Skjut ner den som söker smita!

— Kontrollerna: Låt ingen enda slippa ut ur Madrid med gevär eller pistol. Tag alla vapen ni kan få tag på. De behövas i Madrid. Tusentals man vänta på vapen!

I dag är Madrids försvar uteslutande i händerna på arbetarna. Regeringen är på väg till Valencia och i krigsministeriet finns inte en själ. Visserligen har general Miaja fått en del order och förhållningsregler, men han vet inte vad eller vem han kan räkna med och tills i morgon kan han inte göra ett dugg och då kanske det kan vara för sent. Men han är beredd att dö på sin post.

I Carabanchel Bajo, i Usera och Casa de Campo kämpa de bästa av den confederala organisationens män. De dö med ett leve för revolutionen. Moriska avdelningar, vilka korsat floden, söka gå i riktning mot Rosales. Där ha vi några guardias och några hundratal arbetare, anarkistiska militanter och bland dem också kamraten-diktaren Nobruzán. Det finns inte vapen för alla. Då en stupar rusa andra till för att ta hand om pistolen eller geväret. Då morerna dra sig tillbaka, rusa de våra upp ur ställningarna för att ta hand om de stupade fiendernas vapen. Med så erövrad ammunition och vapen försvaras Rosales under hela natten. Madrid försvarar sig med näbbar och klor.

I Carabanchel har man fått upp improviserade ställningar, likaså i Usera. Likadant vid Extremaduravägen. De äro inte mycket effektiva som försvar, men bakom dessa liksom i husen och på gatorna, befinna sig män, vilka äro beredda att strida och dö. För första gången — under denna de helvetiska stridernas natt — tveka de fascistiska tanksen i framryckningen, för första gången sopar man bort moriskt kavalleri. Fienden får smaka på hur det känns då envetna och beslutsamma män givit sig in i förtvivlad kamp. Här är det ingen armé, det är männen från syndikaten som stå på sin post och stå där som män, som anarkister, som confederados.

Ingen general leder bataljen. Om man frågar de underordnade andar som stannat kvar i krigsministeriet vem det är som levererar bataljen så kunna de inte svara på saken. Det än inte längre de tröttkörde, decimerade och sönderskjutna resterna av kolonnerna som hålla morerna stången. Det är männen från syndikaten som kastat sig in i valsen på sitt sätt. En enda man, Eduardo Val, har Madrids för svarstrådar i sin hand.

I ett f. d. markishotell uppe på Calle Serrano, där Försvarskommittén installerat sig, ringa telefonerna i ett, bilar komma och fara. Det är en hektisk rörelse överallt i huset. Isabelo, Salgado, Barcia, Inestal, Gil, Antonio Rodríguez, Ortega Tuan Torres, Santamaria — de utgöra försvarets enda generalstab. De ha varken tid att äta eller sova, sedan ett par dagar har man inte kunnat tänka på sådant. De ha varit med om striderna, nu äro de här för att rådslå och inom en halvtimme stå de åter i ställningarna vi Carabanchel eller Usera. De äro där de böra vara, liksom hela den confederala organisationen: där faran är som störst.

Och mitt i all denna nervositet, dessa överstörtande händelser, i denna kamp, står en man i blå

overall, leende, lugn och kall. Delar ut order, skisserar planer. Han kommer aldrig att bli känd av massorna. Ingen kommer att glorifiera hans insats. Men då Madrid räddar sig denna natt så är det därför att dess försvar är i händerna på Eduardo Val.

Internationella brigaden kommer

Gryningen den 7 november. Striden rullar fram med hård, dramatisk kraft. Flyg och tanks vråka på. Artilleriet spelar för full. Men fienden hålles stången. Hela det proletära Madrid står som en man emot inkräktarna. Sida vid sida kämpa republikaner, socialister, kommunister och anarkister i magnifikt och sällsynt broderskap.

Kvällen innan har Miaja fått ett konvolut i sina händer, överlämnat av Señor Subsecretario de la Guerra – krigsministeriets understatssekreterare. Samtidigt har den gamle generalen fått order att inte bryta sigillan före klockan 6 på morgonen den sjunde. Och då nu Miaja öppnar konvolutet, ser han att han fått överkommandot för Madrids försvar och att man uppmanar honom formera en Junta de Defensa, ett försvarsråd. Genast kallar Miaja alla partier och organisationer, förklarar situationen och på eftermiddagen är juntan formerad..

Vid middagstiden lutar sig en av Miajas adjutanter ut från balkongen i Guerra – försvarsrådets byggnad.

På skämt frågar en förbipasserande journalist

— Vad? Letar du efter vägen?

Officeren svarar gravallvarligt:

— Nej, vi ge oss inte av, vi stanna på vår post! Därpå tillägger han, ironiskt: — Jag lutade mig ut för att se om jag kunde upptäcka det moriska kavalleriet!

Då ”rådet” på eftermiddagen examinerar läget. har det ingen orsak till optimism. I arsenalerna finnas hundra lådor gevärsammunition, artillerigranater för tre timmars eldgivning och sju maskingevär under reparation. Som militära styrkor har man 6 kolonner, vilka alla äro utkörda och med sjunkande moral, beroende på den sista tidens ständiga reträtter. Men ingen tvekar ett ögonblick, enhälligt fattar man beslutet:

— Resistiremos! (Vi ska möra motstånd!)

I Burgos, Valladolid och Salamanca är jublet enorm: Där tvivlar man inte på att Madrid ska falla. Franco säger:

— Vi tåga in i Madrid utan att lossa ett skott...

Militärteknikerna i utlandet tro också att Madrid ska falla. Tidningarna i Berlin ock Rom plocka fram trästilarna för att tillräckligt kraftigt kunna förkunna budskapet om Madrids fall. I Leganés, under Vallellanos ordförandeskap, sammanträder redan det ”blivande” ayuntamiento. — förvaltningen för Madrid, i Mostolés grupperar man redan de kolonner som skola följa de ledande fascistpersonligheterna som deltaga i inmarschen. Franco låter sina falangister och requetés kläda sig i andramundering. Morerna grina gott vid tanken på madridflickornas härliga kroppar. Franco ger en intervju åt några utländska journalister:

”Vi ha Madrid i våra händer. Vi dominera omgivningarnas höjder och det finns ingen möjlighet till försvar. Om de kände till den militära tekniken, skulle de inte ens försöka med ett onödigt och omöjligt försvar...”

Madrids arbetare skratta åt tekniken. De äro beslutade att segra. Med gevär, pistoler,

jaktgevär, handbomber och dynamit möter man fienden, inte ett steg tillbaka!

NO PASARÁN !

I Albarracin finnes tre tusen man från organisationen. Det är de ärorika bataljonerna Mora, Ferror, Orobón Fernández, Juvenil Libertario. I täten för dessa, män som Cipriano Mera, Carlos och Eusevio Sanz, Valle, Arena Domínguez och Román... Den 7 nås dessa av dåliga nyheter från Madrid. Mera sammankallar männen och säger:

— Madrid är i fara! Vi måste ge oss dit för hjälpa till. Gör er bara inga illusioner, vi gå att dö. De som vilja följa med, taga ett steg framåt!

De tre tusen ta, som på kommando, ett steg framåt, Mera ler nöjd. han väntades inte något annat, men säger ändå:

— Vi kan inte gå alla. Tusen man måste stanna här för att hålla den här fronten!

Nå, till slut lyckas man förmå en tredjedel att stanna och de andra två tusen sätta de svartröda halsdukarna till rätta, höja revolutionära rop och bege sig till Madrids försvar.

I Tarraneón ligga de överlevande från Sigüenza, dessa knappa trehundra man som gjorde den våghalsiga utryckningen ur den omringade katedralen. Till dem ha sällat sig ett antal lantarbetare och andra. Den 6 november få dessa män en order:

— Låt inte en käft passera förbi med vapen! Alla vapen behövs i Madrid!

Från Madrid kommer en lång karavan av bilar. I dessa bilar sitta de fega, de som fly från faran. I Tarraneón stoppas bilarna av Sigüenzamilisen:

— Vart ska ni hän?

— Till Valencia!

— För vad då?

— Speciellt uppdrag.

Det är de ”speciella uppdragens” timma, kan man veta! Alla med byxängslan i kroppen ha sökt sig ett ”speciellt uppdrag”. Milismännen kunna inte hålla ngn:

— Ni är ena fega kräk! Vänd om till Madrid! Några skäms och vända så om, men de flesta insistera på alt fortsätta.

— Ge er av då, men lämna vapnen, i Valencia behöver ni dem inte...

Det är redan långt lidet på natten. Kontrollgruppernas kommando innehaves av José Villanueva, en liten mager man, men som visat vad han duger till i striderna vid Montaña-kasernen, i Guadalajara och senast i Sigüenza. Då morgonen gryr, skall han tåga med sina män till Madrids försvar. Att slåss i Casa de Campo och sedermera att dö i den hårda striden vid Terruel...

Nu kommer en karavan bilar. Milisen stoppar den. En röst ropar:

— Fri passage! I bilarna komma ministrar! Men alla måste stiga ur. En av dessa går fram till Villanueva:

— Detta är överfall! Jag är minister för ... och reser till Valencia!

Villanueva svarar:

— Er plikt som minister är att stanna tid folkets sida. Med att fly, demoraliserar ni bara kämparna!

Tre andra ministrar ha också presenterat sig. Villanueva plockar ab dem vapnen och för dem till ett rum. Förskräckt frågar en av ministrarna:

— Vad hinkar ni göra!

Villanueva svarar: — Om jag finge bestämma, så skulle ni få marschera i tåten, då vi i morgon drar ut i eldlinjen.

— Detta är barbari!

— Det skulle vara värre om jag ställde upp er mot väggen, som ni förtjänar! svarar Villanueva lugnt.

Och medan ministrarna ängslas, telefonerar Villanueva till Val:

— Här har jag fyra ministrar som vill fly till Valencia. Vad ska jag göra med dem?

Val lappar inte huvudet. Han är motståndare till att regeringen ger sig av, men vad hjälper det Madrids försvar om man övar repressalier mot ministrarna? Och så ger Val order:

— Släpp dem fria!

— Vad tusan menar du?

— Inget, gör som jag säger bara!

— Gott, men eftersom jag vill rädda min ansvarighet, får du vara snäll och skicka mig en skriven order.

Val skickar det begärda. Då Villanueva får ordern, läser han den först långsamt, skakar på huvudet och säger så till ministrarna:

— Tvärt emot min mening. har organisationen befallt att jag ska släppa er. Men glöm aldrig er fega flykt i dag och inte heller den heroism varmed folket i Madrid försvarar sig!

Nervösa och rädda hoppa ministrarna upp i sina bilar och släppa på full gas. Den nya dagen gryr. Den 7 november! Villanueva ser bilarna försvinna mot Valenciahållet. Han spottar föraktfullt och vänder sig så till sina män:

— Och nu, compañeros, att fullgöra vår plikt! Madrid ska räddas! Viva la FAI!

Männen klättra upp på lastbilarna. De gå mot döden. Men samtidigt mot Livet, ty Livet är Frihetens triumf.

Den 8 kastar Franco alla sina styrkor mot staden. I dag beräknar han tåga iu. I dag skall äreportarna resas, i dag...

Fascisterna lita på alla sina tanks. Då de inte kunnat krossa dessa vidunder, ha hittilldags även milicianos flytt undan för bestarna. Men nu har situationen förändrats. Förändrats därhän att ingen tänker på annat än segra eller dö. Franco skickar tanksen i tåten, de skola öppna väg på tre ställen: Toledovägen, Leganés- och Extremaduravägen, öppna väg in till martyrstadens hjärta.

Tanksen avancera, fascisterna tro att ingen kan stoppa upp deras frammarsch.

Nu äro dessa stålodjur framför en skyttegrav, låter sina kulsprutor sopa över våra linjer. En sjöman kryper upp ur skyttegraven, ung, stark och djärv. Kulsprutorna smattra, men

sjömannen har kastat sig ned på marken och ålar sig fram mot tanksen. Dessa gå vidare, men då den första är på ett tiotal meters avstånd från sjömannen, höjer han högra armen och skickar iväg en handgranat rätt in i tanksens kulsprutetorn. Tanksen snurrar till, vrider sig liksom i konvulsioner och — dör skrotdöden. De andra tanksen fortsätta avancén. Sjömannen väntar tätt tryckt mot marken. Så upprepar han sin operation. Då fyra tanks fått dödsstöten vända de andra tillbaka.

Nyheten sprides som en löpeld längs de lojalas skyttegravar. En sjöman, Antonio Cell, har funnit det sätt på vilket man stoppar tanksen! Ha, ha, monstren är inte omöjliga att besegra, det har Antonio Coll bevisat! (Antonio Coll stupar om ett par dagar på samma ställe, under samma slags operation mot fascisternas tanks, men hans gärning lever evinnerligen. Han skall minnas såsom en av de största hjältarna i Madrids försvar.)

I Carabanchel är det España Libre som håller ställningarna, håller dem i vanvettig och ojämn kamp mot fascisthorderna. Men España Libre, som så länge fått vänta på vapen, visar nu att de om några förtjänade att beväpnas. Man kastar handgranater och hemgjorda dynamitbomber, fienden tanks ligga som stora skrothögar omedelbart framför våra ställningar. Fiendens stormningsförsök stoppas upp, männen i España Libre slåss som bara confederados det kunna.

På. Calle General Ricardo i Carabanchels utkant, komma två fascistiska tanks, full fräs på kulsprutorna och de tänka förmodligen att sätta en bräsch i försvarsmuren. En av España Libres pansarbilar går till motattack. I närheten av Mataderos, nära Carabanchel Bajo, stöta de tre monstren ihop med ett förfärligt brak. Vår pansarbil är nära nog gjord till mos, men männen sköta fortfarande kulsprutorna och kampen står het. Då stormar en avdelning av España Libre upp ur skyttegravarna och blanda sig i leken. Trots kulregnet ger man sig i väg, låter bomber och handgranater vira. Vår tanks är förlorad, söndersmulad i chocken, men samtidigt har en av fiendens fått hälsa hem. Den andra tanksen får sina larvfötter söndersprängda av våra handbomber och kan inte röra sig ur fläcken. Löjtnanten som förde tanksen tillfångatages och i hans fickor hittar man dokument som komma att ha stor betydelse för Madrids försvar...

Klockan 10 på morgonen har Francos svit satt sig i marsch per bil för att vara med om intåget. Madrid bör vara fallet nu. Enligt planerna. Hederssviten sitter lugnt i bilarna och startar från Leganés. Motorbullret hindrar dem från att höra hur häftig skottväxlingen är. Men då man märker att kulorna borra hål i bilarna, då några av sviten falla för dessa kulor, då förstår man att intåget har blivit en smula försenat och man vänder om.

Kolonnen España Libre kommenderas av kamrat Ramos, före revolutionen var han lärare. Sedan dess har han deltagit i många strider och nu i Carabanchel står han i en av de främsta skyttegravarna. På eftermiddagen, efter en lång och häftig artillerield, tänka fascisterna återigen göra ett anfall. Främst kommer en grupp tanks. Ramos rapar till kamraterna:

— Då de är tillräckligt nära hoppar jag upp ur ställningen och ni ska få se hur de ska flyga!

Nu är den första tanksen bara trettio meter ifrån. Ramos hoppar kvickt som en vessla upp ur skyttegravan, ålar sig fram mot plåtvidundret. Då han är alldeles inpå, reser sig Ramos och skickar iväg en jätte-FAI-bomb, en explosion dånar i luften och tanksen faller ihop som ett dragspel. Men på samma gång som Ramos skickade iväg bomben. lossade tanksen för sista gången sina kulsprutor. Genomborrade som ett såll, faller Ramos död till marken. I det ögonblicket hoppa samtliga upp ur skyttegravan och tvinga med handgranater och FAI-bomber de fascistiska tanksen att tystna för alltid.

I det gamla krigsministeriet examinera några män — Miaja, Rojo, Mantallana — den kritiska situationen. Fienden har inte tagit Madrid, men faran är inte för den skull över, även om man klarat en svår dag. I Villaverde, Usera, Toledovägen och Carrabanchel har man inte gått tillbaka ett enda steg. Till höger om Extremaduravägen, i Casa de Campo, har fienden däremot lyckats att genomföra en djup framryckning. Styrkorna som hålla den sektorn — Columna Mangada, Columna Galan och Columna Libertat, organiserad av PSUC — ha slagits tappert men trots det har fienden lyckats att öppna en kraftig bräsch bland höjderna i denna gamla bourbonska jaktmark.

Och det är just här som faran är så stor. Ty tack vare den tillfångatagne löjtnantens planer, papper och dokument, vet man att fascisterna tänka sätta in på skarpen just vid Casa de Campo, om Madrid inte föll den 8 november. De ha alltså beräknat att korsa floden, sedan de tagit Coruñavägen, tåga in i Madrid via Cuatro Caminos. Bara att nå fram till Cuatro Caminos betyder en stor framgång. Ty då skulle de lojala styrkor som försvara Sierran, vara avskurna och vattnet förlorat.

Folket har slagits med hjältemod och dödsförakt. Generalstaben vet det och beundrar också madridproletariatets otroliga mod. Man har sett hurusom syndikaten i det kritiska ögonblicket mobiliserat alla sina män. Ja, t. o. m. i dag kallade syndikaten, såsom exempelvis Construcción, i följande ordalag:

”Alla byggnadsarbetare som inte stå på listan och kontrolleras av Fortifikationsrådet, samlas på de av organisationen anvisade ställena, försedda med matsäck, för att bege sig dit det är nödvändigt för Madrids försvar.”

De gå att slåss, att dö i de flesta fall kanske. Ingen talar till dem om premier. Man kräver i stället att de var och en ska medföra maten! Och med stolthet kunna vi fastslå att inte en enda arbetare underlät att fylla sin hårda plikt.

Generalstaben tror blint på folket. Men de sista dagarna ha varit hårda. Under natten pågår kampen och nästa dag kommer den att bli ännu blodrödare. Kämparna äro nästan förbi av trötthet och brist på sömn. Det börjar att fattas ammunition och man har inga förstärkningar att skicka fram. Om det inte i natt kommer förstärkningar, så är trots allt Madrid förlorat.

Den 9 november gryr, kall och regnig. Till Puente de Vallecas kommer den första avdelningen av Brigada Internacional. Kraftiga kämpar, övertygade revolutionärer och antifascister från Europas alla hörn. Först hade man tänkt att skicka dem till Villaverde. Planen har nu ändrats. De måste gå till Casa de Campo och möta upp mot fascismen, som just nu intagit Carabitas och även fortsätter framryckningen. Internationella Brigaden marscherar igenom de rökfyllda och tysta Madridgatorna. De sjunga revolutionära sånger på tyska, franska och italienska. Folk kommer ut för att se dem tåga förbi, applåderar och höljer dem i viva rop för segern. Då stiger mäktigt Internationalens toner, följd av Marseljäsen.

Kämparna, långa, kraftiga figurer, förlora sig i det fjärran töcknet, de nå nu Casa de Campo. Därifrån når oss ännu ekot:

”...le jour de gloire est arrivé...”*

På förmiddagen fylles gatorna av lastbilarna som transporterar Milicias Confederales. Nu komma männen som dragit ut från Albarracins berg och de som under Villanuevas befäl ha

---

* ”Ärans dag är inne” — en rad ur Internationalen på franska.

väntat i Tarrancón. Till dem ha slutit sig männen från Bataljon Toledo och batteriet Sacco-Vanzetti. Över tre tusen man anlända. I spetsen för dessa, de bästa kämparna från CNT, FAI och Juventudes Libertarias.

Passera Madrid utan att göra rast. De svartröda halsdukarna fladdra. Gevären varligt i handen. I ögonen en beslutsam blick. Man sjunger CNT:s hymn Las Barricadas — På barrikaden. Snabbt gå de ned för Paseo de San Vicente. Passera Puerta de Hierre och gå över Manzanaresfloden. De försvinna bland träden i Casa de Campo. Och ständigt under tonerna till den revolutionära hymnen tåga de till striden:

”...por el triunfo de la Con-fe-de-ra-ción!” *

Det är den 9 november 1936.

”Durruti har kommit”

Internationella Brigaden ockuperar en vitt utsträckt front. Dess linjer sträcka sig från Cuesta de las Ferdices och nå fram till Boadilla del Monte, passera förbi Ruinera och Pozuelo. Till vänster om sig ha de Internationella fått Milicias Confederales. Dessa senare tanger Internationella så Brigadens folk nära Casa Camorra och fortsätta så sina linjer längs Castellavägen, via Casa de Vacas och Campo de Polo ända fram till det som var ämnat bli nya Hippodromen. Dessa styrkor befinna sig på de farligaste punkterna. Det är just här som fienden tränger på med sin allra största energi. Fascismen gör allt för att komma fram och avskära Coruñavägen, inringa styrkorna i Sierran och så marschera in via Cuatro Caminos.

Redan från första ögonblicket blir striden svår och situationen kritisk. Här ute finns inga skyttegravar, inga ställningar ännu och vårt folk måste utstå attackerna utan något som helst skydd. Flyg och artilleri spela över dem och därtill har fienden fördelaktiga positioner. Den har satt sig fast på höjderna; vårt folk kryper mellan träden och buskarna nere i sänkorna. Ojämnheten är skriande, men folkets kämpar ha ett mod utan gränser ... ett mod, som endast ett ädelt ideal kan inspirera till.

De Internationella äro alla härdade kämpar. Många ha varit med i världskriget. De förstå att utnyttja terrängen. se överallt möjligheter och ha dessutom ett materiel som aldrig våra kolonner ens drömt om. Bomber, mörsare, kulsprutor, finfina gevär ... Vårt folk ser hur dessa Internationella manövrera, hur de spara ammunition, hur de stå emot tanksangreppen, hur de uthärda flyganfallen. Och med den fenomenala förmåga att ta efter, som spanska folket har, följa de våra exemplet genast, utan att förlora tid.

Morerna attackera, kastande sig framför slutningarna av Garabitas, precis som de tänkte skrämma våra kämpar med sina vilda t tut och rasande fart. Men då de mörkhyade kommit så nära att kulorna inte felade sitt mål, sopas deras linjer av en gevärseld av oerhörd efektivitet. Gång på gång upprepas denna scen. Gång på gång krossas fiendens försök av de Internationella och confederala milisen. Det stupar en hel del fransmän, tyskar, italienare, skandinaver, tjecker och engelsmän. De färja den mark de dragit ut att försvara röd av blod. Massor av män från ONT och FAT följa de Internationellas stupade på den sista färden. Men — det har fallit många, många fler fascister! I dag kan fienden inte ta ett enda steg framåt, på den här leden skall den inte lyckas avskära Madrid eller ställa staden utan vatten.

Efter tio timmars hård kamp meddelar officiella krigsrapporten:

---

* ”För Confederationens triumf”.

”Trots den kraftiga attacken från fiendens sida under hela dagen ha våra linjer inte undergått den minsta förändring.”

I kamp mot morer och tercios ha i dag nya och tappra Madridförsvarare dykt upp: de Internationella och confederala milisen från Albarracin och Sigüenza. Bland de förra, män såsom Kleber, Hans Beimler, Wolpiansky, Jef Last. Bland de senare klimpar av sådana mått som Mera, Feliciano Benito, Palacios, Arenas, Dominguez, Villanueva . . .

Den 10 fortsätter striden med samma våldsamhet. Nu ha morerna inte längre lust att gå fram i stora grupper, lektionen av i går var hård. Nu låter man från fascistiskt håll artilleri och flyg härja över våra linjer. Sedan, bakom tanksen komma fiendens mörka infanterister till attack. Men intet förmår att röra våra linjer. Man kryper nära nog ned i jorden, medan flygets bomber knalla och i de mest hårda minuterna höres en röst vråla:

— Viva la FAI!

Skriket fördubblar energierna. Dynamiten viner genom luften och slår ned med en explosion i fiendens materiel och de våra rusa fram i kort anfall mot morerna.

— Viva la FAI!

Alla fiendens försök resultera i noll och intet. Det är våra män som få dosa fascister och morer att springa, dess, förrädare och förrädares drängar. vilka drömt om att se d, Våra springa!

— Viva la FAI!

Den confederala milisen står på sin post.

Se, nu spelar vårt lilla batteri Sacco—Vanzetti upp! D., tre små kanonernas kulor göra stora luckor i fiendens led Palacios, mitt i stridens hetta, skriker åt sina män:

— Vänta! Då de äro tillra, på dem med bomberna!

Man låter morerna komma ännu närmare. Nu äro de alldeles inpå och tro sig vara segerherrar. Då hörs äntligen kommandot:

— På dom, pojkar! Nu äro de sålda— *Viva la FAI!*

— — —

Under dessa ärans och dödens dagar försiggår i Madrid ett arbete som har sin stora betydelse för försvaret. Det är byggnadsarbetarnas fortifikationsarbeten. I detta arbete deltagar frivilligt och spontant även kvinnor och åldringar, alla kasta sig in i försvaret av martyrstaden, revolutionens huvudstad, världens hjärta, Madrid! Detta arbetets mod svårt att beskriva. Männen ha inga tekniker till sitt förfogande, men med den smula materiel sort finns åstadkomma byggnadsarbetarna de fortifikationer som så nödvändigt måste till, för att hjälpa upp försvaret. De växa med faran och uppgiften, dessa män från byggnadssyndikatet. Först då faran är över, dyka ingenjörer och förmän upp. Teknikerna, som förklara hur en skyttegrav skall grävas, hur en ställning skall byggas. Men just nu, då allt behövs så tvingande nödvändigt, då är det bara byggnadsarbetarna som kasta in energi och vilja i arbetet.

Det behövdes volymer rör alt beskriva dessa byggnadsarbetare och de frivilliga befästningsarbetarna och arbeterskornas verk. Dan och natt arbetar man. Mitt under kulregn och stridslarm, ty det är på stridsfronten som befästningarna behövas. Många gånger kastar en byggnadsarbetare sin hacka eller korp för att ta geväret eller en kamrat som stupat och så fortsätta striden. Många, många stupa under detta farofyllda och viktiga arbete. Varje

skyttegrav, varje ställning och barrikad i Carabanchel, Usera, Extremadnavägen, Casa de Campo, kostar stora offer bland befästningsarbetarna. Men skyllegravsnätet växer, ställningar växa som svampar ur jorden. Staden inmuras i befästningar och barrikader. Fascisternas seger och intåg avlägsnas allt mer. Ty mellan deras stora ord och verkligheten dök ett nytt hinder upp, ett jättehinder: Sindicato de la Construcción — Byggnadsarbetarsyndikatet.

Och då kampen nar relativt lugna tummar, så pass att man kan räkna förlusterna, kan CNT-männen säga med av rörelse darrande läppar:

— I försvaret, i befästandet av Madrid, ha över 5,000 medlemmar av byggnadssyndikatet stupat...

Den 10 november återkommer i Federica Montseny till Madrid. Hon för med sig nyheten att Durruti nu inte är långt borta.

Fascismen har förstått att Madrid inte är ett lättfånget byte, men man är fast besluten att ta staden om de så bara ska återstå grus och aska att tåga in i. Flyget vräker varje dag ner lassvis med bomber över stadens alla delar. Fiendens tunga artilleri spelar för fullt och sargar kvarteren överallt. Just precis som Federica anländer förmörkas på nytt himlen av Junkers, Capronis, Heinkels och Fiats. Hus störta samman, andra stå i lågor. död och förintelse rasar över Madrid. Folket springer inte, man knyter bara händerna i vanvettig ilska och vrålar:

— *Mördare! Skurkar!*

Folket är inte fegt. För varje bomb som faller, tågar en nya grupp frivilliga till fronten. Dessa män äro inga revolutionärer, kanske de t. o. m. varit rädda för kriget kanske hoppas de på att de reaktionära skulle segra. Men en bomb som man sett explodera i ett kvarter långt från fronten, en kvinna eller ett barn som man sett förblöda av granatskärvor och nedrasande husmassor, detta kommer en sådan man att presentera sig i Europa-Bio, i Hortaleza eller vilket som hela ateneo:

— Jag heter Antonio Gonzalez. Jag vill genast ut till frontens mest farliga avsnitt ...

Klockan tre på eftermiddagen, mitt under ett nytt :fascistiskt bombardemang, talar Federica i radion:

— Allt är mobiliserat, alla män rusa till skyttegravarna, kvinnorna deltaga i fortifikationsarbetet, de sköta om de nödvändiga arbetet bakom linjerna. Vänta, håll ut barr ett par dagar och segern skall bli vår! Framtiden bero på er. Hellre dö än desertera! Hela världen beundrar e insats, ert exempel. Låt oss visa världen att vi också först; att segra ! Alla, bröder, förenade i kampen mot fascismen. Vi bli omöjliga att besegra. *Adelante, compañeros!* Till slutet! Till segern!

CNT:s ledande män äro på sina poster. En del i skyttegravarna, andra organiserande motståndet och kampen. De vid Antona talar till en grupp kamrater ute i ställningarna

— Det är ingen tid att prata. Den bästa propagandan är gevärets och kulsprutans. Till revolutionens huvudstadsförsvaret! I denna titaniska kamp, i dessa blodiga dagar, av göres vårt öde. Inte bara Spaniens, utan hela världen. *Compañeros*, i våra kulor ligger avgörandet: antingen fascismen, som är döden. Eller vi, som är livet ...

Orden drunkna så i detonationer från nedkastade bomber, från kulors vinande och kamraterna kasta sig åter in i kampen.

Federica samtalar med Val, vilken säger:

— Confederala milisen slåss som djävlar. Där de strida slipper inte själva fan fram. Och Durruti? Det ligger oro i frågan. Men Federica lyser upp och säger bara:

— Durruti kommer i morgon!

— — —

— *Durruti har kommit! Durruti har kommit!*

Orden flyga som bevingade över hela Madrid. De föra med sig ny entusiasm, nytt hopp och man ser redan segern skymta vid horisonten.

— *Durruti har kommit!*

Ja, Durruti har kommit, han har kommit med de bästa av sina män från Aragón, han har kommit med all den heroism, den air av legend sann p, strålar vår lire kamrat. Det är den 12 november. Fascist flyget fortsätter sitt förstörelseverk. I går krävde det 300 döda i själva staden. Sjuttio hus förstördes. Under natten lyste Madrid upp av trettio eldsvådor, orsakade av fiendens brandbomber. Vid fronten pågår striden med dubbel intensitet, framför allt i Casa de Campo. Där har fascismen satt in alla sina krafter, de ha gett sig fan på att avancera här och intaga Madrid. Ty triumfbågarna i Valladolid, Burgos och Zaragoza börja sloka. Rom och Berlin retas:

— Duger ni då inte till ett förbaskat dugg?

Varela, Yagüe, Castejon och Monasterio tala med sina officerare, söka elda upp trupperna, skicka ideligen Junkers, Capronis, Fiats och Heinkels på dödsvisiter över Madrid. Men folket är mer och mer övertygat om att enda utvägen är segern eller döden. Franco och hans impressarier skaka då fram en ny plan:

— Vi tåga in i Madrid via Universitetsstaden, passerande Puente de los Franceses.

I Casa de Campo, mitt emot Puente de los Franceses, ligger Columna Llibertat, formerad av PSFC i Katalonien. På eftermiddagen den 14 kastar sig fascisterna emot kolonnen och PSUC-milisen kan inte motstå det brutala anfallet. Först måste de dra sig tillbaka till floden, därpå också dra sig tillbaka över bron. Trycket fortsätter. Västra Parken (Parque del Oeste) och Universitetsstaden ("Ciudad Universitaria) löpa allvarlig fara.

I högkvarteret examineras situationen. Ögonblicket är kritiskt och det är svårt att finna en lösning. Min kan inte draga bort styrkor från något håll, för att täcke, den uppståndna luckan i linjerna. Det blir ingen annan råd än att skicka dit vad man kan få tag i. Det är en bataljon, formerad av UGT, huvudsakligast bestående av skådespelare, biografvaktmästare o. dyl. Samt en idrottsbataljon.

Dessa båda skickas till Universitetsstaden. De få som uppgift att besätta ställningarna invid byggnaderna och försvara dessa, som fienden söker storma. Det är den 15 november. Fienden sätter in på skarpen och med alla sina hjälpmedel: flyg, artilleri och tanks. De båda bataljonerna befinna sig i en storm av eld och bly. De ha aldrig förut varit i eldlinjen och vackla därför mer än nödvändigt. Columna Llibertad drar sig ännu mera tillbaka, inför tanksangreppen. Skådespelarna söka göra motstånd men måste dra sig tillbaka linda till Cárcel Modelo. Skådespelarna toppa då besinningen. De veto varken ut eller in. Här äro de inte bland kulisser, här dör man bara en gång och ordentligt. Paniken bryter ut och deras fantasi spelar ut för fullt

— Morerna komma, morerna komma!

Ja, ända in på Calle Bravo Murillo ser man dessa, nu j sällskap med andra panikslagna och säkerligen också folk ur la quinta columna — Femte kolonnen — som passa på att sprida panikstämning. Ropet går:

— Morerna komma!

— Asch, hit komma inte de mörkhyade! De ha inte ett ännu satt sina fötter på en enda gata i kvarteret Vallehermose.

Men för den skull är situationen inte mindre allvarlig. Fienden är inne i Universitetsstaden, har tagit Parque del Oeste och hotar rycka vidare i två riktningar: mot Colonia del Metro, för att nå Cuatro Caminos, det är den ena riktningen. Den andra söker man få fram emot Madrids centrum via Paseo de Rosales, Blanco Ibañez gata och Markis Urquijos gata.

På eftermiddagen den 15 är situationen nästan hopplöst svår. Inom Junta de Defensa ser man sig ingen annan råd än att våga risken med att ta styrkor från andra avsnitt. Risken som medföljer ett sådant tilltag är stor, men den måste tagas, eljest är Madrid förlorad.

Till all lycka anlända just då Durrutis män till Puente de Vallecas, de trampa just då Madrids gator i stadens utkantskvarter. 4,000 man, 4,000 anarkister som veta vad strid är. 4.000 man under ledning av den oförliknelige brodern-kamraten Buenaventura Durruti. I ilmarsch ha de kommit från Aragón, de äro trötta av den ringa och hastiga marschen. Men Durruti säger till Miaja:

— Vid midnatt äro mina män på den plats som anvisas dem!

Och anvisningen blir, naturligtvis, Universitetsstaden.

Det är nödvändigt att dela upp kolonnen. En del marschera att besätta ställningarna i Colonia del Metro, den andra får sin plats vid Plaza Moncloa, vid Calle Moret i Rosales, vid ingångarna till Parque del Oeste.

Fienden har koncentrerat flera tusen man i Hospital Clinico, i Vetenskapliga fakulteternas hus, i Casa Velazquez och Instituto Rubio. I gryningen den 1-6 börjar man angreppen med ett häftigt flygbombardemang,. Så komma tanksen och bakom dessa tercios och morer. Durrutis män invänta inte bataljonen i ställningarna, de hoppa upp ur skyttegravarna och sammandrabbningen blir både våldsamt blodig och våldstant brutal. Gevär, handgranater, pistoler och bajonetter tala sitt råa språk. Snart bryta fiendens första linjer samman. De få förstärkning och kampen förlänges och föres allt hårdare. Efter flera timmars strid måste morerna dra sig tillbaka. Vårt folk följer efter i deras reträttspår, stormar Institute Rubio och fortsätter så striden i närheten av Casa. Velazquez. Fiendens förluster äro stora, men även Durrutikolonnen har lämnat massor av stupade på valplatsen. Dock, fascismen, som trodde sig så säker om intåget i dag, har sett sig stoppad av en mur av stålsatta hjärtan, hjärtan som klappa är Frihetens helig sak.

Faran är dock inte över. I Rosales, sedan i själva Parque del Oeste, slåss man infernaliskt och envetet. Yagüe skickar massor av morer för att söka nå fram till Rosales; timmar långa som sekler passera, strider rasar, männen stupa, men fascismen kommer inte fram.

Det är natt den 16 november. Sedan gryningen har striden rasat i ett. Sedan morgonen flyga dödsfåglarna över själva staden. Framför allt är det de yttre kvarteren som fått smaka på bombernas verkningar. Hela Montañakasernen är förvandlad till en grushög. Liriamuséet står i 1jusan låga. Kvarteret Argüelles är numera en enda ruinhög. I gatorna stora håll efter granatkrevaderna..

Folk rusar bort från de hotade och grusade kvarter, söker sig ner i Metrons stationer för att få skydd mot flyganfallen. Kvinnor och barn varken äta eller sova, uppjagade av barbariet som de äro. Hela Madrid är en helvetesetsning: Stridslarmet, motorsurret i luften, bombknallar, och kvinnornas gråt, bilda en vanvettets ohyggliga orkan. Och upplysande denna fruktansvärda tavla flamma lagen från hundratals byggnader i brand ...

I krigsministeriet, mitt ibland explosioner och eldsvådor fortsätter man att examinera situationen och stridens händelser. Miaja visiterar fronterna, ser har anarkister slåss och beundrar öppet den bravur med vilken männen från Aragón kasta sig in den blodiga leken. Miaja kallar till sig Durruti och säger:

— Lyckönska dina män! Det är *så* man ska slåss!

Officiella krigsrapporten meddelar helt lakoniskt:

”Våra linjer hålla sig. De förtvivlade attackerna från fiendehåll ha resulterat i intet,”

Striden rasar vidare, Moncloa, i Västra Parken, i Casa de Campo och i Colonia del Metro. Durrutikolonnen har fört med sig ny optimism åt alla. Med sitt exempel har den höjt moralen. Den har räddat Madrid genom att stoppa upp den fascistiska anfallsvågen. Stora luckor har man i Durrutikolonuens led. Många av dem som dragit ut från Barcelona och Aragón ha redan funnit sin sista viloplats i Madriids utkanter. Många äro sårade. Bland dessa senare många av avdelnings- och bataljonscheferna. En av dessa, Manzana, har fått ena handen söndertrasad av en bomb. En annan, Miguel Yoldi, har sårats då han rusade fram i en stormning av fiendens skyttegravar. Yoldi ligger på sjukhus. Manzana, med armen i band fortsätter i Universitetsstaden.

Fienden, som nu sett sitt försök av igår misslyckas, söker först att säkra sina positioner i Universitetsstaden. Framför allt vill man bredda själva ingångsgluggen man gjort. Därtill kastar man nya styrkor mot korsvägen vid Puerta de Hierro. På båda sidor om Manzanares gå fascisterna till anfall. Men, där väntar dem Centrums confederala milis. Så brakar striden lös, många av de våra stupa, men inte en tum ge de sig.

Längre upp, vid Dehesa de la Villa, finns heller ingen framkomlig väg för förrädarna och deras drängar. Där befinner sig flera bataljoner CNT-milis och ert mängd kämpar ur Internationella Brigaden. I Filosofi och Litteraturhusets ställningar ligger det bästa av den europeiska antifascismen. Bibliotekets böcker och band bilda utmärkt ställningsmateriel och även här bryts fascismens angrepp.

Ännu längre upp, i Colonia del Metro, utefter de breda gatorna i kvarteret Vallehermosa, inte heller här komma fascisterna någon vart. Ty här svara avdelningar av Durrutikolonnen för att morerna få sig en blodig läxa.

I Casa de Campo skyndar en grupp på trettio man att besätta ett hus, just som fienden ockuperat Clinico och Vetenskapliga fakulteterna. I spetsen för dessa trettio rusar ”Negus” från Sigüenza, Feliciano Benito och Villanueva. Tre maskingevär släpar man med sig och kvickt som blixten sitta de trettio som herrar i huset och dess omgivning. Fiendens styrkor avancera mot Avenida Pablo Iglesias, segerrusiga och i den tron att nu är slaget vunnet. Milisgruppen lugnar sina upprörda och ivriga känslor men håller gevär och kulsprutor redo. Det var Negus som gav ordern, då morerna voro alldeles inpå:

— Nu, ge fyr!

Första ledet av de anstormande morernas skara sopade ner. De andra började tappa segertron.

Och undra på det! Här trodde de sig kunna komma fram direkt till Gloriettan i Cuatro Caminos, men dessa män överraskade dem på det högsta. Striden rasade hela natten, men de trettio männen höllo ställningarna och stodo emot det värsta av fascisternas tryck mot Colonia del Metro.

Så på natten den 15 komma ett par avdelningar av Durrutikolonnen till dessa avsnitt. Och därmed stoppas morer oas vidare försök att komma frun.

Dagarna den 17 och 18 råder fortfarande samma helvetiska kämpande. Samma vanvettiga förstörelsevåg över själva staden. Rök, grus, ruiner och flammor, därtill larmet från striderna på de olika avsnitten. Nya styrkor av fascisterna till Universitetsstaden. De våra svara på fascisternas artilleri- och flygbombardemang med handgranater och småkanoner, fortifikationsarbetarna arbeta i eldlinjerna och stupa nästan lika ofta som milismännen. Men befästningarna växa, och den IS kan Durruti meddela generalstaben:

— Faran är avvärd. På den har sektorn kan inte fienden rycka fram. Vi fortsätta att slåss med stor våldsamhet. alen Madrid kan vara säker på att fienden inte kan komma in varken via Rosales, Moncloa eller Cuatro Caminos . . .

I krigsministeriet förstår man kanske bäst av alla hur magnifikt Durrutis män ha skött sig. Hade inte han och hans män kommit som de gjorde, så vore Madrid förlorat utan minsta hopp. Man hade ingen i Madrid att skicka emot fienden, som då redan hade nått fram till Calle Bermudez, Plaza de Monela, ja, ända in på Paseo de Rosales.

Durruti och hans män ha räddat Madrid! Men det räcker inte. Universitetsstaden är fortfarande en farlig punkt och så länge fascisterna ockupera Hospital Clinico, Casa Velazquez, Vetenskapliga fakulteterna, Arkitekturskolan och Asylen Maria Cristina, så är faran fortfarande överhängande. Miaja säger till Durruti:

— Det som är gjort är mycket bra. Men det gäller att ju förr dess hellre ta även. Universitetsstaden ...

— — —

Durruti förbereder stormningen av de första husen. Han är hos sina män och en del av Centrums confederala milis, alla samlade i Colonia del Metro. Mitt emot dem ligger Universitetsstadens två stora byggnader: Clinico och Vetenskapernas hus. Där ha fascisterna inrättat sig och förvandlat de stora stenhusen till verkliga fästningar.

Nu talar artilleriet. Colonia del Metro dränkts i kulor från kanonerna i Garabitas. Ett batteri av våra 7,5 centimeters siktar på Vetenskapernas hus Men det ser ut som de små kulorna inte skulle ha någon effekt mot de tjocka murarna. Endast ett fåtal skott ha resultat med sig. Durruti blir otålig. Fascisterna därinnanför lossa sina gevär och manövrera sina kulsprutor. Bland de väntande stormarna producerar fascisternas kulsprutor en massa sårade. Nu kan man inte vänta längre. Durruti ropar:

— Nu är tiden inne! Framåt, pojkar!

Företaget är mer än svårt. Under det att de våra rusa fram, med geväret i vänstra handen och en bomb i den högra, låta fascisterna sina kulsprutor svepa över de anstormande anarkisterna. Oerhört många stupa, företaget tycks omöjligt och man börjar dra sig tillbaka.

Då skriker Durruti:

— Vad nu då, tänker ni dra er? Är det för att gå till reträtt som vi gjort resan från Aragón och

hit

Men så byter han om ton:

— Ingen ska kunna säga att vi draga oss tillbaka. Ingen ska kunna säga att vi fly. Ingen ska kunna säga att männen från CNT och FM:s Örnar inte äro exempel för alla andra!

Anfallet startas på nytt. Men då man kommer till den kritiska zonen måste man på nytt dra sig tillbaka. Durruti låter då männen vila ett par minuter men ropar så:

— Framåt, pojkar! Jag går i teten och den som är karl han följer mig!

Som en stormvåg välla männen fram mot Vetenskaperna hus. Durruti först och bakom honom alla de andra. Genom leden höres ropen:

— Durruti går framåt! Med Durruti till seger!

Nu är man på nytt i den farliga zonen, där de tidigas försöken kostat så många döda. Ingen låter hålla igen sig. På ett par sekunder har den anarkistiska stormvågen passerat zonen, det kostar minst hundra man, men de andra fortsätta. Hurra! Nu är man inpå husets väggar!

I själva pellarhallen ha fascisterna byggt upp ställningar av sandsäckar och placerat några maskingevär bakom. Dessa spy nu ut kulor för fullt, men stormarnas svar blir: FAI-bomber och handgranater. Så där ja, nu är hallen vår! Framåt, upp för trapporna, striden står het och häftig ända fram mot nattkröken. Men då är huset vårt. Inte en enda fascist har sluppit undan. Durrutikolonnen gör en hastig räkning av förlusterna. Sexhundra man ha för alltid lämnat striden. Men fascisterna ha lämnat ett tusen trehundra döda på valplatsen.

Sent på natten far Durruti in till krigsministeriet för att rapportera. Allt veta om hans bragd och det hjältemod och den bravur som hans män visat. Man lyckönskar honom till stormningen av Vetenskapernas hus. Men det finns en viss person, vilken troligen inte har en aning om hur läget är, eller om det kan vara av politiska orsaker? Allt nog, denne person säger, en smula retfullt:

— Men har ni då ännu inte tagit hela Universitetsstaden?

Durruti blänger till mot karlen, reser sig och liksom spottar fram:

— I morgon tar jag Clinico!

Durruti sover tillsammans med sina män i Vetenskapernas hus. Han är fullkomligt som besatt av morgondagens uppgift: stormningen av Clinico. Det huset är ännu större, ännu mera välbeväpnade skaror innanför och under hela natten fortsätta fascisterna att ackumulera män och material, bygga barrikader och montera kulsprutor.

Då morgonen gryr, fördelar Durruti sina män. En del stannar i Vetenskapernas hus. resten formerar en vid halvcirkel framför Hospital Clinico. Dagen börjar med hård strid. Fiendens kanoner i Garabitas skickar sina projektiler över våra linjer, över Vetenskapernas hus, över Filosofi- och Litteraturens hus och över Puerta de Hierra. Från Calaveras och Dehesa de la Villa rikta våra kanoner sina sparsamma kulor mot Universitetsstaden. Striden har börjat och snart kan man gå till anfall. Durruti säger så:

— Jag ska bara se efter hur pojkarna ställts upp.

Han hoppar upp i sin bil och ger sig djärvt ut på en gata som börjar vid Vetenskapernas hus och passerar förbi Clinicos närhet.

Ett par hundra meter från Vetenskaperna, kanske hundra steg från Clinico, finns ett brädsckjul som tjänat till "futt" för dem som arbetat ute i Universitetsstaden. Bakom detta skjul vänta några tiotal man på anfallsordern. Durruti säger till chauffören:

— Stoppa ett slag!

Durruti stiger ur för att tala med männen. Kulorna vissla om öronen. Durruti smyger sig lusande fram mot gruppen av kamrater men halvvägs träffas han av en kula från Clinico. Durruti faller ihop på marken. Försiktigt lyckas kamraterna släpa bort honom till bilen, få in honom i den och starta för att, så hastigt som möjligt, nå ett sjukhus. Clinicos kulsprutor skicka den ena salvan efter den andra efter bilen, liksom vore det en slags salut till den man som var fascismens störste fiende.

Durruti är ännu inte död, men notisen om händelsen sprider sig utefter linjerna. Stora kraftiga karlar gråta som småbarn, så torkar man sig i ögonen och griper fastare om gevären, skjuter i desperation och sjudande hat.

I en säng på sjukhusinredda Hotel Ritz ligger Buenaventura Durruti. Ännu lever han, men såret är dödligt. Hans hjärta börjar avtaga att slå, Durruti är medvetlös och han yrar om attacken mot Clinico! En väns ansikte lutar sig över honom, liksom för ett ögonblick får den store kamraten tillbaka medvetandet och mumlar, med uppjudande av all sin styrka:

... och säj åt kamraterna att de bara fortsätta . .

Det är, hans sista ord. På eftermiddagen, utan att ha återfått medvetandet, dör Buenaventura Durruti.

Men ute vid frontavsnitten rasar kampen. Durruti har sagt: kamraterna ska fortsätta!

— Bueno, compañeros, då fortsätter vi också. A vencer o morir! Till seger eller död!

Kring den stupade hjältens lik stå dessa män som alltid kämpade vid hans sida Manzana, Mera, Isabelo, Val... tårar rinna, kanske för första gången, utför dessa mäns barkade kinder.

Miaja kommer, upprörd, utom sig. Först beskådar han tyst den döde titanen, så böjer han sig ned och kysser hans panna. Då han reser sig, mumlar han med tårar i ögonen:

— Han var verkligen en tapper pojke!

Mera får i uppdrag att föra budskapet till kamraterna i Levante, till regeringen, till våra kamrater i ministerierna. Som en vanvettig låter han bilen susa över de kastilianska vägarna och når i tidig gryning Valencia. Först vill han meddela Federica den trista nyheten. Han knackar på dörren till Federicas rum och då hon kommer ut och får se Meras sorgsna ansikte frågar hon:

— Vad har hänt, gosse?

— De ha sårat Durruti.

Cipriano tvekar ett ögonblick (Federica brukar säga att hon såg hur han kämpade med sig själv). Så tar han sig med handen över munnen och stöter fram:

— Finns ingen återvändo, Federica! Han är död.

Federica kastar sig gråtande i sängen. Hon höll av Durruti sons en kär bror och det var hon som förmådde organisationen, mot Garcia Olivers uppfattning, att låta Durruti gå till Madrid. Nu anklagar hon sig själv för den saken. Men så lugnar hon sig. Hon vill veta mera och frågar:

— Hur gick det till?

Mera berättar händelsen. Berättar om stormningen av Vetenskapernas hus, om hur Durruti rusade i teten och hur så en kula från Clinico tog hans liv. Federica ser så på Mera, denne castillianske hjälte som hon har framför sig och säger så:

— Gör nu inte du också dumheter! Vi förlora våra bästa män. på det viset. Tänk på att skydda er en smula, var inte så heta...

Cipriano ser på Federica under tystnad. Så rycker han på axlarna och säger:

— Begriper du då inte, kvinna, vi måste gå i teten, det kan inte vara på annat sätt!

Så ha de alltid varit, de confederalas ledande män. Så föll Ascaso, så dog Teodoro Mora, så stupade Durruti. Och på samma sätt kämpar i varje ögonblick Cipriano Mera.

Våra generaler dö icke i sängen.

Garcia Oliver får reda på den sorgliga nyheten. Han är först förtvivlad, men säger så till Nationalkommittén: — Leta rätt på en annan justitieminister. Jag går till Madrid för att inta Durrutis plats ...

Durruti är död

Durruti är död. Men fascismen har fått betala hans död med förlusten av Madrid. Männen som kommo med Durruti, alla de andra som beundrade och höllo av den aragonske folkhjälten som en bror, hela Madrid hämnas hans död genom att binda klorna på det svarta fascistiska odjuret.

Den 21 eller 22 november hålla de fascistiska generalerna rådslag. Yagüe och Varelas avsättas, ty bakom gardinerna rycka Francos herrar i trådarna. Andrahandsofficerare rycka fram i ledande ställning. I verkligheten är det Francisni, Bastio och von Faupel som rycka i trådarna, de andra äro bara marionetter. Franco talar med italienske ambassadören:

— Nu räcker det inte med materiel och tekniker, nu måste ni också skicka oss soldater!

Sade Franco detta, eller upprepade han bara en inlärd utanläxa? I varje fall, innan detta samtal fördes, startade från Neapel flera skepp, lastade med Camisas Negras — svartskjortor.

Men Madrid är och förblir Madrid. Mitt under flygraiderna, bombardemangen och eldsvådorna, bevarar folket sitt lugn. Lösen är:

— De kunna förstöra och grusa Madrid, men ta staden — *aldrig!*

Junta de Defensa har nu börjat sitt arbete med att evakuera Madrid. Men det är ett sisifuserbete. Inte ens kvinnor med många barn vill låta övertyga sig om att det är nödvändigt att lämna Madrid och de man lyckas övertyga återvända snart, till fots. På gatorna samlas man i grupper för att följa flygarnas färd i luften och framför allt då våra jagare kämpa sin ojämna strid mot Capronnis och Fiats. Många gånger ramlar en bomb ned mitt i en sådan grupp, men nästa gång bildas åter grupper. Junta de Defensa måste ta till kraftåtgärder, förklara sådana gruppbildningar straffbart, befalla att folk ska söka sig till skyddsrummen då alarm går.

Vad hjälper det! Ingen vill undvara åsynen av luftstriderna, spänningen av att se om våra luftvärnskanoner ändå skall lyckas pricka en Heinkel eller Junkers. Är det någon som ändå, söker sig till refugion — skyddsrummet, skrattar man ut honom. Madrid är mera stoiskt än stoikerna själva. Och denna anda, denna moral bidrager till att Madrid kan räddas. Kämparna i

skyttegravarna ha oftast bara några få steg bakom sig, en civilbefolkning som inte blir hysterisk av luftanfall och bombardemang, en civilbefolkning som är fast besluten att segern ska stanna på folkets sida. Folket löper stora och många faror, folket lider brist på det nödvändigaste. Bah, man bemöter alla sådana svårigheter med en "chiste", en vits om dessa som "i tid" tog vägen mot lyckliga Levante .. .

I Universitetsstaden finns ingen plats för större slag. Ställningarna och husen äro varandra nära. Kampen rasar för fullt, men det är närkamp och ställningarna undergå inga stora förändringar. Däremot i Casa de Campo breder striden ut sig till stort format. Där ligga Milicias Confederales med Mera i täten och som militär rådgivare kommandant Miguel Palacios. Dessa män leda bataljonerna Mora, Juvenil Libertario, Orobón Fernandez, Toledo och Sigüenza.

I sektorn El Pardo föres kommandot av en av de bästa hjärnorna inom Internationella Brigaden, general Kleber. Kleber beundrade Durruti och känner också till vad Mera är värd. Vid ett visst tillfälle säger han:

— För dessa män existerar inte det omöjliga. Om Mera eller Palacios ger en order, så utföres den, hur omöjligt det än kan se ut. Det Mera säger, det gör också Milicias Confederales.

I Universitetsstaden, i Dehesa de la Villa äro resterna av Durrutikolonnen. Männen från Confederala milisen förbinda sig med dessa och ockupera en vidsträckt front. Längre upp ligger España Libre, vilken kolonn har kommit från Carabanchel, för att ersätta några avdelningar av Interbrigaden. Det är en järnfront. Alla fiendens försök slås tillbaka. Den 30 november samlar fascismen sina styrkor och börjar en offensiv över hela denna linje. Offensiven rinner ut i intet.

Striderna i Madrid har givit ett talande exempel på att det inte räcker med milisen från partier och organisationer. Liksom det i augusti var nödvändigt att omvandla folket i vapen till milis, är det nu nödvändigt att av milisen skapa en folkarmé. Men den saken är inte så enkel. Teoretiskt äro alla överens, men i praktiken gnisslar det. Det finns en viss sorts folk som dag och natt skrika: Mando unico! Enhetskommando! Det är bra, men vad de vilja är i verkligheten det, att bara de skola kommendera. Allt annat är uteslutet, ty varje annat förslag, mera förnuftigt och riktigt, avslås och man hittar så många hinder ... Småsjälar, jesuiter! Som inte känna det spanska folkets verkliga mentalitet. Skadegörare, i sin strävan efter makt.

Confederación Nacional del Trabajo, gör allt, men nej, Mando Unico är bara en flygbladsparoll, vissa herrar vilja inte annat än *sitt* kommando över *alla*.

— — —

Försvarskommittén sätter då igång med att börja själv så smått. Redan i början av december har man lyckats att centralisera alla CNT-styrkor som operera på Centrumfronterna. Utom de egentliga Milicias Confederales del Centre finnes också den andalusiska columnan Espartacus och andra styrkor, vilka kämpa i Albaracín och Guadalajara, vaktande mot fientliga kufförsök på det hållet. Dessutom kompanier och bataljoner av CNT-folk, som formera delar av republikanska och socialistiska kolonner, i sanitetsavdelningar, i transport och trängtjänsten, i förbindelsetrupporna, etc.

Så har då CNT-trupperna fått sin egen generalstab, utvald vid möte med alla enheternas chefer. Två män som organisationen hyser allt förtroende till och två militärer till vilka man hyser obetingat förtroende och vilka visat förmåga och kapacitet och sin anslutning till folkets sak.

Tidningen "CNT" skriver:

"Confederationen har än en gång med *exempel* visat att den vill enhet, genom att förenhetliga sina grupper och kolonner. Nu vänta vi bara att vårt arbete förbättras och överträffas genom att *Folkarmén* blir verklighet, vilket är hela det antifascistiska Spaniens önskan och vilja."

Varje dag är en historia om strider och mod. Varje dag är kostbar för de fascistiska styrkorna. CNT:s styrkor utmärka sig överallt. Inte bara genom sitt mod, utan också medelst sin våghalsighet och djärvhet i operationerna. Numera är ett sådant exempel, där fascisterna satte in sin offensiv och lyckades tränga undan en kolonn carabinieri under José Galans befäl. Som förstärkning skickades några bataljoner confederal milis och dessa gingo genast till anfall, erövrade först Casa Quemada, så fortsatte striden under två dagars oavbrutet kämpande. Vid Casa Quemada kommo styrkorna i närkamp, huset demolerades men de våra ryckte fram. Fascisterna förlorade kyrkogården i Pozuela och Sanatoriet i numera. Offensiven var tillbakaslagen.

Så kommo några dagar av relativt lugn. Under den tiden drar bataljonerna Mora, Juvenil Libertario och Orobón Fernandez till Cuenca för att reorganisera sig. Sammanlagt ha de nu inte så många man som en enda bataljon skulle ha. Av Juvenil Libertario återstår bara åttio man. Men dessa tre ärorika bataljoner bilda sedermera basen till tre brigader, vilka i sin tur formera en division som kommer att låta tala om sig i Albarracín och Terruel.

Lugnet brytes tillfälligt den 16 december. Fascisterna ha då fått italienska förstärkningar och gå fram mot Boadillo, där bataljonerna Prieto, Asturias och Campesino hålla ställningarna. Anfallet är kraftigt, understött av tanks, flyg och artilleri och fienden lyckas storma Boadilla del Monte. Tre bataljoner ur Interbrigaden och en trupp confederala komma då och lyckas sätta stopp för den påtänkta fiendliga framryckningen.

Under full strid, utan att upphöra i kampen mot fienden, organiseras så långsamt omformeringen till Folkarmén. De gamla kolonnerna förvandla sig i Brigada Mixtas — blandade brigader. Till en början är det bara namnet som förändras, men undan för undan blir förändringen av mera djup omfattning. I vår milis dyka militärer upp i kommandona och dessa få en struktur i överensstämmelse med ordena från krigsministeriet. Bataljonscheferna bli kommandanter, de ansvariga för centurias bli kaptener, gruppcheferna bli sergenter och korpraler. De avdelningar av Confederala milisen som ledes av Mera och Palacio, förvandlas i Brigada N. Palacios är militär chef, Mera generaldelegerad. Eusebio Sanz, Ciriaco, Román, Gil och Saavedra bli kaptener och bataljonschefer. Feliciano Benito, Carlos Sanz, Villanueva och Adrados återfinnes bland kommissarierna.

Omformeringen av milisen i folkarmé hindrar dock inte formerandet av nya frivilliga kolonner. Bland dessa är den av CNT organiserade kolonnen Espartacus, från början bestående av andalusier, huvudsakligast sådana som lyckats fly undan Queipo de Llanos skräckregemente. Men snart blev det nödvändigt att dela upp denna kolonn i två stora grupper. Den ena under Sabíns befäl, med en massa andra kända CNT-militanter som ledare: Molina, Vimez, Pedraza och Acracio drog till skyttegravarna i Usera i ett kritiskt moment. Den andra avdelningen under Luzóns befäl, fick sin post ute i Universitetsstaden.

Det var under inspekterandet av Espartacus skyttegravar som en annan stor internationell kämpe stupade. Nicolai Volpiansky, en fransman, som kommit för att kämpa på spanska folkets sida. Han var kapten i Confederala milisens generalstab. En dag visiterade han, tillsammans med Mera och Luzón, ställningarna vid Clinico. Kulorna visslade i luften och en av dessa genomborrade Volpianskys panna. Han dog under en av dessa dagar då krigsrapporterna meddela:

— Vid fronten intet nytt.

Men då Volpiansky begravdes, läste general Kleber en lista på män ur Confederala milisen som stupat just under sådana dagar, då telegrammen meddela sitt lakoniska: — På fronterna intet nytt.

Då året sjunger på sista timmarna är det slut på det relativa lugnet. Den 31 december kastar sig fienden till två häftiga anfall, för att erövra våra linjer i Universitetsstaden. Espartacus står emot anfällen och linjerna ändras inte. Men så har kampen sträckt ut sig längs linjerna i Casa de Campo. I närheten av Aravaca når kampen sin största häftighet. Fienden tänker passera i skydd av nattmörkret men de våra upptäckta manövern och majoriteten av fascisterna stupa innan de ens hunnit tänka på flykt. Los dinamiteros — dynamitarderna, ur Durrutikolonnen ger sig t. o. m. in på fientligt område, där en grupp falangister ockuperat ett stenhus. Efter en halvtimmas dynamitkastande är huset en ruin och alla fascisterna ur de levandes antal.

På alla fronterna råder strid, men inte förrän den 3 januari börjar den stora offensiv som fienden förbereder. Det utländska kommandot har vidtagit alla mått och steg. Nu ska man ta Madrid! I Casa de Campo har man koncentrerat 40,000 man friska trupper: en division Camisas Negras — svartskjortor från Italien, rifftrupper, regementen ur tyska riksvärnet, tercios, regulares, morer och peninsulares. Tanks, flyg och artilleri i överflöd.

Den första attacken genomföres från Boadilla i riktning Majadahonda. Två bataljoner, Pacifico och Madrid, hålla denna sektor. Under fiendens kulregn tappa de huvudet och flyg besinningslöst. Fienden avancerar utan hinder. Följande dag erövrar den Las Rozas och lyckas avskära Coruñavägen. Fullständig desorganisation råder, man vet varken ut eller in och kolonnerna i närheten, kommenderade av Burillo, Nini och Moriones, reagera för sakta och kunna inte komma med effektivt motstånd. Fascisterna avancerar. Under hela den 6 lyckas man inte stoppa upp framryckningen. Fascisterna gå fram mot Majadahonda utefter Coruhavägen och nå fram till El Plantio. Under natten omringa de Pozuelo och besätta de ställningar som bataljonen Martinez Barrio försvarade. Frampå morgonen äro fascisterna alldeles i närheten av El Pardo. Meningen med offensiven är densamma som alla andra gånger, att ringa in Madrid från norr och väster, avskära förbindelserna med Sierran och så låta staden bli utan vatten. Den här gången tyckes det dem mera lätt än förut, de ha avancerat från Boadilla utan större svårigheter. De lojala styrkorna tycks inte orka med att göra motstånd. Det skall bli enkelt att korsa El Pardo och så tåga in i Madrid.

Men hindret dyker upp där de minst väntade sig detta. Stenmuren kring El Pardo är varken hög eller kraftig, erbjuder inte någon som helst befästningsmöjlighet. Men bakom denna mur ligga Confederala milisen, männen under Mera och Ricardo Sanz, vilken nu innehar Durrutis post som kolonnens chef. Och mot stenmurarna kring El Pardo krossas fiendens offensiv.

Striden rasar häftigt, fiendens flyg intervenerar och under hela dagen och natten den 7 kämpa våra män, slå tillbaka det ena anfallet efter det andra. En av Heinkelplanen skjutes ner och piloter: räddar sig medelst fallskärm. han faller ner i El Pardo, en bra bit från själva ställningarna. Kamrater rusa fram för att ta hand om piloten, göra tecken att han bör ge sig. Då lyfter piloten handen till fascisthälsning och skriker: 'Hell Hitler!' samt fyrar av sin maskinpistol. Snabbt som blixten brassa de våra på med sina gevär och piloten faller ihop, genomsållad av kulor.

Frampå natten gör man ett överslag över förlusterna. Vi ha nära trehundra i döda och lika många sårade. Men framför muren kring El Pardo, fortfarande i vårt våld, har fienden lämnat tusentals stupade ...

I Pardo har offensiven stoppats upp. Fienden måste börja på nytt. Via Sierran är det otänkbart att gå fram, men kanske man kan lyckas i Casa de Campo? funderar den utländska generalstaben. Den andra delen av offensiven prepareras.

— — —

Den 9 brakar det lös i Casa de Campo. Utefter Coruñavägen, nedstigande från Garabitas, rullar fascistvågen fram längs Manzanares stränder. Striden är i full gång. Brigada X. och kolonnen Perea hålla det italo-germanska odjuret stången. På, samma sätt som man slagits i El Pardo, slåss man nu i Cuesta de los Perdices. Castellavägen och Puerta de Medianil. Under 24 timmar misslyckas alla fiendens tanks och attacker. Våra män tappa inte sugen, varken för artilleri eller flyg. Visst ha vi många döda och sårade. Bland de hundratals andra faller också en så helgjuten man som Carlos Sanz ... Nästa dag. Striden fortsätter lika hård, inte en enda minut sedan den började har det givits uppehåll. Men i gryningen förmörkas himlen av teutoniska fåglar, fascisternas artilleri spelar på för full maskin. Bomberna hagla över våra linjer. Kamrater stupa runt om. Gevären bränna heta i de stridandes händer, men den begärda förstärkningen kommer inte. Bara regnet av bly från Junkers och Heinkel kommer metodiskt och fasansfullt effektivt.

Kämparna måste dra sig tillbaka. Först långsamt, man tar täckning bakom träden, men till slut måste man gå snabbare tillbaka. Madrid råkar på nytt i fara. Generalstaben har inget folk att skicka till hjälp. Man kan inte ta bort folk från något avsnitt. Det finns bara en lösning:

— Håll ut!

Det är dock nästan omöjligt. Fienden attackerar som furier, fördubblad i styrka emot förut. Tanks, flyg och artilleri öka trycket på våra linjer. Trots heroism och mod, reträtten fortsätter.

Val och Försvarskommittén få reda på läget.

— Kom så ge vi oss av dit ut! säger Val till Salgado och så rusa de per bil ut till stridsplatsen. Val är ingen talare det är sällan man kan få ett ord ur honom. Men då det behövs hittar han alltid de mitt. orden. Nu talar han till Brigada X.:

— I natt kanske vi förlora Madrid. Stadens räddning beror på er. Varken FAI eller CNT kan bära på skammen att deras män bidragit till nederlaget. Det är nästan omöjligt att motstå. Därför, vi ha inte bara alt stå emot och hålla ut, utan även gå fram! Adelante! För CNT! För FAI!

Männen liksom byta gestalt, både inåt och utåt. Dessa män, som känt sina krafter uttömda efter 40 timmars hård strid, bli med ens ,så beslutsamma, Nu anser man sig inte längre besegrade. Adelante! är lösen, framåt! För CNT och FAI! Och i täten tågar organisationens bästa krafter, nu är det vi som gå till anfall.

Sammandrabbningen är hård som det hårdaste hårt. Under en timmas tid slåss man i förtvivlad närkamp,, bajonetterna blixtra, pistoler och gevär blanda sina knallar med skrällarna från handgranaterna. Fascisterna som räknat med att tåga in i Madrid denna dag, kunna inte komma fram ett steg. Nej, nu måste *de* gå tillbaka ! De förföljas av männen ur Brigada X., vilka blanda bombknallarna med ljudliga skrik:

— Viva la FAI !

Milisen rycker fram, bomberna, dessa enkla FAI-bomber och handgranater, vina och explodera. Från träd till träd rycker man fram, sten efter sten tjänstgöra som betäckning och snart är den förlorade terrängen återerövrade. Då natten är inne ockuperar Brigada X. åter sina

ursprungliga. ställningar. Visserligen är bara en fjärdedel av brigaden stridsduglig, men bland de sårade finnas många som efter sjukhusvistelse åter skola draga ut i kamp. De många döda bland kamraterna, äro offer för frihetens och folkets sak ...

På nytt har Madrid räddats. Den tredje offensiven har slagits tillbaka. Ännu några dagar fortgår kampen men snart återtar fronten sitt relativa lugn, i form av skyttegravskrig. Rom och Berlin har på nytt sett sina planer misslyckas. Och de misslyckades just i det kritiska ögonblick då Eduardo Val talade till Brigada X., i närheten av Puente de San Fernando ...

Sextiofem tusen...

Sista hälften av januari månad. Relativt lugn på alla sektorer. Skottväxlingar, smärre utfall och skärmytslingar, en och annan mina som spränges. Officiella krigsrapporten upprepar monotont varje kväll:

— Intet nytt från fronterna!

Fascisterna invänta nya italienska divisioner. Vi i vår tur arbeta i tysthet. Det råder en febril aktivitet på alla områden. Milisen lider mot sitt slut och Folkarmén födes. Man avslutar de sista förberedelserna, väljer kommandon och delar in enheter.

Folk undrar om vi inte göra något. Jo, var så lugna. Det är mycket som uträttas, även om det inte står några häftiga strider. Staberna arbeta dag och natt, likaså inom de båda fackliga organisationerna, ävenså inom de politiska partierna. Comité de Defensa sparar sig minst av alla. Val har varken tid att äta eller sova. han är överallt, talar med chefer och blivande sådana, håller långa konferenser, söker överbygga meningsskiljaktigheter, förena viljor.

Nu har Brigada X. fått sitt nummer. Den är nu 39:de brigaden. Snart konstitueras emellertid brigaden i en division, den femte divisionen. Chef är Miguel Palacios, f. d. chef för en avdelning av Milicias Confederales. Med sig har han Sanz och Mariano Román, båda beprövade i hårda strider.

Kolonnerna Espartacus och España Libre ha konstituerat sig till två brigader, 70 och 77. Eusebio Sanz kommenderar den första, den andra ledes av Sabin. Guevara och Acracio fungera som kommissarier. De två brigaderna formara en division, den ärorika 14. divisionen, vars chef är Cipriano Mera.

I Cuenca, i Albarracín finns många tusen CNT-milismän. Bl. a. bataljonerna Mora, Orobón Fernandez och Juvenil Libertario. Nu ha de många flera man än tillbörligt, ty överallt ha frivilliga anslutit sig, vilka fyllt luckorna mer än väl. Nu, då Folkarmén Vides, bilda dessa bataljoner brigaderna 59, 60 och 61, tillsammans utgöra dessa den 42. divisionen. Marcelo, galna al confederal militant, är chef. José Villanueva har kommissarieposten.

Durrutikolonnen genomgår också den en radikal transformation. Den får lämna, sin grundares namn och bilda den 26 divisionen av Folkarmén. Som chef fungerar en anarkist och mångårig kampbroder till Durruti: Ricardo Sanz.

Från söder komma de kolonner som i augusti drogo ut i fält. Det är de två bataljonerna Ascaso. Guterrez och Mora (den andalusiska Mora), de båda cheferna, få nu sina bataljoner förvandlade i först en brigad, 149: de Brigada Mixta, sedan till en hel division, den 17. Mora blir chef och sedermera en av östfrontens mest uppmärksammade officerare.

Där ha vi den nya armén. De confederala styrkorna i Centrum ha omvandlats till fem magnifika divisioner.

Februari. Fienden börjar Jaramaoffensiven. Genom överrumpling faller Maranosa. San Martin de la Vega ockuperas. Man korsar floden. Hotar Madrids kommunikationer. Allt är väl preparerat. Riksvärnssoldater äro i linjerna. Kommandot föres av von Faupel.

Det är en offensiv i stor skala, tekniskt och taktiskt rent tysk stil. Det är kanske just därför den starkaste av alla offensiver vi hittills ha haft att stå emot.

Fyra månader tillbaka hade en sådan offensiv varit rena katastrofen. Nu ha vi en väl organiserad armé och denna nykonstruerade apparat träder in i striden med nya krafter och effektivitet. Tjugo dagar varar kampen, tjugo hårda dagar, men fienden når inte sitt mål, von Faupel och riksvärnets metoder till trots.

I första, eldlinjerna ha vi två confederala divisioner: 26 och 14. 20 tusen man slåss som lejon, 20,000 man som gå fram oavsett alla hinder. 11 divisionen skriver de första bladen i sin tappra historia, dessa sidor heta El Pingarron... Februari är slut och mars börjar. Jaramaoffensiven är slut och nu börjar den mot Guadalajara. Tyskarna ha bytts ut mot italienarna, von Faupel har fått ge plats för Bergonzoli. Offensiven är baserad på snabba framryckningar och motoriserade avdelningar. Men i Guadalajara ligga männen från CNT, männen från den gamla. Confederara milisen. 14:de divisionen pluggar fast svartskjortorna i marken. Fortsätta sedan med att förfölja de överlevande av Mussolinis divisioner. 14:de divisionen under Meras befäl lagar den 19 mars in i Brihuega, efter att ha bestrött slagfältet med italienska stupade.

Folkarmén är på marsch. Den desperata offensiven /not Guadalajara krossades och upphörde i och med att Mera tågade in i Brihuega.

Mars månad slutar den ärorika period som börjades med de oförglömmeliga dagarna i juli. På åtta månader har man utvecklats från ett folk i vapen till en Folkarmé, passerande Milicias Populares — folkmilisen. I åtta månader ha vi hunnit med det som tagit årtal i Ryssland. På åtta månader krossade vi förräderiet i halva Spanien, stoppade vi upp den utländska invasionen och räddade vi det hotade Madrid.

Nu äro Milicias Populares försvunna. Kvar står deras lektion och exempel. Dess hjältemod och den storartade historia som de med blod skrivit på spansk mark. Kvar står oss en armé, vilken utan dessa milismän, varit en komplett omöjlig sak att organisera.

Milicias Confederales del Centro har fyllt sin plikt och mission. Många, många av dessa kamrater ha stannat kvar på slagfälten. Överallt, vid alla fronter vom dessa män från den frihetliga rörelsen med och bekämpade fascismen. Tusentals attacker ha de varit med om. Deras krigshistoria är omöjlig att beskriva, tv den är lång, den är ärorik och den är mer än fantastisk. Av dem som överlevat striderna har man kunnat formera fem divisioner i Folkarmén. Kanske är detta ändå något, herrar belackare? Men ännu mer än antalet, betydde inom milisen just kvaliteten. Låt oss dock inte tala mera om den saken. Deras handlingar kvarstår som eviga vittnesbörd ...

I Försvarskommittén, gamla effektiva Comité de Defensa, finns ett jättestort kortregister, omfattande 65,000 kort. På dessa kort finnes upptecknat namn och alla data över de män som bildade och utgjorde Milicias Confederales del Centro. Namnen på många, många, som stupat för frihetens sak, namnen på de arbetare som en dag i juli lämnade sina hem och icke återvände dit ...